▶ DOSAR ELECTORAL – 20 MAI 1990
Alexandru Radu
Interviu cu Stelian Tănase
Interviu cu Ion Cristoiu
Interviu cu Ion M. Ioniță
▶ VARIA
Daniel Buti
Rucsandra-Elena Mierloiu
Bogdan Ficeac
Diana Carla Benea
▶ RECENZIE
Ionela Gavril

Sfera Politicii

REVISTĂ DE ŞTIINȚE POLITICE
EDITATĂ DE FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE, SNSPA

APARIȚIE TRIMESTRIALĂ

VOLUM XXVI
NUMĂRUL
1 (195)
IAN.-MAR. 2018

Dosar electoral – 20 mai 1990

Sfera Politicii *este prima revistă de ştiinţă şi teorie politică apărută în România, după căderea comunismului. Revista apare fără întrerupere din 1992.*

Sfera Politicii *a jucat şi joacă un rol important în difuzarea principalelor teme de ştiinţă şi teorie politică şi în constituirea şi dezvoltarea unei reflecţii politologice viabile în peisajul ştiinţific şi cultural din România.*

Sfera Politicii *pune la îndemâna cercetătorilor, a oamenilor politici şi a publicului, analize, comentarii şi studii de specialitate, realizate pe baza paradigmelor teoretice şi metodologice ale ştiinţei şi teoriei politice actuale.*

Sfera Politicii *îşi face o misiune din contribuţia la consolidarea şi dezvoltarea societăţii democratice şi de piaţă în România.*

Revista *Sfera Politicii* a fost editată din anul 1992 de

Fundaţia Societatea Civilă,

din anul 2013 de

Fundaţia Orient Expres,

iar din anul 2016 este editată de

Facultatea de Ştiinţe Politice, SNSPA.

INDEXĂRI INTERNAŢIONALE:

• Central and Eastern European Online Library (CEEOL)
• DOAJ - Directory of Open Access Journals
• International Political Science Abstract / Association internationale de science politique (IPSA/AISP)

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

EBSCO PUBLISHING

ProQuest

SCIPIO

Sfera Politicii respectă **Ordinul nr. 4691 din 26 iulie 2011** al Ministrului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului privind aprobarea standardelor minimale necesare şi obligatorii pentru conferirea titlurilor didactice din învăţământul superior, a gradelor profesionale de cercetare-dezvoltare.

EDITORIAL BOARD

Călin Anastasiu
Consilier Principal al Președintelui Societății Române de Radiodifuziune, București, România

Daniel Chirot
University of Washington, Seattle, Washington, USA

Dennis John Deletant
Professor, University College, London, United Kingdom

Alexandru Florian
Profesor, Facultatea de Științe Politice, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir", București
Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel"

Anneli Ute Gabanyi
Cercetător asociat al Institutului German pentru Probleme Internaționale și de Securitate (Stiftung Wissenschaft und Politik), Berlin, Germania

Gail Kligman
Professor, University of California, Berkeley, USA

Steven Sampson
Professor, Lund University, Lund, Sweden

Gisèle Sapiro
Directrice de recherche au CNRS, Directrice du Centre européen de sociologie et de science politique (CESSP), Université Paris-Panthéon-Sorbonne/CNRS/EHESS

Michael Shafir
Profesor, Facultatea de Studii Europene, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, România

Lavinia Stan
Professor, Department of Political Science, St. Francis Xavier University, Canada

G. M. Tamas
Budapest, Hungary

Katherine Verdery
Professor, City University of New York Graduate Center, USA

DIRECTOR FONDATOR

Stelian Tănase
Profesor, Facultatea de Științe Politice, Universitatea din București

DIRECTOR

Cristian Pîrvulescu
Decan, Facultatea de Științe Politice, SNSPA

REDACTOR ŞEF

Alexandru Radu
Profesor, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București

SECRETAR GENERAL DE REDACŢIE

Daniel Buti
Lector universitar, Departamentul de Relații internaționale, SNSPA

REDACŢIE

Alexandru Climescu
Nicolae Drăgușin
Aurora Martin
Ioana Paverman
Camelia Runceanu
Cecilia Tohăneanu

TEHNOREDACTOR

Liviu Stoica

Sfera Politicii

VOLUMUL XXVI, NUMĂRUL 1 (195), ianuarie-martie 2018

Dosar electoral – 20 mai 1990

Alexandru Radu
Primele alegeri ale postcomunismului românesc 3

Stelian Tănase (interviu)
Faptul că FSN s-a declarat partid a fost elementul cheie care a distorsionat procesul electoral 20

Ion Cristoiu (interviu)
Un Referendum pentru confirmarea victoriei lui Ion Iliescu asupra lui Nicolae Ceaușescu 23

Ion M. Ioniță (interviu)
Victoria FSN este victoria lui Ion Iliescu, obținută cu sprijinul aparatului fostului PCR 26

Sfera Politicii
Dosar 1990. 28 de ani de la alegerile din 20 mai 1990, alegerile fondatoare ale sistemului politic românesc postcomunist 30

Varia

Daniel Buti
National Political Culture. A Study on Political Orientations in Post-Communist Romania 81

Rucsandra-Elena Mierloiu
Fondul de Coeziune 2007-2013. O analiză a implementării și rezultatelor în România 106

Bogdan Ficeac
Global Hazards of Reflexive Modernity. An Ethological Perspective 116

Diana Carla Benea
Funcționalitatea Agenției Naționale de Integritate din România – vulnerabilități și puncte forte (2007-2014) 127

Recenzie

Prerogativa de planificare a Președinției Consiliului UE (Ionela Gavril)..... 135
Frank M. Hage, „The Scheduling Power of the EU Council Presidency“,
Journal of European Public Policy

Index de autori 141

Summary 143

Imaginea de pe coperta 1: Michel Bouquet, *Vues et costumes pitoresques de la Valachie dessinés d'après nature*, 1843

Primele alegeri ale postcomunismului românesc

■ **ALEXANDRU RADU**
[The National University of Political Studies and Public Administration, Bucharest]

Abstract

The vote of 20 May 1990 was the one that inaugurated the proportional election of the parliamentarians in the Romanian post-communism, as well as the popular election of the president of the republic. From a technical point of view, the parliamentary elections were distinguished not only by the absence of the legal electoral threshold, but also by the juxtaposition of two ways of distributing the mandates: with two geographical levels, in the case of deputies, and with only one level, that of the senators. This resulted in significant differences between the two Chambers in terms of electoral disproportionality, as the degree of overestimation of the first party was much stronger in the case of the Senate. From a political point of view, the elections, based on the largest popular participation in the history of Romanian post-communism, generated an unbalanced parliament with a hegemonic party format. Finally, as all these distinctive elements of the 20 May 1990 vote would remain unpaired, we can talk about the atypical character of the founding choices.

Keywords

Romanian elections; proportional representation; parties system; electoral disproprotionality

În logica României comuniste conduse de Nicolae Ceaușescu, la începutul lui 1990 urmau să aibă loc noi alegeri locale și naționale: „Pe 12 decembrie 1989, într-o reuniune comună, Comitetul Central al Partidului Comunist Român și Biroul permanent al Consiliului Superior al Dezvoltării Economice și Sociale au stabilit că viitoarele alegeri pentru Marea Adunare Națională și pentru consiliile populare vor fi organizate pe 11 martie 1990."[1] Numai că planificarea comunistă avea să fie dată peste cap câteva zile mai târziu de timișorenii și, apoi, de românii ieșiți în stradă impotriva regimului Ceaușescu, iar în locul alegerilor comuniste aveau să se țină primele alegeri pluripartidiste ale României postcomuniste.

Prin „Comunicatul către țară" al Consiliului Frontului Salvării Naționale (CFSN), radio și teledifuzat în seara de 22 decembrie 1989, la câteva ore de la fuga lui Nicolae Ceaușescu, noua putere politică de la București proclama, la al doilea din cele zece puncte ale programului său, „organizarea de alegeri libere în cursul lunii aprilie."[2] Totuși, primul scrutin parlamentar liber de după 1937 va fi decalat cu o lună, din rațiuni legate

1 Cristian Preda, *Partide și alegeri în România postcomunistă: 1989-2004* (București: Nemira, 2005), 5.

2 Vezi *Comunicatul către țară al Consiliului Frontului Salvării Naționale,* Monitorul Oficial al României, anul I, nr. 1, vineri 22 decembrie 1989.

de structurarea noii arhitecturi politico-instituționale. Momentul principal al acestui proces l-a reprezentat varianta românească a „mesei rotunde", materializată prin acordul din 1 februarie 1990 convenit de reprezentanții Puterii (FSN) și cei ai Opoziției (în principal, PNȚCD și PNL) în urma protestului de stradă al acestora din urmă, din 28 ianuarie, față de decizia Frontului de a înscrie în competiția electorală[3]. Participanții la „masa rotundă" au hotărât constituirea Consiliului Provizoriu de Uniune Națională (CPUN), format prin restructurarea CFSN, având rolul de putere legislativă (provizorie), cu misiunea primară de a pregăti organizarea și desfășurarea alegerilor parlamentare și prezidențiale, confirmate pentru 20 mai 1990. CPUN s-a constituit oficial pe 9 februarie, pe baze paritare[4]: 112 membri din CFSN și 112 membri reprezentând partidele nou create[5], la acel moment numărul lor oficial fiind de 28 (inclusiv FSN), formulă care a statuat aplicarea algoritmului proporțional în politica românească[6].

La circa o lună de la înființarea sa, CPUN a adoptat, aproape în unanimitate (numai 1 vot împotrivă și două abțineri), pe 14 martie 1990, actul normativ în baza căruia aveau să se organizeze primele alegeri parlamentare și prezidențiale de după prăbușirea regimului comunist. În articolul 4 al Decretului-lege nr. 92 se prevedea: „Reprezentarea populației de toate naționalitățile în Parlament se asigură pe baza sistemului de reprezentare proporțională a mandatelor rezultate în urma votării, în condițiile prezentului decret-lege." Totodată, articolul 11 preciza: „Candidaturile pentru Parlament se propun pe liste de candidați care pot cuprinde cel mult numărul de deputați sau senatori ce trebuie aleși în fiecare circumscripție electorală." Modul de repartizare a mandatelor era stipulat de articolele 71, pentru Adunarea Deputaților, și 72, pentru Senat. Conform primului articol invocat, se instituia o procedură în două trepte, cuprinzând etapa locală a repartizării mandatelor, la nivel de circumscripție electorală (județele și municipiul București), și etapa națională, a redistribuirii locurilor rămase neocupate în baza resturilor electorale însumate la nivel național. În prima etapă, se utiliza metoda coeficientului electoral simplu, iar în a doua, metoda d'Hondt. În cazul Senatului, exista o singură etapă de repartizare a mandatelor, cea locală, cu aceeași metodă a coeficientului electoral simplu, articolul 72 precizând că atribuirea locurilor rămase neatribuite urma metoda celor mai mari resturi.

Pe scurt, deputații și senatorii erau aleși prin scrutin de tip proporțional, cu liste de candidaturi (vot plurinominal), blocate (adică fără posibilitatea alegătorului de a schimba ordinea candidaturilor), mandatele fiind repartizate prin combinarea coeficientului electoral simplu cu metoda d'Hondt, respectiv cu metoda celor mai mari resturi. Tehnic însă, vorbim despre două mecanisme RP distincte: cu un singur nivel geografic de repartizare a mandatelor – în cazul Senatului –, respectiv cu două niveluri geografice – în cazul Adunării Deputaților – acesta din urmă făcând parte din categoria modurilor de scrutin proporționale complexe.[7] De principiu, scrutinele proporționale complexe asigură un nivel sporit al proporționalității

3 Hotărârea a fost luată în ședința CFSN din 23 ianuarie 1990, când s-a decis și amânarea alegerilor parlamentare și prezidențiale pentru 20 mai 1990 – cf. Domnița Ștefănescu, *Cinci ani din istoria României* (București: Mașina de scris, 1995), 47.

4 Art.1, *Decretul-lege nr. 81/1990 privind constituirea Consiliului Provizoriu de Uniune Națională*, Monitorul Oficial al României, nr. 27 din 10 februarie 1990; Prin *Decretul-lege nr. 81/1990,* publicat în Montorul OficIal al României, nr. 28 din 14 februarie, numărul membrilor CPUN a fost ridicat la 253 (art. 1). CPUN a funcționat în baza prevederilor *Decretulu-lege nr. 2/1989 privind constituirea, organiarea și funcționarea Consiliului Frontului Salvării Naționale și a consiliilor teritoriale ale Frontului Salvării Naționale* ,Monitorul Oficial al României, nr. 4 din 27 decembrie 1989.

5 Cf. Stefănescu, *Cinci ani,* 50.

6 Vezi Daniel Barbu, *Șapte teme de politică românească* (București: Antet, 1997), 150.

7 Cf. Pierre Martin, *Sistemele electorale și modurile de scrutin* (trad. în lb. română de Marta Nora Singer) (București: Monitorul Oficial, 1999), 84-85.

electorale, tendință confirmată de altfel și de alegerile din 20 mai 1990, după cum vom vedea mai jos.

Adăugăm că nu exista cerința unui prag electoral, dar legea condiționa validitatea alegerilor de prezența la vot a cel puțin jumătate plus unu dintre alegătorii înscriși în listele electorale din fiecare circumscripție electorală.

În fine, să menționăm că organizarea și desfășurarea procesului electoral intra în sarcina Biroului Electoral Central, compus din 7 judecători ai Curții Supreme și 10 reprezentanți ai partidelor politice participante la alegeri, astfel că legea instituia un management electoral de tip independent.

*

Apreciate îndeobște drept atipice în mod deosebit pentru rezultatele produse, alegerile din 1990 au mai multe caracteristici care să susțină acordarea acestui calificativ. Ne vom opri, mai întâi, asupra nivelului participării, contextului desfășurării și, desigur, asupra consecințelor politice directe.

În primul rând, fiind primele organizate după farsele electorale ceaușiste, alegerile s-au bucurat de o veritabilă și masivă participare cetățenească. Pe 20 mai 1990, românii au stat la coadă ore în șir pentru a vota, iar multe dintre secțiile de votare, oricum deschise de la ora 6 la orele 22, au fost nevoite să-și prelungească activitatea mult peste ora oficială de închidere, pentru a da posibilitatea cât mai multora să-și exprime opțiunile politice. Cu siguranță că, dincolo de a fi o datorie civică, participarea la primul vot liber postcomunist a fost, pentru foarte mulți, gestul de credință prin care a fost marcată ruptura produsă în decembrie 1989. În același timp, prezența mare la vot a românilor s-a înscris în tendința generală a unei participări ridicate la alegerile postdictatoriale din Europa de Est, firească în condițiile crizei comunismului, când „aproape toată populația eliberată de sub oprimare dezvoltă sentimentul că trebuie să participe la orice acțiune care poate să impiedice reinstaurarea regimului trecut."[8]

Oricum, caracterul de masă al scrutinului este dovedit de cifrele participării populare[9]. Pe listele electorale au fost înscrisi 17.200.722 votanți, din care s-au prezentat la urne 14.825.017 (86,19%) pentru Adunarea Deputaților[10], respectiv 14.825.764 (86,19%) pentru Senat, iar 14.825.616 (86,19%) au participat la alegerea președintelui, cifre care reprezintă recorduri absolute. În același timp, numărul voturilor nule a fost considerabil, deși nu cel mai ridicat din istoria alegerilor postcomuniste, ajungând la 1.117.858 (7,54%) în cazul alegerii primei camere parlamentare, respectiv la 869.584 (5,87%) pentru Senat, față de 447.923 la președinte (3,12%) [11].

Cât privește participarea politică, remarcăm, pe de-o parte, că în cazul alegerilor parlamentare s-a înregistrat un aflux important de candidaturi – provenind din parte a 71 de formațiuni politice, plus un număr semnificativ de independenții – fără însă a putea vorbi, din nou, despre un recordul absolut. Pe de altă parte, recordul, chiar dacă în sens invers, a fost înregistrat în cursa prezidențială, unde s-au înscris doar trei competitori: Ion Iliescu, din partea FSN, Radu Cîmpeanu, liderul PNL și Ion

8 Petre Datculescu, „Alegerile postdictatoriale în perspectivă sociologică internațională, cu referire specială la cazul României", în Petre Datculescu și Klaus Liepelt (editori), *Renașterea unei democrații. Alegerile din România de la 20 mai 1990* (București: IRSOP, 1991), 26.

9 Vezi *Rezultatul alegerilor din 20 mai 1990,* Monitorul Oficial al României, an. II, nr. 81-82, vineri 8 iunie 1990.

10 Numele purtat atunci de prima cameră parlamentară; numele actual – Camera Deputaților – a fost stabilit prin Constituția adoptată în 1991.

11 Probabil că o explicație tehnică pentru acestă situație rezidă în diferențele de volum dintre buletinele de vot pentru alegerea parlamentarilor și a președintelui.

Rațiu, reprezentant al PNȚCD, fiind cea mai redusă participare politică din întreaga istorie a alegerilor prezidențiale românești.

Legat de participarea politică, este necesar să zăbovim asupra arhitecturii pluripartidismului postcomunist incipient, reglementat juridic de Decretul-lege nr. 8 din 31 decembrie 1989[12]. Conform acestui act normativ, nașterea oficială a unui partid era condiționată de existența unui grup fondator de minimum 251 de persoane, neexistând alte restricții, de ordin politic (fiind totuși interzise orientările doctrinare fasciste și antidemocratice) sau de altă natură, dincolo de obligativitatea prezentării unui program politic și a unui statut. S-a spus de multe ori că prima lege a partidelor politice a fost extrem de permisivă, de unde și excesul de pluripartidism postcomunist. Bunăoară, într-o primă lucrare dedicată fenomenului partidist românesc, din 1995, apreciam faptul că amintitul decret-lege „a legiferat atât starea de fapt existentă atunci, cât și ineficiența funcțională viitoare a sistemului politic din România."[13] La rândul său, Cristian Bocancea, într-o carte publicată în 2002, caracteriza decretul-lege drept „mecanism adecvat exploziei pluripartidismului", subscriind și tezei că larghețea prevederilor juridice ar fi fost „o manevră cinică a noilor deținători ai puterii."[14] Dar *boom*-ul partidist românesc a avut cauze mai profunde decât cele strict juridice – în fond, cu sau fără un act normativ de această factură, pluripartidismul devenise o realitate, și încă într-un ritm alert –, încadrându-se în regula generală a perioadelor postdictatoriale, când proliferarea excesivă a partidelor este o consecință directă a sfârșitului perioadei prelungite de suprimare forțată a acestora[15]. Oricum, realitatea politică din România postcomunistă a consemnat apariția galopantă a partidelor politice, într-un ritm mediu de un partid pe zi în prima lună a anului 1990, astfel că la data alegerilor erau deja înregistrate 88 de partide politice[16]. Dimensiunea cantitativă a pluralismului incipient, cu corolarul mozaicării spectrului politic, trebuie însă completată cu dimensiunea funcțională, dată de raporturile de forțe dintre partidele momentului, caracterizate prin „absența de continuitate în postcomunim"[17] a PCR. Distingem astfel o axă centrală a confruntării politice care opunea „partidele istorice" – PNȚCD, PNL și PDSR – Frontului Salvării Naționale, inițial structură a noii puteri și, din 6 februarie 1990, partid cu acte în regulă. Cu specificul că rolurile jucate de acestea – de forțe (neo)anticomuniste, pentru primele, respectiv de partid (neo)comunist, pentru ultimul – erau „împrumutate" *post-factum* din spațiul politic central-european de la sfârșitul regimului comunist[18], iar clivajul fondator specific tranziției politice din Europa central-estică, comunism-anticomunism, s-a metamorfozat în România

12 Vezi Monitorul Oficial al României nr. 9 din 31 decembrie 1989. Art. 3 prevedea: „În vederea înregistrării, fiecare partid și organizație obștească trebuie să-și prezinte statutele de organizare și funcționare, programul politic, să-și declare sediul și mijloacele financiare de care dispun și să facă dovada că are cel puțin 251 de membri."

13 Alexandru Radu, Gheorghe Radu, Ioana Prumb, *Sistemul politic românesc, un sistem entropic?* (București: Tehnică, 1995), 9.

14 Cristian Bocancea, *Meandrele democrației. Tranziția politică la români* (Iași: Polirom, 2002), 163.

15 Vezi Samuel P. Huntington, *Ordinea politică a societăților în schimbare,* (trad. în lb. română de H. Stamatin) (Iași: Polirom,1996), 349 și urm.

16 Cf. *Partide politice. Dicționar al partidelor și coalițiilor politice și al uniunilor etnice din România,* editat de Rompres, 1993, Anexa 1.

17 Cristian Preda, Sorina Soare, *Regimul, partidele și sistemul politic din România* (București: Nemira, 2008), 74.

18 Pentru detalii privind tranziția postcomunistă și fenomenul partidist central și est european, vezi Vladimir Tismăneanu, *Reinventarea politicului. Europa Răsăriteană de la Stalin la Havel* (trad. în lb. română de Al. Vlad), (București: Polirom, 1997); Adrian Pop, *Tentația tranziției. O istorie a prăbușirii comunismului în Europa de Est,* (București: Corint, 2002); Stelian Tănase, *Istoria căderii regimurilor comuniste. Miracolul revoluției* (București: Humanitas, 2009).

într-un „clivaj al legitimităților"[19]. În jurul acestei axe centrale se grupau celelate formațiuni politice, cele mai multe asumându-și orientări politice de centru-dreapta[20], altele etnice[21], dar existând și partide „non-politice"[22]. În același timp, trebuie subliniat că, în general, partidele, născute „de sus în jos", aveau, în bună măsură, o existență formală, limitată social la anturajul liderului și regional la zona de acțiune a acestuia[23]. Un argument puternic în acest sens îl reprezintă faptul că numai 4 din totalul partidelor existente atunci au reușit să depună liste de candidați în toate cele 41 de circumscripții electorale, în timp ce marea majoritate a partidelor (peste 50) era formată din cele care au depus candidaturi în mai puțin de jumătate din numărul circumscripțiilor[24].

În al doilea rând, contextul în care s-au desfășurat alegerile a fost unul special, dacă nu chiar excepțional. Pe de-o parte, la debutul ei postcomunist, România s-a aflat în inedita situație de vid constituțional și, ca atare, de provizorat juridic. Constituția din 1965 și, practic, toate reglementările juridice comuniste fuseseră invalidate odată cu succesul revoluției[25], locul lor fiind luat, treptat, de norme juridice cu caracter provizoriu, emise de un corp legislativ nelegitimat electoral și fără suport constituțional, situație în care se aflau chiar noile reglementări cu privire la

19 Dan Pavel, Iulia Huiu, *„Nu putem reuși decît împreună". O istorie analitică a Convenției Democratice 1989-2000* (Iași: Polirom, 2003)*,* 98. În același sens, „tensiunea care îi opune pe neocomuniști anticomuniștilor exprimă, în fapt, o opoziție în termeni de „legitimitate", căci partidele care apar după decembrie 1989 se revendică – unele – de la Revoluție, iar celelalte – de la tradiția sau istoria politică românească" – C. Preda, *Partide și alegeri în România postcomunistă, 1989-2004* (București: Nemira, 2005), 70.

20 Vizibilă în diferite grade și în celelalte state foste comuniste, debalansarea spectrului politic spre dreapta ideologică era firească în condițiile specifice tranziției politice românești.

21 Cel mai important dintre acestea este UDMR, deși, strict juridic, Uniunea nu se definește ca partid politic, ci ca asociație civică, dar care, conform legii electorale este asimilată partidelor politice.

22 Aici pot fi integrate formațiunile ale căror denumiri sugereau apartenența lor la o astfel de categorie („Forumul Cetățenesc-Organizație liberă pentru democrație", „Mișcarea Alternativă pentru un Nou Model al Dezvoltării Naționale" sau Partidul Eroilor Căzuți pentru Libertatea Eroilor Rămași în Viață Afectați de Gloanțele Barbare"), dar mai ales cele care, programatic, negau îndeplinirea funcțiilor specifice unui partid politic (precum Partidul Casa Română a Europei Democratice, Partidul Liber Democrat sau Partidul Renașterii Națiunii Române, care refuzau să prezinte liste cu candidați – cf. Preda, *Partide,* 16).

23 Ideea genezei prin „decret" a partidelor politice, cu largă acceptare astăzi în literatura de specialitate românească, trimite la problematica originii partidelor postcomuniste românești, opiniile gravitând în jurul tezei *originii lor exterioare*, în sens duvergerian, cu unele nuanțe (vezi G. Voicu*, Pluripartidismul. O teorie a dmocrației* (București: All, 1998), 201; Pavel și Huiu, *Nu putem,* 97-98), deși putem invoca și *originea lor internă* dacă avem în vedere că principalele partide provin din CFSN/CPUN; pentru aspectele teoretice ale problematicii genezei partidelor politice, vezi, spre exemplu, Domenico Fisichella, *Știința politică* (trad. în lb. română de Victor Moraru) (București: Polirom, 2007), 178-193.

24 Vezi Andrei Mușetescu, „Geneza sistemelor partinice", în Petre Datculescu și Klaus Liepelt (editori), *Renașterea unei democrații. Alegerile din România de la 20 mai 1990* (București: IRSOP, 1991), 59.

25 „Propunând ca în viitor țara să se numească România, în comunicat (Comunicatul CFSN din 22 decembrie –n.n.) se specifica faptul că un comitet special va începe redactarea unei *noi constituții*, ceea ce însemna că vechea constituție socialistă era considerată depășită și căzută în desuetitudine, deși, din punct de vedere formal, ea nu a fost niciodată abrogată printr-un act normativ emis de noile autorități. Opinia noastră este că actul constituțional din 1965 a fost lovit de nulitate absolută, atât de facto cât și de jure din însuși momentul prăbușirii regimului dictatorial, prin actul de voință al națiunii române concretizat sub forma revoltei spontane împotriva totalitarismului." (Angela Banciu, *Istoria vieții constituționale în România (1866-1991)* (București: Șansa, 1996), 253). Ulterior, Decretul-lege nr. 2 din 27 decembrie 1989, care relua practic principiile Comunicatului din 22 decembrie, făcea vorbire *expresis verbis* despre abrogarea sistemului politico-instituțional comunist.

funcționarea partidelor și la organizarea alegerilor parlamentare și prezidențiale. De altfel, până la adoptarea noii legi fundamentale, la sfârșitul lui 1991, întrega nouă arhitectură politică și instituțională era provizorie, chiar dacă, după 20 mai 1990, legitimată prin vot. Decretul-lege electoral adoptat de CPUN, care, prin câteva prevederi generale cu privire la principiile suveranității populare, pluralismului, separației puterilor în stat sau drepturile și libertățile fundamentale, viza să suplinească golul constituțional, nu a reprezentat decât tot o soluție provizorie. Situația de vid constituțional urma să înceteze odată cu adoptarea noii legi fundamentale, dar aceasta era misiunea viitorului parlament pluripartidist ales la 20 mai și, deci, legitimat prin vot popular. Așa că, oarecum paradoxal, dar în logica (revoluționară a) schimbării regimului politic, alegerilor din mai 1990, deși lipsite de suport constituțional, le revenea misiunea de a bazele juridice ale construcției politice postcomuniste.

Pe de altă parte, proaspăta societate postcomunistă debutase violent și continua să se manifeste ca atare, în ciuda acordului din 1 februarie 1990, ce nu putea suplini totuși lipsa unui pact social fundamental. Pentru România postcomunistă, clivajul (neo)comuniști vs. (neo)anticomuniști, deși, cum a precizat deja, unul neautentic, a devenit cauza primă a conflictului politic. Expresia menijlocită a confruntării dintre neo-anticomuniști și neo-comuniști în postcomunismul românesc a reprezentat-o fenomenul Piața Universității, mitingul maraton din piața cu același nume din centrul Bucureștiului, cu o durată de aproape două luni de zile. Manifestația a debutat cu 28 de zile înaintea alegerilor, în urma mitingului electoral al PNȚCD din 22 aprilie[26], și s-a încheiat la 26 de zile de la exprimarea votului, printr-o nouă formă a violenței sociale[27]. În aceste condiții, presiunea asupra organizatorilor scrutinului a fost maximă, iar disputa ulterioară privind corectitudinea și legitimitatea și scrutinului s-a transformat într-o temă politică în sine, cu reverberații puternice în anii următori.

Contestate de unii, apărate de altii, alegerile din 20 mai 1990 au avut, în fapt, gradul de corectitudine pe care îl putea avea în acel context juridico-politic specific. De altfel, scrutinul a fost apreciat ca atare de delegațiile străine de observatori. Spre exemplu, pentru Departamentul de Stat al SUA, „alegerile s-au desfășurat în general în mod liber și pașnic, cu nereguli minime, în ciuda acuzațiilor de fraudă electorală", observatorii americani recomandând totodată constituirea unei comisii de investigare a neregurilor electorale, ca și înființarea unui post de televiziune independent[28]. Puncte de vedere similare au exprimat și delegațiile de observatori ale Federației Internaționale pentru Drepturile Omului de la Helsinki, Parlamentului European, Internaționalei Socialiste, Guvernului britanic sau Adunării Naționale din Franța. Totuși, opiniile individuale ale unora dintre observatorii străini au fost mai critice, cu referire nu atât la condițiile tehnice, cât la condițiile politice ale desfășurării scrutinului. Iată, bunăoară, opinia doamnei Adelaide Aglietta, membră a delegației Parlamentului European: „Am fost impresionată de mulțimea care a mers la vot, dar mă îndoiesc că această votare s-a făcut în sprijinul unei democrații autentice, atâta timp cât unora li s-a inoculat o ură nefirească față de anumite partide".[29]

În fine, victoria zdrobitoare a Frontului și a candidatului său prezidențial, Ion Iliescu, a fost cea care a diferențiat categoric primele alegeri postcomuniste românești în raport nu numai cu scrutinele din democrațiile consolidate[30], dar și

26 Ștefănescu, *Cinci ani,* 62.

27 Ultimii demonstranți din Piață, aflați în greva foamei, au fost evacuați de forțele de ordine, pe 13 iunie, fapt care a avut drept consecință o reactivare a demonstrației, reprimată însă de minerii sosiți în Capitală din Valea Jiului (vezi Ștefănescu, *Cinci ani,* 79-87).

28 Ștefănescu, *Cinci ani,* 74.

29 Ștefănescu, *Cinci ani,* 75.

30 Deși, în ce privește competiția prezidențială, există cel puțin o democrație europeană –

cu cele din tinerele democrații estice, după cum comenta la acea vreme agenția de presă Reuter: „Victoria lui Iliescu și a FSN va rupe o tendință a alegerilor din celelate țări ale Europei răsăritene". Într-adevăr, în nici o altă țară estică primele alegeri libere nu s-au soldat cu un scor electoral atât de categoric, și încă în favoarea unei formațiuni de stânga[31]. Însă performanța electorală fesenistă nu a fost și surprinzătoare: sondajele de opinie ale vremii o anticipaseră. Spre exemplu, o cercetare realizată în luna februarie 1990 pe un număr de 10.153 de subiecți arăta că FSN ar fi beneficiat de 57,2% dintre voturi, în condițiile în care aproape o treime dintre cei intervievați nu avea încă o opinie electorală conturată. În preajma scrutinului, o altă cercetare, realizată cu participarea a 1.250 de bucureșteni, indica o proporție de circa 74% din voturi în favoarea FSN.

*

Primind 66,31% din voturi și 66,41% din mandate (în număr de 263 dintr-un total de 396) FSN s-a situat pe prima poziție a ierarhiei electorale, ca lider absolut al alegerilor pentru deputați. A fost urmat, dar la mare distanță, de formațiunea maghiarilor, cu 7,23% din voturi, respectiv 7,32% din mandate (29), și PNL, deținând tot 29 de mandate, dar primind 6,41% din voturi. Locurile 3 și 4 au revenit MER (2,62% din voturi), respectiv PNȚCD (2,56% din voturi), fiecare cu câte 12 mandate. Alte șase formațiuni – AUR-PUNRT+PR, PDAR, PER, PScDR, PSDR și GDC – au ocupat între 9 și 2 locuri în Adunarea Deputaților. Restul de 16 formațiuni parlamentare, incluzând și cele 9 organizații ale minorităților naționale, au primit câte un mandat fiecare. Situația a fost similară la Senat, cu precizarea că, pe de-o parte, victoria FSN a fost încă și mai categorică, partidul lui Ion Iliescu deținând 76,47% din mandate (91 din totalul celor 119), iar pe de alta, PDAR nu a reușit să ocupe nici un loc de senator. Totodată, Antonie Iorgovan a devenit primul, de altfel și singurul, independent care a câștigat un mandat parlamentar, respectiv un loc în Senat, adunând 2,81% din voturi, adică aproximativ la fel de mult ca AUR-PUNRT+PR (2 mandate), MER sau PNȚCD, cu câte un fotoliu de senator[32].

Poziției hegemonică a primului clasat în ierarhia alegerilor s-a concretizat atât în cofigurația internă a noului parlament, cât mai ales în formula guvernamentală. Astfel, din structura de conducere a Senatului, aleasă pe 18 iunie, făceau parte 7 reprezentanți ai FSN – Alexandru Bârlădeanu; președinte, Oliviu Gherman și Vasile Moiș, vicepreședinți; Paul Jerbas și Dan Iosif, secretari; Doru Ioan Tărăcilă și Constantin Sava, chestori – și câte 2 din partea UDMR – Károly Király, vicepreședinte; Verestóy Attila, secretar – și PNL – Radu Câmpeanu, vicepreședinte; Petru Jucan, secretar. Conducerea Adunării Deputaților, configurată pe 19 iunie, avea în compunere tot 7 reprezentanți ai FSN – Dan Marțian, președinte; Marian Enache și Ionel

Austria – în care alegerile sunt câștigate, de regulă, cu scoruri care depășesc cu mult limita minimă a majorității absolute.

31 Spre comparație, la primele alegerile pluripartidiste din Ungaria, desfășurate în martie-aprilie 1990, socialiștii (ex-comuniștii) s-au clasat pe locul al patrulea, cu 10,898% din voturi (8,55% din mandate), prima poziție revenind principalei formațiuni anticomuniste, Forumul Democrat Maghiar, cu 24,73% (42,75% din mandate); anterior, în vara lui 1989, Solidaritatea câștigase toate cele 161 de mandate din Seimul polonez puse în joc, conform Acordului din 5 aprilie; în Cehoslovacia, la alegerile din iunie1990, anticomuniștii grupați în Forumul Civic-Publicul Împotriva Violenței au obținut 46,6% din voturi (58% din mandate) în timp ce Partidul Comunist a fost votat de numai 13,6% (15,2% din mandate); organizate tot în iunie 1990, alegerile parlamentare din Bulgaria au dat câștig de cauză socialiștilor (foștii comuniști), dar victoria lor electorală a fost una moderată în raport cu situația din România: 47,2%, față de 36,2%, cât au obținut anticomuniștii grupați în Uniunea Forțelor Democrate (sursa – arhiva Uniunii Inter-Parlamentare, disponibilă și pe www.ipu.org).

32 Vezi Anexe.

Roman, vicepreședinți; Bogdan Pătrașcu, Cazimir Ionescu și Nicolae Radu, secretari; Emil Stoica, chestor – la care se adăugau un membru al UDMR – Madras Lázár, secretar – un liberal – Mircea Ionescu Quintus, vicepreședinte – și doi membri ai grupului ecologist – Victor Cerdarie, vicepreședinte, și Paul Ciobanu, chestor.

Majoritatea parlamentară a FSN a generat un guvern monocolor, primul și singurul din întreaga perioadă postcomunistă de această factură, condus de Petre Roman, profesor la Politehnica bucureșteană și lider, alături de Ion Iliescu, al FSN. Pe 28 iunie, guvernul Roman și programul său au primit votul de încredere al parlamentului, reunit la Ateneul Român.

În ce privește competiția prezidențială, Ion Iliescu a abținut, încă din primul tur de scrutin, majoritatea absolută a voturilor, astfel că prezidențialele din 1990 au fost singurele în care nu a mai fost necesară organizarea unui al doilea tur de scrutin pentru departajarea candidaților. Față de Radu Câmpeanu, din partea PNL, care a adunat 1.529.188 voturi (10,64%) și de Ion Rațiu, candidat al PNȚCD, cu 617.007 voturi (4,29%), Ion Iliescu a primit voturile a 12.232.498 dintre cetățeni (85,07%). A câștigat alegerile în 39 din cele 41 de circumscripții electorale, excepțiile fiind cele două județe locuite în majoritate de maghiari, unde a primit 32,12% din voturile exprimate de participanții la scrutinul din Covasna, respectiv 19,56% în Harghita, scoruri peste cele înregistrate de partidul său. În ambele județe, preferatul alegătorilor a fost liberalul Radu Câmpeanu (65,95% în Covasna și 76,58% în Harghita). Ion Iliescu a obținut scoruri electorale peste media sa națională într-un număr de 29 de circumscipții, reprezentând 70,70% din totalul celor 41 (Alba, Argeș, Bacău, Bistrița-Năsăud, Botoșani, Brăila, Buzău, Caraș-Severin, Călărași, Constanța, Dâmbovița, Dolj, Galați, Giurgiu, Gorj, Hunedoara, Ialomita, Iași, Maramureș, Mehedinți, Neamt, Olt, Prahova, Suceava, Teleorman, Tulcea, Vaslui, Vâlcea și Vrancea,). Cel mai bun scor l-a înregistrat în județul Botoșani (96,20%), dar a obținut peste 95% din voturile exprimate în alte 6 circumscripții electorale, situate în provinciile Moldova (Neamț și Vaslui) și Muntenia (Buzău, Călărași, Ialomița și Olt) și peste 90% în altele 15, poziționate din nou în cele două provincii istorice dar și în Dobrogea (Argeș, Bacău, Brăila, Dîmbovița, Dolj, Galați, Giurgiu, Gorj, Iași, Mehedinți, Suceava, Teleorman, Tulcea, Vîlcea, Vrancea). În București a obținut 76,72% din voturi, fiind al optulea cel mai prost scor electoral, înaintea celor înregistrate în circumscripțiile Cluj (73,82%), Timiș (70,16%), Satu Mare (69,29%), Bihor (68,38), Mureș (60, 35%), plus Covasna și Harghita.

Pe 20 iunie 1990, odată cu validarea sa de către Curtea Supremă de Justiție și depunerea jurământului de credință, în cadrul unei sedințe parlamentare găzduite de Ateneul român, primului președinte al României ales direct și popular își începea mandatul.[33]

Rezumând, în primul parlament postdecembrist au intrat 27 de formațiuni politice – din care numai 7 au fost prezente și în camera secundă, plus un independent –, cu un nivel impresionant, ce atingea 60% din voturi, al diferenței de reprezentare între primul clasat, FSN, și cel de al doilea, UDMR, care nu este un partid politic propriu-zis, ci o formațiune etnică. Altfel spus, alegerile au produs un parlament multipartidist, dar puternic dezechilibrat, având, pe de o parte, o majoritate parlamentară anormal de mare a unui singur partid, iar pe de alta, o minoritate firavă, redusă ca pondere și atomizată. Dominația electorală a FSN a fost reprodusă și de alegerile prezidențiale unde diferența dintre scorul candidatul său, Ion Iliescu,

33 „În Camerele reunite ale Parlamentului, în cadrul unei ședințe solemne, în fața unei asistențe în picioare, primul președinte al României, de după abolirea sisteului comunist, rostește jurământul de credință: Jur credință poporului român, idealurilor sale de libertate și prosperitate. Jur să respect legile țării, să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale omului, suveranitatea și integritatea teritorială a patriei" – Ștefănescu, *Cinci ani*, 88.

și cel al ocupantului locului secund, liberalul Radu Câmpeanu, era încă și mai consistentă, atingând 75%.

*

În aceste condiții, „alegerile fondatoare" au generat un parlament multipartidist dar dezechilibrat, formatul partidist astfel rezultat fiind dificil de încadrat în tiparele teoretice cunoscute, cel puțin la prima vedere.

Formatul partidist după ponderea partidelor parlamentare – 1990

	Camera Deputaților			Senat		
	Voturi %	Mandate		Voturi %	Mandate	
		Nr.	%		Nr.	%
FSN	66,31	263	66,41	67,02	91	76,47
UDMR	7,23	29	7,32	7,20	12	10,08
PNL	6,41	29	7,32	7,06	9	7,56
MER	2,62	12	3,03	2,45	1	0,84
PNȚCD	2,56	12	3,03	2,50	1	0,84
AUR-PUNRT	2,12	9	2,27	2,15	2	1,68
PDAR	1,83	9	2,27	1,59	0	0
PER	1,69	8	2,02	1,38	1	0,84
PScDR	1,05	5	1,26	-	-	-
PSDR	0,53	2	0,51	-	-	-
GDC	0,48	2	0,51	-	-	-
PDM	0,38	1	0,25	-	-	-
PLS	0,34	1	0,25	-	-	-
PRNR	0,32	1	0,25	-	-	-
PTLDR	0,32	1	0,25	-	-	-
FDGR	0,28	1	0,25	-	-	-
UL„B"	0,27	1	0,25	-	-	-
UDRR	0,21	1	0,25	-	-	-
CLR	0,13	1	0,25	-	-	-
UUR	0,12	1	0,25	-	-	-
UDSR	0,07	1	0,25	-	-	-
UDTM	0,06	1	0,25	-	-	-
UER	0,04	1	0,25	-	-	-
UDSCR	0,03	1	0,25	-	-	-
UBB/ACBB	0,03	1	0,25	-	-	-
UPR„DP"	0,02	1	0,25	-	-	-
UAR	0,00	1	0,25	-	-	-
Indep.	-	-	-	2,81	1	0,84
Total	95,45	387+9=396	100	94,16	119	100
R	18+9			8		
N	2,20 (2,1968)			1,66 (1,6628)		
N_p	1,93					

Notă: R=numărul partidelor parlamentare; N=numărul efectiv al partidelor politice pentru fiecare Cameră; Np=numărul efectiv al partidelor pentru Parlament (ca medie a valorilor pentru cele două Camere).

Pe de-o parte, valoarea de 1,93 unități a indicelui N pentru Parlament, obținută ca medie a numărului efectiv de partide din Adunarea Deputaților (2,20) și din Senat (1,66)[34], indică clasarea sistemul în categoria bipartidistă[35]. Totuși, încadrarea nu poate fi decât formală, căci, cum bine știm, formatul bipartidist presupune existența a două partide majore, simetric poziționate ideologic, cu ponderi relativ egale și care împreună domină preferințele electoratului, condiții sistemice care nu sunt satisfăcute în cazul nostru, decât, cel mult, unilateral și parțial. Bunăoară, primele două partide, poziționate la stânga și dreapta eșichierului politic, cumulează aproape 75% din voturile exprimate, dar ponderea primului partid este de circa 9 ori mai mare decât a celui de al doilea, care, în plus, este o formațiune etnică, beneficiară a unui vot concentrat și disciplinat. Pe de altă parte, valoarea indicelui N intră în contradicție cu o eventuală catalogare a sistemului drept multipartidist cu partid dominant, pentru care ar argumenta numărul mare al partidelor reprezentate și ponderea electorală a primului partid, și pe care, intuitiv, am putea-o considera potrivită.

Dificultatea de încadrare este însă depășită dacă aplicăm modului de calcul al indicelului N corecția cuvenită în situația, excepțională prin raportare la democrațiile consolidate, dar proprie României anului 1990, în care suportul electoral al primului partid depășește limita majorității absolute a voturilor exprimare. Concret, vom avea în vedere valoarea indicelui N calculată prin raportare numai la ponderea parlamentară a FSN. Rezultă astfel 1,51 partide efective pentru Adunarea Deputaților și 1,31 partide efective pentru Senat, adică o valoare medie de 1,41 unități (tabelul T.11.2), care plasează formatul partidist românesc într-un tipar categorial excentric clasificării lui Blondel dar pe care, în logica acestuia, îl putem numit „sistemul *un partid și jumătate*."[36]

***Formatul sistemului partidist după ponderea primului partid* – 1990**

	Camera Deputaților			Senat		
	Voturi %	Mandate		Voturi %	Mandate	
		Nr.	%		Nr.	%
FSN	66,31	263	66,41	67,02	91	76,47
Ncorectat	**1,51** (1,5058)			**1,31** (1,3077)		
N_p corectat	**1,41** (1,4068)					

Formula românească își găsește însă corespondentul în categoria sartoriană a sistemelor cu partid hegemonic[37], care descrie cel mai bine dezechilibrul de re-

34 În mod excepțional în acest caz, pentru calculul indicelui N am tratat cele 9 formațiuni ale minorităților naționale ca partide de sine stătătoare, același tratament fiind acordat și celor 7 partide reprezentate de câte un deputat, respectiv celor 3 cu câte un senator, plus senatorului independent. Pentru alegerile următoare, formațiunile minorităților naționale (cu excepția UDMR) vor fi considerate partide-aliate și, ca atare, vor fi tratate ca un singur partid. Calculul rămâne același, cu patru zecimale, ultima rotunjită.

35 Similar Noii Zeelande, cu 1,96 partide efective – cf. A. Lijphart, *Modele ale democrației. Forme de guvernare în treizeci și șase de țări* (trad. de C. Constantinescu) (Iași: Polirom, 2000), p.85.

36 Voicu, *Pluripartidismul,* 215.

37 În sens sartorian – vezi Giovanni Sartori, *Parties and Party Systems. A Framewark for Analysis* (Cambridge: Cambridge University Press, 1976) – *sistemul cu partid hegemonic*, care aparține clasei sistemelor partidice necompetitive, presupune tolerarea în sistem a altor partide, care obțin locuri în parlament, dar care nu au nici o șansă de a învinge în alegeri. Cazul cel mai des citat de sistem cu partid hegemonic este cel al Partidului Revoluționar Instituțional din Mexic. Desigur, experiența punctuală a României din 1990 este insuficientă pentru a susține orice comparație, dar formatul cu partid hegemonic pare a descrie cel mai bine situația rezultată din alegerile de la 20 mai 1990.

prezentare din parlamentul rezultat în urma alegerilor din 20 mai 1990[38]. Așadar, cu mai puțin de două partide efective, sub limita competitivității democratice, noul sistem partidist s-a configurat ca unul caracterizat prin existența unui partid care controla autoritar atât puterea legislativă, cât și puterea executivă deopotrivă.

Trebuie însă adăugat că formatul partidist hegemonic nu a fost dublat de o mecanică congruentă. Dimpotrivă, tendința sistemul de partide a fost acea de a evolua în direcția moderării dezechilibrului sistemic. Trei categorii de transformări pot fi invocate în acest sens. Avem în vedere, în primul rând, partajarea hipermajorității parlamentare inițiale a Frontului între gruparea frontiștilor pro-Roman și cea a susținătorilor lui Ion Iliescu, manifestă încă de la începutul lui 1991 și devenită efectivă spre sfârsitul aceluiași an, cu consecințe directe asupra guvernării. Așa se și explică de ce guvernul monocolor al Frontului condus de Petre Roman nu a putut rezista decât un an și trei luni, fiind înlocuit, pe 16 octombrie 1991, de un guvern de coaliție condus de un premier independent, Theodor Stolojan. Ulterior, în martie 1992, schisma frontistă avea să fie oficializată prin transformarea aripii iliesciene a Frontului într-un partid de sine stătător – FDSN. În al doilea rând, luna septembrie 1991 aducea o schimbare majoră și în partea cealaltă a spectrului politic prin constituirea Convenției Democratice, ca materializare a strategiei opoziției unite promovată de partidele istorice, alături de alte formațiuni politico-civice. Nu în ultimul rând, având ca sursă migrația intraparlamentară, în Parlament au apărut noi grupuri politice, respectiv noi partide, deși nelegitimate de alegeri, precum PRM, PSM, PNL-AT etc. Reprobabil sub aspectul eticii politice, fenomenul a avut totuși rolul său pozitiv: „a redistribuit ponderea vectorilor politici mai aproape de exigența echilibrului sistemic atât de necesar democrației parlamentare."[39]

*

În principiu, alegerile de tip RP, precum cele parlamentare din 20 mai 1990, sunt apreciate pentru justețea lor, compoziția politică a adunării legislative astfel alese urmând cu fidelitate maximă opțiunile electorilor, comparativ cu orice alt sistem electoral majoritar sau mixt. În fapt, chiar „ideea reprezentării proporționale se sprijină pe căutarea unui sistem electoral mai just."[40] Totuși, niciun sistem RP nu asigură proporționalitatea matematică între voturi și mandate, diferitele componente ale formulei electorale acționând în această direcție. Primele alegeri ale postcomunismului românesc nu au făcut excepție de la această regulă, deși cu diferențe semnificative între cele două Camere.

Întâi de toate, lipsa unui prag electoral de acces în Parlament ne sugerează că alegerile au avut un nivel redus al abaterii de la proporționalitatea matematică. Într-adevăr, cuantumul *voturilor irosite*, adică voturile alocate formațiunilor politice care nu au primit mandate, s-a situat la un nivel redus: 5,20% din totalul voturilor exprimate, calculat ca medie pentru cele două Camere, respectiv 4,55% pentru Adunarea Deputaților și 5,84% pentru Senat. Să remarcăm totuși ponderea superioară a voturilor irosite în cazul Senatului.

Discrepanța dintre cele două Camere este mult mai pregnant evidențiată de indicatorul *primei electorale*, adică al plusului de mandate de revine partidelor parlamentare, ca revers al *voturilor irosite*. Astfel, prima electorală pentru partidul câștigător al alegerilor a fost cvasi-inexistentă în cazul Adunării Deputaților (0,10%), dar a înregistrat o valoare de circa 100 de ori mai mare în cazul Senatului (9,45%).

38 Între Botswana (N=1,35) și Jamaica (N=1,62), cf. A. Lijphart, *op. cit.,* p. 85.
39 Voicu, *Pluripartidismul* 219.
40 P. Martin, *Sistemele*, 92.

În fine, *indicele disproporționalității*, calculat după formula propusă de Michael Gallagher[41], ne oferă imaginea sintetică a justeței alegerilor. Cu o medie parlamentară de 4,17%, indicele G pentru 1990 conturează imaginea unui sistem electoral relativ disproporționat, dar, din nou, diferențele dintre cele două Camere sunt importante. Dacă disproporția electorală a Adunării Deputaților este minoră – numai 1,01% –, în cazul Senatului nivelul indicatorului este de șapte ori mai mare, ajungând la 7,33%.

Cele două valori ale indicelui G pun în evidență efectele specifice ale mecanismelor electorale implicate în alegerea celor două Camere. Cum am arătat deja, numai formula electorală a Adunării Deputaților a asigurat transformarea voturilor în mandate prin combinarea nivelului local de repartizare a mandatelor cu cel național, asigurând astfel un nivel redus al disproporționalității electorale. Nivelul național a avut rolul de a compensa abaterile de la proporționalitate generate de nivelul locale. Lipsa celui de al doilea nivel geografic de repartizare a mandatelor în cazul Senatului a afectat puternic proporționalitatea alegerii acestei camere. În plus, disproporționalitatea Senatului a fost favorizată și de pragul electoral implicit mai ridicat aici, consecință a unei magnitudini medii scăzute – 2,90 mandate, față de magnitudinea medie de 9,66 mandate a Adunării Deputaților.

Practic, discrepanțele dintre Camere privind gradul disproporționlității electorale argumentează în favoarea ideii că, în ciuda apartenenței lor la familia scrutinelor de tip RP, mecanismele de atribuire a mandatelor reglementate de Decretul-lege nr. 92 au avut drept consecință instituirea a două moduri de scrutin distincte. În același sens pledează și discrepanțele de reprezentare, atât sub aspectul numeric, cât și sub aspectul ponderilor formațiunilor parlamentare. Adăugând că, începând cu alegerile parlamentare următoare, din 1992, modalitățile de alegere a deputaților și senatorilor au fost unificate, avem un alt motiv pentru a vorbi de caracterul atipic al alegerilor din 1990.

*

Rezumând, scrutinul din 20 mai 1990 a fost cel care a inaugurat alegerea proporțională a parlamentarilor în postcomunismul românesc, ca și alegerea populară a președintelui republicii. Sub aspect tehnic, alegerile parlamentare s-au distins nu numai prin lipsa pragului electoral legal, dar și prin juxtapunerea a două modalități de repartizare a mandatelor: cu două niveluri geografice, în cazul deputaților, și cu un singur nivel, în cel al senatorilor. Au rezultat astfel diferențe semnificative între cele două Camere în ceea ce privește gradul disproporționalității electorale, după cum gradul de supraapreciere a primului partid a fost mult mai puternic în cazul Senatului. Sub aspect politic, alegerile, bazate pe cea mai mare participare populară din istoria postcomunismului românesc, au generat un parlament dezechilibrat, cu un format partidist de factură hegemonică. În fine, cum toate aceste elemente distinctive ale scrutinului din 20 mai 1990 aveau să rămână nepereche, putem vorbi despre caracterul atipic al alegerilor fondatoare. [42]

41 M. Gallagher, „Proportionality, Disproportionality and Electoral Systems", în *Electoral Studies* 10(1) (1991): 33-51.

42 Articolul reprezintă o variantă revizuită și adăugită a textului publicat în Al. Radu, *Politica între proporționalism și majoritarism. Alegeri și sistem electoral în România postcomunistă* (Iași: Institutul European, 2012), 75-92.

BIBLIOGRAFIE:

1. Angela Banciu, *Istoria vieții constituționale în România (1866-1991)* (București: Șansa, 1996).

2. Daniel Barbu, *Șapte teme de politică românească* (București: Antet, 1997).

3. Cristian Bocancea, *Meandrele democrației. Tranziția politică la români* (Iași: Polirom, 2002).

4. Petre Datculescu și Klaus Liepelt (editori), *Renașterea unei democrații. Alegerile din România de la 20 mai 1990* (București: IRSOP, 1991).

5. Domenico Fisichella, *Știința politică* (trad. în lb. română de Victor Moraru) (București: Polirom, 2007).

6. Michael Gallagher, „Proportionality, Disproportionality and Electoral Systems", in *Electoral Studies* 10(1) (1991): 33-51.

7. Samuel P. Huntington, *Ordinea politică a societăților în schimbare,* (trad. în lb. română de H. Stamatin) (Iași: Polirom,1996).

8. Arend Lijphart, *Modele ale democrației. Forme de guvernare în treizeci și șase de țări* (trad. de C. Constantinescu) (Iași: Polirom, 2000).

9. Pierre Martin, *Sistemele electorale și modurile de scrutin* (trad. în lb. română de M. N. Singer) (București: Monitorul Oficial, 1999).

10. Dan Pavel, Iulia Huiu, *„Nu putem reuși decît împreună". O istorie analitică a Convenției Democratice 1989-2000* (Iași: Polirom, 2003).

11. Cristian Preda, *Partide și alegeri în România postcomunistă: 1989-2004* (București: Nemira, 2005).

12. Cristian Preda, Sorina Soare, *Regimul, partidele și sistemul politic din România* (București: Nemira, 2008).

13. Adrian Pop, *Tentația tranziției. O istorie a prăbușirii comunismului în Europa de Est,* (București: Corint, 2002).

14. Alexandru Radu, *Politica între proporționalism și majoritarism. Alegeri și sistem electoral în România postcomunistă* (Iași: Institutul European, 2012).

15. Alexandru Radu, Gheorghe Radu, Ioana Prumb, *Sistemul politic românesc, un sistem entropic?* (București: Tehnică, 1995).

16. Giovanni Sartori, *Parties and Party Systems. A Framewark for Analysis* (Cambridge: Cambridge University Press, 1976).

17. Domnița Ștefănescu, *Cinci ani din istoria României* (București: Mașina de scris, 1995).

18. George Voicu*, Pluripartidismul. O teorie a dmocrației* (București: All, 1998).

19. Stelian Tănase, *Istoria căderii regimurilor comuniste. Miracolul revoluției* (București: Humanitas, 2009).

20. Vladimir Tismăneanu, *Reinventarea politicului. Europa Răsăriteană de la Stalin la Havel* (trad. în lb. română de Al. Vlad) (București: Polirom, 1997).

21. ****Partidele politice. Dicționar al partidelor și coalițiilor politice și al uniunilor etnice din România* (Rompres, 1991).

22. ****Monitorul Oficial al României,* numerele 1 și 9 din 1989, 27 și 81-82 din1990.

ANEXA NR. 1
Rezultatele pe circumscripții electorale ale scrutinului pentru Camera Deputaților din 1990
Procentul voturilor pentru partidul invingător și numărul mandatelor obținute de partidele parlamentare

	Circ. elect. /nr.mandate	FSN	UDMR	PNL	PNȚ-cd	MER	PUNR	PDAR	PER	PScDR	PSDR	GDC	Alții
1	**Alba**	59,39%											
	7 mandate	4	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
2	**Arad**	51,06%											
	7 mandate	4	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
3	**Argeș**	77,88%											
	12 mandate	9	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-
4	**Bacău**	77,69%											
	12 mandate	10	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
5	**Bihor**	45,42%											
	14 mandate	5	3	1	1	-	1	1	-	1	-	-	1
6	**Bistrița-N.**	65,46%											
	5 mandate	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	**Botoșani**	86,79%											
	7 mandate	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	**Brașov**	48,88%											
	13 mandate	6	1	1	1	1	1	-	1	-	1	-	-
9	**Brăila**	81,66%											
	6 mandate	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	**Buzău**	86,19%											
	8 mandate	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
11	**Caraș-S.**	67,57%											
	8 mandate	5	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
12	**Călărași**	85,00%											
	5 mandate	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	**Cluj**	42,31%											
	13 mandate	5	3	1	1	-	3	-	-	-	-	-	-
14	**Constanța**	69,58%											
	13 mandate	8	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	1
15	**Covasna**		77,10%										
	4 mandate	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	**Dâmbovița**	79,48%											
	9 mandate	8	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	**Dolj**	75,32%											
	13 mandate	10	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-
18	**Galați**	77,34%											
	11 mandate	9	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
19	**Giurgiu**	89,91%											
	4 mandate	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	**Gorj**	82,30%											
	5 mandate	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	**Harghita**		85,23%										
	6 mandate	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

22	**Hunedoara** 11 mandate	69,96%											
		6	1	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-
23	**Ialomița** 4 mandate	85,91%											
		4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24	**Iași** 14 mandate	73,82%											
		10	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-
25	**Maramureș** 9 mandate	60,63%											
		6	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
26	**Mehedinți** 7 mandate	79,56%											
		5	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
27	**Mureș** 10 mandate		41,96%										
		2	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
28	**Neamț** 10 mandate	80,64%											
		8	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
29	**Olt** 8 mandate	86,54%											
		8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30	**Prahova** 17 mandate	66,29%											
		10	-	1	1	1	-	1	1	-	-	-	2
31	**Satu Mare** 6 mandate	41,73%											
		4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32	**Sălaj** 4 mandate	51,13%											
		3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33	**Sibiu** 11 mandate	46,23%											
		4	-	1	1	1	-	1	1	-	-	-	2
34	**Suceava** 12 mandate	76,19%											
		9	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1
35	**Teleorman** 9 mandate	87,15%											
		8	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
36	**Timiș** 16 mandate	45,63%											
		6	1	2	1	1	-	-	1	-	-	1	3
37	**Tulcea** 5 mandate	80,38%											
		4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
38	**Vaslui** 7 mandate	86,10%											
		7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
39	**Vâlcea** 7 mandate	83,59%											
		6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
40	**Vrancea** 6 mandate	80,95%											
		6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
41	**București** 42 mandate	61,16%											
		24	-	5	3	1	-	1	1	-	1	1	5

ANEXA NR. 2
Rezultatele pe circumscripții electorale ale scrutinului pentru Senat din 1990
Procentul voturilor pentru partidul invingător
și numărul mandatelor obținute de partidele parlamentare

	Circ. elect/ nr. mandate	FSN	UDMR	PNL	PNȚ-cd	MER	PUNR	PER	Indep.
1	**Alba**	68,87%							
	2 mandate	2	-	-	-	-	-	-	-
2	**Arad**	47,75%		-	-	-	-	-	-
	3 mandate	2	1	-	-	-	-	-	-
3	**Argeș**	77,82%							
	3 mandate	3	-	-	-	-	-	-	-
4	**Bacău**	73,80%							
	3 mandate	3	-	-	-	-	-	-	-
5	**Bihor**	49,74%							
	3 mandate	2	1	-	-	-	-	-	-
6	**Bistrița-N.**	63,11%							
	2 mandate	2	-	-	-	-	-	-	-
7	**Botoșani**	89,06%							
	2 mandate	2	-	-	-	-	-	-	-
8	**Brașov**	54,91%							
	3 mandate	2	1	-	-	-	-	-	-
9	**Brăila**	81,75%							
	2 mandate	2	-	-	-	-	-	-	-
10	**Buzău**	90,34%							
	3 mandate	3	-	-	-	-	-	-	-
11	**Caraș-S.**	55,71%							
	2 mandate	2	-	-	-	-	-	-	1
12	**Călărași**	85,56%							
	2 mandate	2	-	-	-	-	-	-	-
13	**Cluj**	36,97%							
	3 mandate	1	1	-	-	-	1	-	-
14	**Constanța**	72,96%							
	3 mandate	2	-	1	-	-	-	-	-
15	**Covasna**		76,67%						
	2 mandate	-	2	-	-	-	-	-	-
16	**Dâmbovița**	81,12%							
	3 mandate	3	-	-	-	-	-	-	-
17	**Dolj**	75,18%							
	3 mandate	3	-	1	-	-	-	-	-
18	**Galați**	78,61%							
	3 mandate	2	-	1	-	-	-	-	-
19	**Giurgiu**	85,99%							
	2 mandate	2	-	-	-	-	-	-	-
20	**Gorj**	80,63%							
	2 mandate	2	-	-	-	-	-	-	-
21	**Harghita**		85,65%						
	2 mandate		2	-	-	-	-	-	-
22	**Hunedoara**	71,90%							
	3 mandate	2	-	1	-	-	-	-	-

	Circ. elect/ nr. mandate	**FSN**	**UDMR**	**PNL**	**PNȚ-cd**	**MER**	**PUNR**	**PER**	**Indep.**
23	**Ialomița**	85,30%							
	2 mandate	2	-	-	-	-	-	-	-
24	**Iași**	80,72%							
	4 mandate	3	-	1	-	-	-	-	-
25	Maramureș	62,58%							
	2 mandate	2	1	-	-	-	-	-	-
26	**Mehedinți**	77,62%							
	2 mandate	2	-	-	-	-	-	-	-
27	**Mureș**		42,51%						
	3 mandate	1	1	-	-	-	1	-	-
28	**Neamț**	83,12%							
	3 mandate	3	-	-	-	-	-	-	-
29	**Olt**	87,75%							
	3 mandate	3	-	-	-	-	-	-	-
30	**Prahova**	70,71%							
	4 mandate	3	-	1	-	-	-	-	-
31	**Satu Mare**	42,89%							
	2 mandate	1	1	-	-	-	-	-	-
32	**Sălaj**	55,75%							
	2 mandate	1	1	-	-	-	-	-	-
33	**Sibiu**	48,21%							
	3 mandate	2	-	1	-	-	-	-	-
34	**Suceava**	76,45%							
	3 mandate	3	-	-	-	-	-	-	-
35	**Teleorman**	85,60%							
	3 mandate	3	-	-	-	-	-	-	-
36	**Timiș**	46,45%							
	3 mandate	2	-	1	-	-	-	-	-
37	**Tulcea**	86,45%							
	2 mandate	2	-	-	-	-	-	-	-
38	**Vaslui**	86,19%							
	2 mandate	2	-	-	-	-	-	-	-
39	**Vâlcea**	82,17%							
	2 mandate	2	-	-	-	-	-	-	-
40	**Vrancea**	75,61%							
	2 mandate	2	-	-	-	-	-	-	-
41	**București**	60,24%							
	14 mandate	9		2	1	1	-	1	-

STELIAN TĂNASE: Faptul că FSN s-a declarat partid a fost elementul cheie care a distorsionat procesul electoral

Abstract

In the elections of May 20, 1990, all of the old regime's logistics worked to bring people to the polls and to indicate who to vote for: FSN and Ion Iliescu. The fact that the FSN declared itself a political party was the key element that distorted the electoral process. But the elections cannot be considered atypical. It happened what was supposed to happen, since, in essence, the population did not disapprove with communism, but with famine, poverty, and Ion Iliescu seemed to want to continue communism, to ensure stability.

Keywords

Post-communist Romania; elections; political parties; democracy; revolution

Sfera politicii (SP): Deseori, primele alegeri libere ale postcomunismului românesc au fost considerate „alegeri atipice". Sunteți de acord cu această caracterizare?

Stelian Tănase (ST): Nu cred că sunt atipice în contextul românesc. S-a întâmplat ceea ce trebuia să se întâmple. Faptul că FSN s-a declarat partid a fost elementul cheie care a distorsionat procesul electoral, cu efect nefast asupra întregii tranziții până azi.

SP: Scrutinul din 20 mai 1990 a înregistrat o participare record. S-au prezentat la vot peste 14,8 milioane de cetățeni, adică peste 86% dintre cei înscriși în listele electorale. Care credeți că au fost resorturile acestei participări masive la vot?

ST: Lumea s-a dus la vot din cauza ineditului situației, după 45 de ani de așa-zise alegeri. În plus, a fost mobilzată de activiștii FSN (foști PCR). Toată logistica vechiului regim a lucrat pentru a aduce lumea la urne și a-i indica pe cine să voteze: FSN și Ion Iliescu. Celelalte partide au fost prezentate de mașinăria de propagandă ca un pericol pentru revoluție și libertățile dobândite după decembrie 1989.

SP: La alegeri au depus candidaturi nu mai puțin de 71 de formațiuni politice. Totuși nivelul competitivității a fost unul scăzut. Cum se explică un astfel de paradox?

ST: După spargerea monopolului PCR, era normal să se ajungă la acest fenomen de proliferare – prezent, de altfel, în toate țările fostului bloc sovietic la primele

alegeri. Consistența acestor partide din punct de vedere al cadrelor, al ideologiei sau al organizării a fost aproape de zero. A contat, de asemenea, și legea partidelor politice de atunci, care, prin prevederile generoase – în vederea înregistrării, fiecare partid trebuia să facă dovada că are cel puțin 251 de membri – a favorizat explozia partidismului.

SP: Campania electorală a fost dominată de violență (de la cea verbală, până la agresiuni fizice). A fost consecința directă a modului în care a fost înlăturat de la putere Ceaușescu, a căii violente a schimbării? Sau putem vorbi de o strategie manipulatorie a violenței?

ST: Un regim născut în violență a continuat în violență. În România au fost victime, Armata a tras în civili. Suntem singura țară din fostele țări comuniste în care s-a recurs la Armată. Văd în aceasta o cauză esențială pentru felul cum a decurs apariția democrației și a regimului politic în acești 30 de ani. Și nu e vorba numai de 16-22 decembrie 1989, apoi 22-25 decembrie când violențele au continuat, ci și de tot anul 1990, de *Mineriade* mai ales. Un climat de violență. Să nu uităm că în felul cum se instalează un regim poitic se află și modul în care acesta va sfârși. Și anul 2018 este dominat de violență.

SP: Alegerile din mai 1990 sunt considerate alegerile fondatoare ale sistemului politic românesc post-comunist. Care ar fi acele elemente ale arhitecturii și funcționării sistemului politic care își au originea în acele momente ale anilor '90?

ST: Am răspuns deja parțial. Faptul că la putere, după căderea lui Ceaușescu au rămas tot comuniștii, oameni din aparatul guvernnamental și administrația, armata, servicii etc., este cauza acestei evoluții încete și limitate, a democratizării regimului politic. Nu a existat o masă critică aptă să impună reforme. Dimpotrivă, s-a încercat păstrarea a cât mai multe elemente din vechiul regim. Anii 1990-1996 au fost ani pierduți pentru schimbare, pentru trecera la capitalism.

SP: Teoria rokkaniană a clivajelor nu îi este aplicabilă procesului de naștere a partidismului românesc postcomunist, în mod special atunci când avem în vedere opoziția dintre democrați și post-comuniști (cf. Seiler). Pe de altă parte, confruntarea, deseori virulentă, dintre anticomuniști și neo-comuniști a marcat alegerile din 20 mai. Putem vorbi, așadar, despre un specific românesc al clivajului?

ST: Lumea românească, în ciuda imaginii de monolit impusă de propaganda PCR, este una a clivajelor, a fracturilor din orice unghi ai privi. Între provinciile istorice, între nivelurile de dezvoltare, între gradele de educație, rural vs. urban etc. Nu putem vorbi despre un specific, fiecare societate este victima clivajelor care o traversează. În România, ce este spefic – incapacitatea de a dezbate tema aceasta și de a negocia între diferite interese.

SP: Partidele istorice, exponentele anticomunismului, au obținut performanțe modeste. Pentru că au candidat separat? A fost de vină strategie electorală a antifesenismului? Au fost fraude electorale?

ST: Alegerile s-au organizat prea repede. Organizarea Opozitiei anti-FSN era deci, în 1990, foarte slabă. Împotriva partidelor istorice, FSN a dus o campanie furibundă de demonizare și delegitimare. Pe de altă aprte, dacă ar fi existat o disidență suficient de puternică în anii `80, ar fi apărut forțe politice capabile să combată neocomunismul FSN.

SP: Ion Iliescu a fost votat de peste 12 milioane de români, adică 85,7% din populația prezentă la vot. Cum se explică acest procent, unic în postcomunismul românesc și nespecific pentru un regim democratic, precum și diferența foarte mare față de ceilalți candidați?

ST: Se explică prin mentalitatea, superstițiile, sperietura de după căderea semizeului Ceaușescu. Idolatrie. Electoratul a căutat un alt semizeu ca să-l înlocuiască pe dictator. Iliescu a jucat acest rol.

SP: Suprapunerea alegerilor parlamentare peste cele prezidențiale generează, după cum se știe, un efect de contagiune, rezultatul fiind acela al personalizării competiției electorale și al diminuării relevanței scrutinului parlamentar, precum și a programelor electorale ale partidelor. Cât de mult a contat acest lucru în cazul alegerilor din 1990? Altfel spus, victoria FSN este, de fapt, victoria lui Ion Iliescu?

ST: Ion Iliescu a tras dupa el FSN-ul care și așa a luat cu 20 procente mai puțin. Plus fraudele, nu puține. În esență, populația nu dezavuase comunismul, ci foametea, sărăcia etc. Iliescu părea că vrea să continue comunismul, să asigure stabilitatea. A promis mai ales că nimeni nu va avea de pierdut în urma schimbării din decembrie 1989.

SP: Cum ați caracteriza parlamentul rezultat în urma alegerilor din mai 1990 din punct de vedere al compoziției umane, al nivelului profesional al membrilor, al funcționării în general? A avut și rolul de Adunare Constituantă. Cum și-a îndeplinit acest rol?

ST: Parlamentul rezultat după alegerile din 20 mai nu și-a realizat promisiunile. A fost depășit de situație, lipsit de viziune. Prea mulți comuniști se aflau în el.

ION CRISTOIU: Un Referendum pentru confirmarea victoriei lui Ion Iliescu asupra lui Nicolae Ceaușescu

Abstract

The parliamentary elections of 20 May 1990 were rather a referendum to confirm Ion Iliescu's victory over Nicolae Ceausescu than a moment of choice between the FSN and the opposition parties. The Romanians came to the vote in a very large proportion to express their love for Ion Iliescu, and the «University Square phenomenon» contributed unintentionally to the huge electoral score of Ion Iliescu and FSN. The result of the vote was an option for perestroika, a kind of liberal communism. The resulting parliament was the best in post-communism because it came from the Ceausescu's regime of technocrats.

Keywords

Post-communist Romania; elections; political parties; democracy; revolution

Sfera Politicii (SP): Deseori, primele alegeri libere ale postcomunismului românesc au fost considerate „alegeri atipice". Sunteți de acord cu această caracterizare? Dacă da, care ar fi elementele atipismului?

Ion Cristoiu (IC): Desfășurate la nici o jumătate de an de la prăbușirea comunismului, alegerile parlamentare din 20 mai 1990 au fost mai degrabă un referendum pentru confirmarea victoriei lui Ion Iliescu asupra lui Nicolae Ceaușescu decât un moment de opțiune între FSN și partidele de Opoziție. La vremea respectivă s-a discutat, ca urmare a cererii Opoziției și a presei independente, dacă nu cumva alegerile ar trebui amânate pentru la toamnă, în speranța că între timp românii vor deveni conștienți că au de ales nu între Ion Iliescu și Nicolae Ceaușescu, ci între Ion Iliescu și ceilalți contracandidați. Din acest punct de vedere, termenul adecvat nu e alegeri atipice, ci un referendum pentru consfințirea puterii lui Ion Iliescu.

SP: Scrutinul din 20 mai 1990 a înregistrat o participare record. S-au prezentat la vot peste 14,8 milioane de cetățeni, adică peste 86% dintre cei înscriși în listele electorale. Această participare masivă la primul vot liber postcomunist poate fi considerată gestul de credință prin care a fost marcată ruptura produsă în decembrie 1989? Poate fi explicată doar prin prisma eufuziunii momentului? Care credeți că au fost resorturile ei?

IC: Participarea record are printre alte explicații noutatea momentului. Să nu uităm că, deși superficială, campania electorală a adus multe noutăți în viața românilor. Spre exemplu, pe post de Nicolae Ceaușescu, Ion Iliescu era contrazis în direct la TVR de niște persoane considerate de marea majoritate a electoratului chiar „obraznice" prin îndrăzneala de a se lua în gură cu domnul Iliescu. Românii au venit la vot în proporție de masă pentru a-și exprima dragostea față de Ion Iliescu. Nu cred că în Istoria României moderne a mai fost un politician care să se bucure de atâta simpatie precum Ion Iliescu în mai 1990. Simpatie sporită de ceea ce electoratul considera atacurile necuviincioase din partea Opoziției. *Perestroika* lui Mihail Gorbaciov s-a vrut o șmecherie prin care Partidul Comunist, vopsit în culori vesele acum, recâștiga puterea pe calea așa-ziselor alegeri libere. În alte țări, șmecheria n-a ținut. În România lui mai 1990 PCR, botezat FSN, a recâștigat prin vot popular puterea pierdută de-a lungul anilor.

SP: Campania electorală a fost dominată de violență (de la cea verbală, pînă la agresiuni fizice). A fost consecința directă a modului în care a fost înlăturat de la putere Ceaușescu, a căii violente a schimbării? Sau putem vorbi de o strategie manipulatorie a violenței?

IC: N-a fost manipulare. A fost continuarea unei perioade de violențe definitorii: teroriștii și lupta cu teroriștii, confruntările de civili din stradă, arestarea și anchetarea foștilor membri ai CPEx – toate au făurit convingerea că aceasta e democrația. Putem dibui și o enormă defulare după decenii în care violența, existentă în practica instituțiilor de forță, a fost eliminată din viața publică.

SP: Ce rol a jucat presa în contextul alegerilor? A influențat decisiv Televiziunea rezultatele?

IC: Presa n-a jucat niciun rol. Presa independentă se reducea la câteva săptămânale care se difuzau cu precădere în București. Dominau prin difuzare guvernamentală, prin condiții materiale de excepție (cota de hîrtie de exemplu) publicațiile Puterii, cele care aparținuseră structurilor comuniste: *Adevărul, România liberă, Tineretul liber*. Televiziunea era una singură, cea a Puterii. Numai că TVR fusese mitizată în timpul răsturnării lui Ceaușescu și a fenomenului terorist. Ea trecea drept o televiziune care contribuise la răsturnarea lui Ceaușescu și prin urmare, tot ce se difuza la TVR era considerat sfânt.

SP: Alegerile s-au desfășurat pe fundalul demonstrației maraton cunoscută sub numele de „fenomenul Piața Universității". A influențat rezultatul electoral? În ce măsură sau sens?

IC: A influențat rezultatul în favoarea FSN și a lui Ion Iliescu. La vremea respectivă, ca director al *Zig-Zag Magazin* și editorialist al revistei, am susținut Piața Universității, despre care am scris că e un model european. Azi sunt mulți – inclusiv PSD-iști – care se jură c-au fost în Piața Universității, deși nimeni nu i-a văzut pe acolo. Eu am fost; nu numai ca ziarist, dar și ca adversar al lui Ion Iliescu. Azi, după trecerea timpului, dar și după ce-am aflat mai multe lucruri despre Piața Universității, îmi dau seama că tinerii de acolo, în marea lor parte, au fost manipulați de Securitatea întruchipată de unitatea zisă Doi și un sfert, unde se adunaseră toți securiștii de pe București, dar și de SRI, proaspăt înființat. Cu o țară în care singurele imagini ajunse la omul simplu erau cele difuzate de TVR, Piața Universității a trecut în ochii electoratului drept un fel de tulburare a lui Ion Iliescu de la lucrul său pentru țară, drept o gălăgie făcută de Opoziție într-o societate care avea nevoie de liniște. De aceea cred că Piața Universității a contribuit, fără să vrea, la scorul electoral uriaș

al lui Ion Iliescu și al FSN. Asta nu înseamnă că Piața Universității nu rămâne un moment mitic al Istoriei noaste moderne.

SP: Alegerile parlamentare s-au soldat cu victoria categorică a FSN. Ierarhizați primele trei cauze ale acestei victorii.

IC: a. Transformarea alegerilor în referendum pentru Ion Iliescu în confruntarea cu Nicolae Ceaușescu.
b. Lipsa minimei experiențe a Poporului român în materie de exercițiu democratic.
c. Greșelile elementare ale Opoziției care a adoptat din start o poziție radicală față de milioanele de membri de partid, față de românii care nu aveau nicio vină că trăiseră în comunism.

SP: Partidele istorice, exponentele anticomunismului, au obținut performanțe modeste. Pentru că au candidat separat? A fost de vină strategie electorală a antifesenismului? Au fost fraude electorale?

IC: A fost de vină, ca să spun așa, contextul istoric, peste care nimeni nu poate trece.

SP: Ion Iliescu a fost votat de peste 12 milioane de români, adică 85,7% din populația prezentă la vot. Cum se explică acest procent, unic în postcomunismul românesc și nespecific pentru un regim democratic, precum și diferența foarte mare față de ceilalți candidați?

IC: Am explicat prin faptul că Ion Iliescu a fost votat nu în calitate de contracandidat al lui Ion Rațiu și Radu Câmpeanu, ci de contracandidat al lui Nicolae Ceaușescu.

SP: Suprapunerea alegerilor parlamentare peste cele prezidențiale generează, după cum se știe, un efect de contagiune, rezultatul fiind acela al personalizării competiției electorale și al diminuării relevanței scrutinului parlamentar, precum și a programelor electorale ale partidelor. Cît de mult a contat acest lucru în cazul alegerilor din 1990? Altfel spus, victoria FSN este, de fapt, victoria lui Ion Iliescu?

IC: Da, e victoria lui Ion Iliescu. Forța de tractare a unui partid s-a văzut în cazul lui Ion Iliescu în 1992, când a făcut ca un partid abia înființat – PSDR – să învingă FSN-ul rămas al lui Petre Roman.

SP: Au reprezentat alegerile din 20 mai 1990 și rezultatul acestora o opțiune clară a românilor pentru democrația liberală, pentru valorile occidentale?

IC : Nu. A fost o opțiune pentru perestroikism, un fel de comunism liberal, întruchipat de personaje net diferite decât foștii membri ai CPEx.

SP: Cum ați caracteriza parlamentul rezultat în urma alegerilor din 20 mai 1990 din punct de vedere al compoziției umane, al nivelului profesional al membrilor, al funcționării în general?

IC: A fost cel mai bun parlament din postdecembrism, pentru că provenea din rândurile tehnocraților din regimul Ceaușescu, al celor care deveniseră membri de partid, ba chiar și activiști nu pentru că împărtășeau ideologia bolșevică, ci pentru că în afara carnetului de partid nu ar fi putut realiza nimic în viață. Nu degeaba se compara la vremea respectivă carnetul de partid cu cel de conducere a unui vehicol.

ION M. IONIȚĂ: Victoria FSN este victoria lui Ion Iliescu, obținută cu sprijinul aparatului fostului PCR

Abstract

The elections of May 1990 marked the Romanians' choice of going out of the communist dictatorship, not one for liberal democracy. The Romanian society embraced the „values" of national-communism as they had been propagated by Nicolae Ceausescu's regime and the awareness of the democratic values was not fully realized even until today. This is the explanation for the categorical victory of FSN and Ion Iliescu, considered liberators of the society from the dictatorship of Nicolae Ceausescu, but also guarantors of a continuity that would protect the society from fears of the transition to capitalism.

Keywords

Post-communist Romania, elections, political parties, democracy, revolution

Sfera Politicii (SP): Alegerile din mai 1990 sunt considerate alegerile fondatoare ale sistemului politic românesc post-comunist. Care ar fi câteva dintre aspectele negative, dar și pozitive ale arhitecturii și funcționării sistemului politic care își au originea în acele momente ale anilor '90?

Ion M. Ioniță (IMI): În 1990, societatea românească nu era pregătită nici politic, nici cultural pentru alte modele de om politic, cum ar fi fost Regele Mihai sau Corneliu Coposu. Erau primele alegeri libere după 1937! De atunci românii au cunoscut numai regimuri autoritare și dictaturi. Iar perioada interbelică nu a fost un rai al alegerilor democratice și libere. Tentația autoritarismului s-a manifestat din plin, iar Regele Carol nu a făcut decât să submineze democrația pentru a obține un regim de putere personală în competiție cu Legiunea. Dictatura comunistă a anihilat ceea ce mai era de anihilat din democrația românească. Efectele s-au văzut în mai 1990 când discursul naționalist, neo-comunist, autohtonist a avut succes. Alegerile au dat totuși un Parlament care a funcționat și ca Adunare Constituantă. Rezultatul este Constituția adoptată prin referendum în decembrie 1991. Faptul că acestă Constituție este în vigoare 30 de ani mai târziu arată că a fost viabilă, în ciuda unor slăbiciuni, dar mai ales în ciuda contorsionărilor și forțărilor la care a fost supusă în acești ani de lideri politici care au rămași prinși în paradigma conducerii autoritare. Paricularitatea Constituției României, de unde pleacă o serie de conflicte politice, este împărțirea puterii executive între președinte și prim-ministru într-o formulă care nu este nici

republică parlamentară, nici republică prezidențială. Rațiunea,înțeleaptă, a acestei soluții vine din istoria României și experiențele nefericite de acaparare a puterii de către un singur om și de camarila, familia sa. Înțelegerea acestei experiențe istorice explică construcția unui sistem bicefal în care cele două ramuri executive se controlează reciproc, un plus față de clasica separațiune a puterilor în stat. Conflictul între Palate este un preț rezonabil pentru garanția că puterea nu va mai ajunge din nou în mâinile unui singur om. Este greu de anticipat dacă acest model va mai rezista în fața noului val de autoritarism care se abate peste România, dar și peste continentul european, proces în care lideri naționaliști-populiști contestă principiile fondatoare ale democrației liberale. Curtea Constituțională, cea chemată să garanteze respectarea Constituției, schimbă raporturile de putere în ultima vreme spre concentratea puterii spre guvern-majoritatea parlamentară, în detrimetul președinției.

SP: Scrutinul din 20 mai 1990 a înregistrat o participare record. S-au prezentat la vot peste 14,8 milioane de cetățeni, adică peste 86% dintre cei înscriși în listele electorale. Această participare masivă la primul vot liber postcomunist poate fi considerată gestulul de credință prin care a fost marcată ruptura produsă în decembrie 1989? Poate fi explicată doar prin prisma eufuziunii momentului? Care credeți că au fost resorturile ei?

IMI: Fiind primele alegeri libere după mai bine de 50 de ani, era firesc să fie o participare foarte mare. Societatea românească ieșea din dictaura partidului unic. O altă particularitate istorică, Revoluția din 1989 și consecințele ei politice au potențat participarea la vot. Partidul emanat din Revoluție, FSN, a rămas până în ziua de astăzi cel mai puternic partid din România, iar Opoziția reușește rar și numai în coaliții să câștige alegerile parlamentare. În ciuda schimbărilor de formă sistemul de partide a rămas practic neschimbat din 1990, ceea ce explică și declinul prezenței la vot.

SP: Campania electorală a fost dominată de violență (de la cea verbală, până la agresiuni fizice). A fost consecința directă a modului în care a fost înlăturat de la putere Ceaușescu, a căii violente a schimbării? Sau putem vorbi de o strategie manipulatorie a violenței?

IMI: Ținând cont de violența schimbării din 1990, dar și de tradiția alegerilor interbelice unde câștiga cine trebuie într-un climat de violență și malversațiuni, alegerile din 1990 au fost remarcabil de „liniștite".

SP: Ce rol a jucat presa în contextul alegerilor? A influențat decisiv Televiziunea rezultatele?

IMI: Televiziunea a influențat, dar prima și cea mai mare influență a avut-o „Revoluția transmisă în direct". Acolo este momentul zero, original al evoluției politice românești. Nici un alt stat fost comunist nu a avut o asemenea experiență.

SP: Alegerile s-au desfășurat pe fundalul demonstrației maraton cunoscută sub numele de „fenomenul Piața Universității". A influențat rezultatul electoral? În ce măsură sau sens?

IMI: Piața Universității nu a avut cuvântul decisisv în stabilirea rezultatelor din 1990. Electoraul era convins dinainte ce urma să voteze.

SP: Alegerile parlamentare s-au soldat cu victoria categorică a FSN. Ierarhizați primele trei cauze ale acestei victorii.

IMI: Principalul factor al victoriei FSN-Ion Iliescu a fost Revoluția din 1989. Ion Iliescu și FSN au fost considerați eliberatorii societății de sub dictatura lui Nicolae Ceaușescu, dar și garanții unei continuități care să ferească societatea de fricile trecerii la capitalism.

SP: Partidele istorice, exponentele anticomunismului, au obținut performanțe modeste. Pentru că au candidat separat? A fost de vină strategie electorală a antifesenismului? Au fost fraude electorale?

IMI: Fraude clasice de schimbare a rezultatelor votului nu au fost. În schimb, nu a existat egalitate de șanse. Rezultatele partidelo „anticomuniste" arată ponderea acestui electorat în România anului 1990. Nu ne place să recunoaștem dar societatea românească îmbrățișase „valorile" național-comunismului așa cum fuseseră ele propagate de regimul lui Nicolae Ceaușescu: naționalism, autarhie, egalitarism socialist; anticapitalism, excepționalism românesc. Lucru valabil în mare măsură și astăzi pentru electoratul PSD.

SP: Ion Iliescu a fost votat de peste 12 milioane de români, adică 85,7% din populația prezentă la vot. Cum se explică acest procent, unic în postcomunismul românesc și nespecific pentru un regim democratic, precum și diferența foarte mare față de ceilalți candidați?

IMI: Ion Iliescu a avut charisma și inteligența politică de a folosi imensul avantaj de a apărea la televizor în postura celui care l-a dat jos pe Ceaușescu, deși nu participase în niciun fel la revolta românilor împotriva lui Ceaușescu de până în 22 decembrie 1989. Mesajul său a fost, paradoxal, de continuitate în revoluție. Dictatorul a plecat, dar partidul care are grijă de fiecare rămâne, fabricile rămân și ele ale poporului, clasa muncitoare merge mai departe în paradis, România nu se întoarce la regimul burghezo-moșieresc și nici la Monarhie.

SP: Suprapunerea alegerilor parlamentare peste cele prezidențiale generează, după cum se știe, un efect de contagiune, rezultatul fiind acela al personalizării competiției electorale și al diminuării relevanței scrutinului parlamentar, precum și a programelor electorale ale partidelor. Cât de mult a contat acest lucru în cazul alegerilor din 1990? Altfel spus, victoria FSN este, de fapt, victoria lui Ion Iliescu?

IMI: Este victoria lui Ion Iliescu, dar obținută cu sprijinul aparatului fostului PCR care a trecut „de partea poporului".

SP: Alegerile din 20 mai 1990 și rezultatul acestora pot fi considerate ca fiind o opțiune clară a românilor pentru democrația liberală, pentru valorile occidentale?

IMI: Alegerile au fost opțiunea pentru ieșirea din dictatura comunistă. Conștientizarea valorilor democratice nu s-a făcut pe deplin nici până astăzi, când se produce regresul față de aceste standarde. Nu este un fenomen care se întâmplă numai în România, dar societate românească este mai predispusă să se întoarcă la autoritarism.

SP: Cum ați caracteriza parlamentul rezultat în urma alegerilor din 20 mai 1990 din punct de vedere al compoziției umane, al nivelului profesional al membrilor, al

funcționării în general? A avut și rolul de Adunare Constituantă. Cum și-a îndeplinit acest rol?

IMI: Am vorbit despre rolul de Constituantă al primului Parlament și cred că s-a achitat cel puțin onorabil de această sarcină. Tentativele ulterioare de modificare a Constituției, cu excepția articolelor care au permis aderarea la Uniunea Europeană și la NATO, au reprezentat tentative de restrângerea a democrației și de concentrare a puterii în mâinile factorului poltic dominant al momentului, cum a fost referendumul pentru renunțarea la una dintre Camerele Parlamentului.

Dosar 1990

28 de ani de la alegerile din 20 mai 1990, alegerile fondatoare ale sistemului politic românesc postcomunist

Abstract

The file presents at the beginning some relevant passages of the law under which the first free elections of the Romanian post-communist party were held – they provide technical details on the election and on the assignment of the mandates and also complement the image of the electoral moment. These are followed by a synthesis of the electoral results, as well as the data themselves, presented in tabular form. They provide the general picture of the electoral moment, and at the same time represent an useful tool for social scientists. Everyone interested will find below an unique source of synthesized and compacted electoral data, distributed on constituencies for the Assembly of Deputies and the Senate.

Keywords

Romanian elections; post-communism; electoral data

Sfera politicii, prima revistă de științe politice din România postcomunistă, marchează cei 28 de ani de experiență democratică a societății românești printr-un un număr-document dedicat alegerilor (parlamentare) din 20 mai 1990. Sunt primele alegeri organizate după căderea regimului comunist, într-un climat dominat de efervescență, speranță și entuziasm, dar și de incertitudine și tensiune socială.

Deși nu se rezumă la participarea electorală, democrația reprezentativă se fondează pe alegeri. Votul este unul dintre pilonii unei construcții democratice stabile și eficiente, fiind, în același timp, vectorul principal al realizării democrației participative. Din acest punct de vedere, primele alegeri libere, organizate în data de 20 mai 1990 au legitimat noua structură și configurație a puterii politice, contribuind astfel la fundamentarea sistemului politic românesc postcomunist.

Rezultatele electorale prezentate mai jos oferă o imagine generală asupra momentului electoral, reprezentând, totodată, un instrument de lucru util pentru cercetătorii din domeniul științelor sociale. Toți cei interesați vor găsi mai jos o sursă unică de date electorale sintetizate și compactate, dispuse pe circumscripții electorale, pentru Adunarea Deputaților și Senat.

Din totalul celor 71 de formațiuni politice și organizații ale cetățenilor

aparținând minorităților naționale participante în alegeri, la care se adaugă candidații independenți, au fost cuprinși în statisticile electorale doar acei competitori electorali care au obținut voturi (fie la Adunarea Deputaților, fie la Senat). Sursa primară a datelor este Autoritatea Electorală Permanentă: **http://www.roaep.ro/alegeri_1990/index1469.html?page_id=18**

Vom debuta cu câteva pasaje (articole) relevante din legea în baza căreia s-au organizat primele alegeri libere ale postcomunismului românesc – acestea oferă detalii tehnice privind alegerile și repartizarea mandatelor și completează, totodată, imaginea momentului electoral. Acestea vor fi urmate de o sinteză a rezultatelor înregistrate și de rezultatele propriu-zise, prezentate sub formă tabelară.

Un sistem electoral, două proceduri

Primele alegeri parlamentare au fost reglementate de Decretul-lege nr. 92 din 14 martie 1990[1], care instituia un mod de scrutin de tip proporțional, cu liste blocate. Specificul scrutinului era dat de utilizarea unor proceduri distincte pentru repartizarea mandatelor de deputati și a celor de senatori. Astfel, pentru Adunarea Deputaților, se instituia o procedură în două trepte, cuprinzând etapa repartizării mandatelor la nivel de circumscripție electorală (județele și municipiul București) și etapa națională, a redistribuirii locurilor rămase neocupate în baza resturilor electorale însumate la nivel național. În același timp, mandatele senatoriale erau repartizate numai la nivelul local, cel al circumscripțiilor electorale, prin combinarea coeficientului electoral simplu cu metoda celor mai mari resturi.

> **Art. 3** Parlamentul Romaniei, alcatuit din Adunarea Deputatilor si Senat, precum si Presedintele Romaniei, se aleg prin vot universal, egal, direct si secret, liber exprimat.
>
> **Art. 4** Reprezentarea populatiei de toate nationalitatile in parlament se asigura pe baza sistemului de repartizare proportionala a mandatelor rezultate in urma votarii, in conditiile prezentului decret-lege.
>
> Organizatiile reprezentind minoritatile nationale inregistrate la data adoptarii prezentului decret-lege, care nu intrunesc numarul de voturi necesar pentru a avea, potrivit alin. 1, un mandat in Adunarea Deputatilor, au dreptul la un mandat de deputat.
>
> **Art. 6** Adunarea Deputatilor este formata din 387 de deputati, la care se adauga deputatii rezultati din aplicarea art. 4 alin. 2.
>
> Senatul este format din senatori alesi, in functie de populatia judetelor, astfel: in judetele cu populatie de pina la 500.000 locuitori se aleg cite doi senatori; in cele cu populatie de la 501.000 pina la 750.000 locuitori se aleg cite 3 senatori; in celelalte judete se aleg cite 4 senatori; in municipiul Bucuresti se aleg 14 senatori.
>
> **Art. 11** Candidaturile pentru parlament si Presedintele Romaniei se propun de catre partide sau alte formatiuni politice, constituite potrivit legii.
>
> Candidaturile pentru parlament se propun pe liste de candidati care pot cuprinde cel mult numarul de deputati sau senatori ce trebuie alesi in fiecare circumscriptie electorala.
>
> Pentru Presedintele Romaniei fiecare partid sau formatiune politica poate propune numai cite o singura candidatura. Se pot prezenta si candidaturi independente. Atit candidaturile partidelor si formatiunilor politice, cit si cele independente, pot fi depuse numai daca au cel putin 100.000 de sustinatori.

1 Publicat în M.Of. nr. 35/18 martie 1990.

Pentru Adunarea Deputatilor sau pentru Senat se pot prezenta si candidaturi independente sau, dupa caz, potrivit alin. 2, liste de candidati independenti.

Fiecare candidat independent trebuie sa fie sustinut de cel putin 251 de cetateni cu drept de a alege.

Pentru parlament se poate candida numai intr-o singura circumscriptie electorala.

Art. 13 Fiecare judet si municipiul Bucuresti constituie o circumscriptie electorala.

Art. 70 Alegerile dintr-o circumscriptie electorala sint valabile daca din numarul total de alegatori au luat parte la vot cel putin jumatate plus unu.

Art. 71 Repartizarea mandatelor de deputati se va face pe mai multe etape, astfel:

a) in prima etapa, numarul de mandate ce revine fiecarei liste de candidati, precum si candidatilor independenti, se stabileste in functie de coeficientul electoral, determinat prin impartirea numarului total de voturi valabil exprimate pentru toate listele si candidatii independenti la numarul mandatelor ce se atribuie in fiecare circumscriptie; biroul electoral de circumscriptie va repartiza fiecarei liste atitea mandate de cite ori se include coeficientul electoral in numarul total al voturilor exprimate pentru lista respectiva; atribuirea mandatelor de pe fiecare lista se va face in ordinea inscrierii candidatilor pe lista si va incepe cu lista de candidati pentru care s-au exprimat cele mai multe voturi; de asemenea, va fi declarat ales candidatul independent care a obtinut un numar cel putin egal cu coeficientul electoral.

Se considera voturi neutilizate pentru fiecare lista de candidati a partidelor sau formatiunilor politice cele care au ramas dupa atribuirea mandatelor, precum si cele inferioare coeficientului electoral;

b) in etapa a doua, Biroul Electoral Central va insuma pe intreaga tara voturile neutilizate pentru fiecare partid sau formatiune politica; numarul voturilor astfel obtinute de fiecare partid sau formatiune politica se va imparti succesiv cu numerele 1, 2, 3, 4 etc., facindu-se atitea impartiri cite mandate au ramas nerepartizate pe intreaga tara in circumscriptiile electorale, ca urmare a prevederilor de la lit. a); dintre citurile astfel obtinute se va inscrie in ordinea marimii lor un numar egal cu cel al mandatelor ce urmeaza a fi repartizate; cel mai mic dintre aceste cituri va servi drept repartitor electoral; fiecarui partid sau formatiuni politice i se vor atribui atitea mandate de cite ori repartitorul electoral se cuprinde in numarul total al voturilor centralizate pe intreaga tara, pentru partidul sau formatiunea politica, respectiva; atribuirea mandatelor va incepe cu partidul sau formatiunea politica pentru ale caror liste de candidati s-au exprimat cele mai multe voturi si va continua pina la repartizarea completa a mandatelor ramase, potrivit numarului de voturi centralizate pentru fiecare partid sau formatiune politica;

c) in etapa a treia se va proceda la stabilirea candidatilor din fiecare lista, carora urmeaza sa li se atribuie mandatul de deputat, in urma repartizarii efectuate la nivel national, potrivit procedurii prevazute la lit. b); in acest scop, Biroul Electoral Central va stabili pentru fiecare partid sau formatiune politica careia i-au revenit mandate potrivit prevederilor de la lit. b) procentul pe care il reprezinta voturile neutilizate in fiecare circumscriptie electorala, din totalul voturilor neutilizate, insumate pe intreaga tara, pentru partidul sau formatiunea politica respectiva; procentele obtinute se vor inscrie in ordine descrescatoare, in functie de marimea lor, pe circumscriptii electorale; numarul de mandate ce urmeaza a fi repartizat candidatilor de pe listele din fiecare circumscriptie se determina dupa procentul de mai sus; in cazurile in care din calcule nu rezulta numere intregi, rotunjirile se vor face la unitate, pornind de

la o valoare medie stabilita prin impartirea sumei tuturor fractiunilor zecimale la numarul lor; fractiunile sub valoarea medie se neglijeaza. In situatia in care nu se pot atribui toate mandatele repartizate unei liste in cadrul etapei a doua, mandatele ramase se atribuie listei respective pe circumscriptii electorale, in ordinea descrescatoare a procentelor ce revin pe aceste circumscriptii, pina la atribuirea intregului numar de mandate repartizate listei respective. Daca in cadrul acestei ultime proceduri, in doua sau mai multe circumscriptii aceste procente sint egale si numarul mandatelor nu este indestulator pentru repartizare pe toate aceste circumscriptii, atribuirea se va face de conducerea partidului sau formatiunii politice respective.

Biroul electoral de circumscriptie elibereaza certificatul doveditor al alegerii deputatilor potrivit prevederilor de la lit. c), pe baza comunicarii facute de Biroul Electoral Central, in termen de 24 de ore.

Candidatii inscrisi in liste, care nu au fost alesi dupa epuizarea celor trei etape mentionate in prezentul articol, sint declarati supleanti ai listelor respective. In caz de vacanta a mandatelor de deputati alesi pe baza listelor depuse de partide si formatiuni politice, supleantii vor ocupa locurile devenite vacante, in ordinea in care sint inscrisi in liste.

Art. 72 Repartizarea mandatelor de senatori se va face de catre biroul electoral de circumscriptie.

Numarul de mandate ce revine fiecarei liste de candidati, precum si candidatilor independenti, se stabileste in functie de coeficientul electoral, determinat prin impartirea numarului total de voturi valabil exprimate pentru toate listele si candidatii independenti la numarul mandatelor ce se atribuie in fiecare circumscriptie; biroul electoral de circumscriptie va repartiza fiecarei liste atitea mandate de cite ori se include coeficientul electoral in numarul total al voturilor exprimate pentru lista respectiva; atribuirea mandatelor de pe fiecare lista se va face in ordinea inscrierii candidatilor pe lista si va incepe cu lista de candidati pentru care s-au exprimat cele mai multe voturi; de asemenea, va fi declarat ales candidatul independent care a obtinut un numar cel putin egal cu coeficientul electoral.

In cazul in care, potrivit alin. 2, ramin mandate neatribuite, biroul electoral de circumscriptie va repartiza mandatele listelor sau candidatilor independenti in ordinea descrescatoare a voturilor ramase neutilizate, ca urmare a aplicarii coeficientului electoral.

In caz de vacanta a mandatelor de senatori, dispozitiile art. 71 alin. final se aplica in mod corespunzator.

Biroul electoral de circumscriptie elibereaza candidatilor alesi certificatul doveditor al alegerii lor ca senatori.

Ierarhia electorală

FSN a câștigat competiția parlamentară în 38 de circumscripții electorale, atât pentru deputați, cât și pentru senatori, piezând-o în fața UDMR numai în județele în care populația maghiară era importantă sau majoritară: Covasna, Harghita și Mureș. Frontul a obținut peste media sa națională în 25 de circumscripții de deputați, din care 23 componente ale provinciilor istorice Dobrogea, Moldova (acoperite în întregime) și Muntenia (Argeș, Bacău, Botoșani, Brăila, Buzău, Călărași, Constanța, Dâmbovița, Dolj, Galați, Giurgiu, Gorj, Ialomița, Iași, Mehedinți, Neamț, Olt, Suceava, Teleorman, Tulcea, Vaslui, Vâlcea, Vrancea), iar 2 din Transilvania (Caraș-Severin și Hunedoara), respectiv în 20 de circumscripții senatoriale, toate din afara arcului carpatic (Argeș, Bacău, Botoșani, Brăila, Buzău, Călărași, Dâmbovița,

Galați, Giurgiu, Gorj, Ialomița, Iași, Mehedinți, Neamț, Olt, Suceava, Teleorman, Tulcea, Vaslui, Vâlcea). Cel mai bun scor electoral l-a înregistrat în circumscripția senatorială Buzău (90,34%), respectiv în circumscripția de deputați Giurgiu (89,91%), iar cel mai slab scor cu care a câștigat alegerile într-o circumscripție a fost consemnat în județul Cluj (42,31% pentru deputați, 36,97% pentru senatori), victorii sub limita majorității absolute fiind înregistrate numai în Transilvania.

FSN a fost și singurul partid care a obținut cel puțin un mandat parlamentar în fiecare din circumscripțiile pentru deputați, inclusiv în cele majoritar maghiare, lipsindu-i totuși mandate în circumscripțiile senatoriale Covasna și Harghita. Într-un număr de 10 circumscripții electorale (județe) FSN a obținut monopolul absolut al reprezentării parlamentare în Adunarea Deputaților. Astfel, Frontul și-a adjudecat toate mandatele de deputat în circumscripțiile Botoșani, Vaslui și Vrancea, din provincia istorică Moldova, precum și în Brăila, Buzău, Călărași, Giurgiu, Gorj, Ialomița și Olt, toate acestea din Muntenia. În ce privește competiția pentru Senat, unde circumscripțiile electorale au avut o magnitudine mult mai mică, Frontul a monopolizat reprezentarea într-un număr dublu de circumscripții plasate, cu o singură excepție (Bistrița-Năsăud din Transilvania) în cele două provincii deja amintite (Alba, Argeș, Bacău, Botoșani, Brăila, Buzău, Călărași, Dâmbovița, Giurgiu, Gorj, Ialomița, Mehedinți, Neamț, Olt, Suceava, Teleorman, Vaslui, Vâlcea și Vrancea).

În afara județelor Covasna, Harghita și Mureș, UDMR a obținut scoruri superioare mediei sale pe țară în alte 8 circumscripții electorale, toate din provincia istorică Transilvania (Arad, Bihor, Brașov, Cluj, Maramureș, Satu Mare, Sălaj și Timiș), în care, cu excepția Timișului, a ocupat poziția a doua, poziție deținută și în circumscripția senatorială Alba. Formațiunea maghiarilor a fost reprezentată în circumscripțiile amintite, plus Alba și Hunedoara, în general cu câte un deputat și/sau un senator, dar în circumscripțiile senatoriale Covasna și Harghita, a deținut monopolul reprezentării (câte 2 senatori), fiind foarte aproape de a-l atinge și la Cameră (3 deputați din 4 în Covasna și 5 din 6 în Harghita).

PNL nu a câștigat alegerile în nicio circumscripție electorală, dar a obținut cel mai bun scor electoral în circumscripția Timiș – 17,94% pentru deputați, respectiv 20,76% pentru senatori –, depășind astfel UDMR. A obținut scoruri peste media sa națională în alte 10 circumscripții electorale (Arad, Brașov, Caraș-Severin, Constanța, Dolj, Galați, Hunedoara, Prahova, Sibiu, București), plus într-o circumscripție de deputați (Iași) și în alta senatorială (Bistrița-Năsăud), scoruri care, cu câteva excepții, l-au plasat pe poziția a doua, înaintea formațiunii etnicilor maghiari. Cu excepția Bucureștiului, unde a obținut 5 mandate de deputat, dar niciun senator, și a Timișului, cu 2 deputați și un senator, în nicio altă circumscripție din ce 22 în care a câștigat mandate, PNL nu a deținut mai mult de un deputat sau un senator. În 7 din cele 22 a fost reprezentat atât în Cameră cât și în Senat.

Partidele ecologiste au reușit performanțe onorabile la aceste alegeri. MER a atins scorul maxim în circumscripția Alba, dar numai pentru deputați (8,55%), un scor foarte bun înregistrând și în județul Sibiu (6,75% pentru deputați, 5,19% pentru senatori). A primit câte un mandat de deputat în 12 circumscripții electorale, plus unul de senator în București. PER a obținut cele mai multe voturi în Brașov (7,12% pentru deputați), dar a înregistrat scoruri peste media sa națională și în Alba, Sibiu, Timiș sau Suceava. A deținut câte un deputat în 8 circumscripții electorale și un senator de București.

Pentru PNȚCD, Bucureștiul a fost circumscripția în care a obținut cele mai multe voturi – 6,19% pentru deputați, 5,82% pentru senatori –, reușind un scor bun și în alte câteva județe din Transilvania (Sălaj și Timiș, peste 4%). Totodată, dacă în celelalte 9 circumscripții în care a câștigat mandate a fost reprezentat de câte un deputat, în Capitală a deținut 3 deputați și un senator.

Ca și UDMR, alianța dintre PUNRT și PR a avut votanții concentrați în Ardeal, realizând scorurile maxime în circumscripțiile electorale Mureș – 34,39% pentru deputați, respectiv 34,36% la Senat, locul al doilea – și Cluj – 15,91% pentru deputați, respectiv 13,50% la Senat, locul al treilea. În aceste două circumscripții a obținut o reprezentare parlamentară similară UDMR: patru deputați și un senator la Mureș și trei deputați și un senator la Cluj. Alianța a mai deținut câte un deputat la Bihor și Brașov.

Pentru celelalte formațiuni politice care au obținut mandate parlamentare nu se pot pune în evidență modele de reprezentare, având în vedere că prezența lor parlamentară s-a rezumat la un număr foarte redus de circumscripții electorale ca efect direct al scrutinului de tip proporțional.

Alegeri parlamentare – 20 mai 1990

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	290.875	2,12	9	2,27	300.473	2,15	2	1,68
2	Asociația Foștilor Deținuți Politici și Victime ale Dictaturii din România	1.404	0,01		0,00	1.613	0,01		0,00
3	Comunitatea Lipovenilor din România	17.974	0,13	1	0,25	0	0,00		0,00
4	Forumul Democratic al Germanilor din România	38.768	0,28	1	0,25	19.105	0,14		0,00
5	Frontul Salvării Naționale	9.089.659	66,31	263	66,41	9.353.006	67,02	91	76,47
6	Frontul Popular Român	5.208	0,04		0,00	1.660	0,01		0,00
7	Gruparea de Centru Noua Românie	9.073	0,07		0,00	9.405	0,07		0,00
8	Gruparea Democratică de Centru	65.914	0,48	2	0,51	65.440	0,47		0,00
9	Mișcarea Ecologistă din România	358.864	2,62	12	3,03	341.478	2,45	1	0,84
10	Partidul Alianța pentru Democrație	6.695	0,05		0,00	4.958	0,04		0,00
11	Partidul Casa Română a Europei Democratice	390	0,00		0,00	553	0,00		0,00
12	Partidul Cooperatist	24.749	0,18		0,00	22.869	0,16		0,00
13	Partidul Democrat Agrar din România	250.403	1,83	9	2,27	221.790	1,59		0,00
14	Partidul Democrat al Muncii	52.595	0,38	1	0,25	44.360	0,32		0,00
15	Partidul Democrat Constituțional din România	946	0,01		0,00	1.224	0,01		0,00
16	Partidul Democrat Creștin al Romilor din România	7.939	0,06		0,00	0	0,00		0,00
17	Partidul Democrat Ecologist	26.058	0,19		0,00	14.496	0,10		0,00
18	Partidul Democrat Progresist	1.495	0,01		0,00	914	0,01		0,00
19	Partidul Dreptății Sociale (Noua Democrație) de Nord-Vest din România	2.073	0,02		0,00	5.344	0,04		0,00
20	Partidul Ecologist Român	232.212	1,69	8	2,02	192.574	1,38	1	0,84
21	Partidul Ecologist Umanist – fondat în Arad	12.739	0,09		0,00	8.888	0,06		0,00
22	Partidul Independent Maghiar	2.578	0,02		0,00	0	0,00		0,00
23	Partidul Liberal (al Libertății) din România	20.744	0,15		0,00	14.546	0,10		0,00
24	Partidul Liber-Schimbist	47.017	0,34	1	0,25	46.247	0,33		0,00
25	Mișcarea Democrația Modernă	2.488	0,02		0,00	0	0,00		0,00
26	Mișcarea „Tînăra Democrație“	328	0,00		0,00	462	0,00		0,00
27	Partidul Muncii și Dreptății Sociale din România	2.146	0,02		0,00	4.490	0,03		0,00
28	Partidul Muncii	10.744	0,08		0,00	11.397	0,08		0,00
29	Partidul Național Liberal	879.290	6,41	29	7,32	985.094	7,06	10	8,40
30	Partidul Național Progresist	1.116	0,01		0,00	634	0,00		0,00

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
31	Partidul Național Republican	1.610	0,01		0,00	754	0,01		0,00
32	Partidul Național Român	3.983	0,03		0,00	1.019	0,01		0,00
33	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	351.357	2,56	12	3,03	348.687	2,50	1	0,84
34	Partidul pentru Cinstirea Eroilor Revoluției și Salvare Națională	891	0,01		0,00	1.089	0,01		0,00
35	Partidul Radical Democrat	3.240	0,02		0,00	2.600	0,02		0,00
36	Partidul Reconstrucției Naționale din România	43.808	0,32	1	0,25	52.465	0,38		0,00
37	Partidul pentru Reconstrucția Națională și Democratică	3.223	0,02		0,00	3.228	0,02		0,00
38	Partidul Republican Creștin	8.939	0,07		0,00	11.045	0,08		0,00
39	Partidul Român pentru Noua Societate	12.305	0,09		0,00	3.860	0,03		0,00
40	Partidul Social Democrat Român	73.014	0,53	2	0,51	69.762	0,50		0,00
41	Partidul Social Democrat Creștin Român	6.194	0,05		0,00	6.964	0,05		0,00
42	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	17.484	0,13		0,00	0	0,00		0,00
43	Partidul Socialist Democratic Român	143.393	1,05	5	1,26	152.989	1,10		0,00
44	Partidul Țărănesc Român	21.588	0,16		0,00	3.547	0,03		0,00
45	Partidul Țiganilor din România	16.865	0,12		0,00	5.565	0,04		0,00
46	Partidul Tineretului Liber Democrat din România	43.188	0,32	1	0,25	32.506	0,23		0,00
47	Partidul Umanitar al Păcii	0	0,00		0,00	1.599	0,01		0,00
48	Partidul Unit Democrat al Romilor. Rudarilor și Lăutarilor din România	21.847	0,16		0,00	0	0,00		0,00
49	Partidul Uniunea Republicană	2.693	0,02		0,00	3.280	0,02		0,00
50	Partidul Unității Democratice	16.354	0,12		0,00	14.069	0,10		0,00
51	Partidul Viitorul Democrat al Patriei	2.091	0,02		0,00	1.008	0,01		0,00
52	Uniunea Armenilor din România	399	0,00	1	0,25	0	0,00		0,00
53	Uniunea Bulgară din Banat – Asociația Culturală Bulgară din București	3.451	0,03	1	0,25	0	0,00		0,00
54	Partidul Uniunea Creștin Ortodoxă	17.521	0,13		0,00	7.324	0,05		0,00
55	Partidul Uniunii Creștine din România	14.902	0,11		0,00	7.045	0,05		0,00
56	Uniunea Democrat Creștină	24.001	0,18		0,00	21.210	0,15		0,00
57	Uniunea Democrată Maghiară din România	991.601	7,23	29	7,32	1.004.353	7,20	12	10,08
58	Uniunea Democrată a Romilor din România	29.162	0,21	1	0,25	19.847	0,14		0,00
59	Uniunea Democratică a Sîrbilor din România	9.095	0,07	1	0,25	0	0,00		0,00
60	Uniunea Democratică a Slovacilor și Cehilor din România	4.584	0,03	1	0,25	0	0,00		0,00
61	Uniunea Elenă din România	4.932	0,04	1	0,25	0	0,00		0,00

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
62	Uniunea Liberală „Brătianu“	36.869	0,27	1	0,25	35.943	0,26		0,00
63	Uniunea Polonezilor din România „Dom Polski“	2.372	0,02	1	0,25	848	0,01		0,00
64	Uniunea Ucrainienilor din România	16.179	0,12	1	0,25	3.310	0,02		0,00
65	Partidul Unității Democratice din Moldova	16.863	0,12		0,00	13.111	0,09		0,00
66	Alianța Muncitorească „Libertatea“ Anticomunistă și Antifascistă	0	0,00		0,00	672	0,00		0,00
67	Partidul Democrat din Cluj	425	0,00		0,00	2.751	0,02		0,00
68	Uniunea Democratică „Țara Oașului“	6.215	0,05		0,00	7.181	0,05		0,00
69	Forumul Democrației și Unității Naționale din România	2.176	0,02		0,00	0	0,00		0,00
70	Uniunea Democrată Turcă Musulmană	8.600	0,06	1	0,25	8.489	0,06		0,00
71	Uniunea Liberă Democratică a Romilor din România	4.605	0,03		0,00	2.505	0,02		0,00
72	Candidat independent Iorgovan Antonie					35.754	0,26	1	0,84
73	Candidați independenți	256.656	1,87		0,00	391.781	2,81		0,00
TOTAL		**13.707.159**	**100**	**396**	**100**	**13.956.180**	**100**	**119**	**100**

Circumscripția nr. 1 – Alba

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	7.872	3,27		0,00	6.804	2,68		0
2	Forumul Democratic al Germanilor din România	2.064	0,86		0,00	0	0,00		0
3	Frontul Salvării Naționale	142.897	59,39	4	57,14	174.927	68,87	2	100
4	Gruparea Democratică de Centru	1.068	0,44		0,00	844	0,33		0
5	Mișcarea Ecologistă din România	8.535	3,55		0,00	4.465	1,76		0
6	Partidul Cooperatist	946	0,39		0,00	599	0,24		0
7	Partidul Democrat Agrar din România	5.917	2,46		0,00	3.759	1,48		0
8	Partidul Democrat al Muncii	2.852	1,19		0,00	1.152	0,45		0
9	Partidul Democrat Ecologist	0	0,00		0,00	5.837	2,30		0
10	Partidul Ecologist Român	12.859	5,34	1	14,29	4.604	1,81		0
11	Partidul Muncii	2.913	1,21		0,00	3.884	1,53		0
12	Partidul Național Liberal	13.887	5,77	1	14,29	16.220	6,39		0
13	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	9.264	3,85		0,00	7.716	3,04		0
14	Partidul Reconstrucției Naționale din România	0	0,00		0,00	1.765	0,69		0
15	Partidul Român pentru Noua Societate	841	0,35		0,00	0	0,00		0
16	Partidul Social Democrat Român	2.181	0,91		0,00	0	0,00		0
17	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	819	0,34		0,00	0	0,00		0
18	Partidul Socialist Democratic Român	1.678	0,70		0,00	1.751	0,69		0
19	Partidul Țiganilor din România	4.484	1,86		0,00	0	0,00		0
20	Partidul Unității Democratice	595	0,25		0,00	665	0,26		0
21	Uniunea Democrat Creștină	1.249	0,52		0,00	0	0,00		0
22	Uniunea Democrată Maghiară din România	12.907	5,36	1	14,29	12.903	5,08		0
23	Uniunea Democrată a Romilor din România	2.398	1,00		0,00	2.173	0,86		0
24	Candidați independenți	2.389	0,99		0,00	3.933	1,55		0
TOTAL		**240.615**	**100**	**7**	**100**	**254.001**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 2 – Arad

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	1.679	0,61		0,00	1.352	0,45		0,00
2	Asociația Foștilor Deținuți Politici și Victime ale Dictaturii din România	1.404	0,51		0,00	1.613	0,54		0,00
3	Forumul Democratic al Germanilor din România	2.201	0,80		0,00	0	0,00		0,00
4	Frontul Salvării Naționale	141.267	51,06	4	57,14	142.636	47,75	2	66,67
5	Gruparea de Centru Noua Românie	990	0,36		0,00	671	0,22		0,00
6	Gruparea Democratică de Centru	715	0,26		0,00	683	0,23		0,00
7	Mișcarea Ecologistă din România	5.249	1,90		0,00	5.088	1,70		0,00
8	Partidul Cooperatist	1.649	0,60		0,00	1.758	0,59		0,00
9	Partidul Democrat Agrar din România	5.244	1,90		0,00	6.334	2,12		0,00
10	Partidul Democrat al Muncii	1.728	0,62		0,00	0	0,00		0,00
11	Partidul Democrat Creștin al Romilor din România	1.567	0,57		0,00	0	0,00		0,00
12	Partidul Ecologist Umanist – fondat în Arad	8.401	3,04		0,00	5.809	1,94		0,00
13	Partidul Național Liberal	28.048	10,14	1	14,29	33.691	11,28		0,00
14	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	9.812	3,55	1	14,29	11.757	3,94		0,00
15	Partidul Reconstrucției Naționale din România	1.642	0,59		0,00	1.305	0,44		0,00
16	Partidul Român pentru Noua Societate	673	0,24		0,00	0	0,00		0,00
17	Partidul Social Democrat Român	1.627	0,59		0,00	2.729	0,91		0,00
18	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	632	0,23		0,00	0	0,00		0,00
19	Partidul Socialist Democratic Român	4.944	1,79		0,00	5.124	1,72		0,00
20	Partidul Țărănesc Român	3.986	1,44		0,00	0	0,00		0,00
21	Partidul Unității Democratice	899	0,32		0,00	0	0,00		0,00
22	Uniunea Democrat Creștină	874	0,32		0,00	2.249	0,75		0,00
23	Uniunea Democrată Maghiară din România	34.737	12,56	1	14,29	38.145	12,77	1	33,33
24	Uniunea Democrată a Romilor din România	2.024	0,73		0,00	2.398	0,80		0,00
25	Uniunea Democratică a Sîrbilor din România	677	0,24		0,00	0	0,00		0,00
26	Uniunea Democratică a Slovacilor și Cehilor din România	1.807	0,65		0,00	0	0,00		0,00
27	Candidați independenți	12.186	4,40		0,00	35.396	11,85		0,00
TOTAL		**276.662**	**100**	**7**	**100**	**298.738**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 3 – Argeș

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	Frontul Salvării Naționale	314.740	77,88	9	75,00	313.150	77,82	3	100
2	Frontul Popular Român	943	0,23		0,00	0	0,00		0,00
3	Gruparea Democratică de Centru	940	0,23		0,00	1.288	0,32		0,00
4	Mișcarea Ecologistă din România	14.975	3,71	1	8,33	16.043	3,99		0,00
5	Partidul Alianța pentru Democrație	0	0,00		0,00	648	0,16		0,00
6	Partidul Cooperatist	679	0,17		0,00	768	0,19		0,00
7	Partidul Democrat Agrar din România	5.725	1,42		0,00	7.087	1,76		0,00
8	Partidul Democrat al Muncii	2.140	0,53		0,00	1.755	0,44		0,00
9	Partidul Democrat Progresist	158	0,04		0,00	267	0,07		0,00
10	Partidul Muncii și Dreptății Sociale din România	367	0,09		0,00	744	0,18		0,00
11	Partidul Național Liberal	22.570	5,58	1	8,33	23.548	5,85		0,00
12	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	7.611	1,88		0,00	7.801	1,94		0,00
13	Partidul Reconstrucției Naționale din România	637	0,16		0,00	1.086	0,27		0,00
14	Partidul Român pentru Noua Societate	569	0,14		0,00	0	0,00		0,00
15	Partidul Social Democrat Român	1.587	0,39		0,00	2.382	0,59		0,00
16	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	223	0,06		0,00	0	0,00		0,00
17	Partidul Socialist Democratic Român	11.927	2,95	1	8,33	14.599	3,63		0,00
18	Partidul Țărănesc Român	421	0,10		0,00	0	0,00		0,00
19	Partidul Unit Democrat al Romilor. Rudarilor și Lăutarilor din România	1.111	0,27		0,00	0	0,00		0,00
20	Partidul Unității Democratice	339	0,08		0,00	444	0,11		0,00
21	Uniunea Democrat Creștină	581	0,14		0,00	1.441	0,36		0,00
22	Uniunea Democrată Maghiară din România	701	0,17		0,00	0	0,00		0,00
23	Uniunea Liberală „Brătianu“	3.729	0,92		0,00	3.872	0,96		0,00
24	Partidul Democrat din Cluj	425	0,11		0,00	459	0,11		0,00
25	Candidați independenți	11.039	2,73		0,00	5.023	1,25		0,00
TOTAL		**404.137**	**100**	**12**	**100**	**402.405**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 4 – Bacău

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	1.491	0,35		0,00	1.837	0,42		0,00
2	Frontul Salvării Naționale	333.070	78,40	10	83,33	329.723	75,87	3	100
3	Gruparea Democratică de Centru	2.402	0,57		0,00	1.587	0,37		0,00
4	Mișcarea Ecologistă din România	12.663	2,98		0,00	14.441	3,32		0,00
5	Partidul Democrat Agrar din România	5.822	1,37		0,00	7.050	1,62		0,00
6	Partidul Ecologist Român	18.843	4,44	1	8,33	13.206	3,04		0,00
7	Partidul Național Liberal	17.461	4,11	1	8,33	16.142	3,71		0,00
8	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	6.042	1,42		0,00	6.072	1,40		0,00
9	Partidul Reconstrucției Naționale din România	449	0,11		0,00	445	0,10		0,00
10	Partidul Republican Creștin	1.246	0,29		0,00	1.923	0,44		0,00
11	Partidul Român pentru Noua Societate	287	0,07		0,00	440	0,10		0,00
12	Partidul Social Democrat Român	3.752	0,88		0,00	1.633	0,38		0,00
13	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	1.030	0,24		0,00	0	0,00		0,00
14	Partidul Socialist Democratic Român	2.626	0,62		0,00	3.562	0,82		0,00
15	Partidul Unit Democrat al Romilor. Rudarilor și Lăutarilor din România	2.221	0,52		0,00	0	0,00		0,00
16	Partidul Uniunea Creștin Ortodoxă	2.052	0,48		0,00	2.492	0,57		0,00
17	Uniunea Democrată Maghiară din România	2.177	0,51		0,00	2.602	0,60		0,00
18	Uniunea Liberală „Brătianu“	2.110	0,50		0,00	4.071	0,94		0,00
19	Candidați independenți	9.095	2,14		0,00	27.375	6,30		0,00
TOTAL		**424.839**	**100**	**12**	**100**	**434.601**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 5 – Bihor

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	8.037	2,04	1	7,14	8.444	2,11		0,00
2	Forumul Democratic al Germanilor din România	446	0,11		0,00	397	0,10		0,00
3	Frontul Salvării Naționale	178.525	45,42	5	35,71	198.689	49,74	2	66,67
4	Gruparea de Centru Noua Românie	409	0,10		0,00	0	0,00		0,00
5	Gruparea Democratică de Centru	1.590	0,40		0,00	1.203	0,30		0,00
6	Mișcarea Ecologistă din România	9.847	2,51		0,00	6.122	1,53		0,00
7	Partidul Democrat Agrar din România	11.711	2,98	1	7,14	9.598	2,40		0,00
8	Partidul Democrat al Muncii	2.354	0,60		0,00	2.819	0,71		0,00
9	Partidul Dreptății Sociale (Noua Democrație) de Nord-Vest din România	296	0,08		0,00	764	0,19		0,00
10	Partidul Ecologist Român	6.815	1,73		0,00	0	0,00		0,00
11	Partidul Liber-Schimbist	1.622	0,41		0,00	774	0,19		0,00
12	Partidul Național Liberal	20.266	5,16	1	7,14	26.083	6,53		0,00
13	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	10.954	2,79	1	7,14	9.543	2,39		0,00
14	Partidul Reconstrucției Naționale din România	2.088	0,53		0,00	2.842	0,71		0,00
15	Partidul Social Democrat Român	2.315	0,59		0,00	3.246	0,81		0,00
16	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	1.366	0,35		0,00	0	0,00		0,00
17	Partidul Socialist Democratic Român	5.721	1,46	1	7,14	2.312	0,58		0,00
18	Partidul Țărănesc Român	2.369	0,60		0,00	0	0,00		0,00
19	Partidul Unității Democratice	390	0,10		0,00	0	0,00		0,00
20	Uniunea Democrat Creștină	1.318	0,34		0,00	0	0,00		0,00
21	Uniunea Democrată Maghiară din România	111.145	28,28	3	21,43	115.375	28,88	1	33,33
22	Uniunea Democratică a Slovacilor și Cehilor din România	2.777	0,71	1	7,14	0	0,00		0,00
23	Partidul Democrat din Cluj	0	0,00		0,00	2.292	0,57		0,00
24	Uniunea Liberă Democratică a Romilor din România	2.128	0,54		0,00	0	0,00		0,00
25	Candidați independenți	8.565	2,18		0,00	8.938	2,24		0,00
TOTAL		**393.054**	**100**	**14**	**100**	**399.441**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 6 – Bistrița-Năsăud

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	6.750	3,73		0,00	7.435	4,11		0
2	Frontul Salvării Naționale	118.621	65,46	4	80,00	114.044	63,11	2	100
3	Gruparea Democratică de Centru	2.851	1,57		0,00	2.821	1,56		0
4	Mișcarea Ecologistă din România	8.086	4,46		0,00	8.108	4,49		0
5	Partidul Cooperatist	0	0,00		0,00	405	0,22		0
6	Partidul Democrat Agrar din România	3.163	1,75		0,00	0	0,00		0
7	Partidul Democrat al Muncii	706	0,39		0,00	1.141	0,63		0
8	Partidul Democrat Creștin al Romilor din România	592	0,33		0,00	0	0,00		0
9	Partidul Democrat Progresist	226	0,12		0,00	0	0,00		0
10	Partidul Național Liberal	11.273	6,22		0,00	12.828	7,10		0
11	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	5.805	3,20		0,00	5.484	3,03		0
12	Partidul Reconstrucției Naționale din România	2.158	1,19		0,00	1.566	0,87		0
13	Partidul Social Democrat Român	882	0,49		0,00	911	0,50		0
14	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	190	0,10		0,00	0	0,00		0
15	Partidul Socialist Democratic Român	2.885	1,59		0,00	4.431	2,45		0
16	Partidul Țărănesc Român	248	0,14		0,00	0	0,00		0
17	Partidul Uniunea Republicană	0	0,00		0,00	646	0,36		0
18	Partidul Uniunii Creștine din România	1.776	0,98		0,00	1.445	0,80		0
19	Uniunea Democrată Maghiară din România	11.858	6,54	1	20,00	11.224	6,21		0
20	Uniunea Democrată a Romilor din România	2.157	1,19		0,00	2.009	1,11		0
21	Candidați independenți	980	0,54		0,00	6.210	3,44		0
TOTAL		**181.207**	**100**	**5**	**100**	**180.708**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 7 – Botoșani

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				**Senat**			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	344	0,12		0,00	377	0,13		0
2	Comunitatea Lipovenilor din România	319	0,11		0,00	0	0,00		0
3	Frontul Salvării Naționale	246.716	86,79	7	100	259.319	89,06	2	100
4	Frontul Popular Român	380	0,13		0,00	422	0,14		0
5	Gruparea Democratică de Centru	1.945	0,68		0,00	971	0,33		0
6	Mișcarea Ecologistă din România	5.018	1,77		0,00	3.439	1,18		0
7	Partidul Cooperatist	329	0,12		0,00	394	0,14		0
8	Partidul Democrat Agrar din România	4.088	1,44		0,00	3.664	1,26		0
9	Partidul Democrat al Muncii	781	0,27		0,00	0	0,00		0
10	Partidul Ecologist Român	2.350	0,83		0,00	2.077	0,71		0
11	Partidul Liber-Schimbist	1.055	0,37		0,00	834	0,29		0
12	Partidul Național Liberal	7.942	2,79		0,00	7.970	2,74		0
13	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	2.785	0,98		0,00	3.085	1,06		0
14	Partidul Social Democrat Român	579	0,20		0,00	646	0,22		0
15	Partidul Socialist Democratic Român	3.670	1,29		0,00	2.029	0,70		0
16	Partidul Unității Democratice	315	0,11		0,00	268	0,09		0
17	Uniunea Democrată Maghiară din România	319	0,11		0,00	0	0,00		0
18	Uniunea Democrată a Romilor din România	167	0,06		0,00	0	0,00		0
19	Partidul Unității Democratice din Moldova	1.703	0,60		0,00	1.634	0,56		0
20	Candidați independenți	3.461	1,22		0,00	4.036	1,39		0
TOTAL		**284.266**	**100**	**7**	**100**	**291.165**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 8 – Brașov

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	12.510	3,32	1	7,69	22.608	5,81		0,00
2	Comunitatea Lipovenilor din România	482	0,13		0,00	0	0,00		0,00
3	Forumul Democratic al Germanilor din România	6.573	1,75		0,00	0	0,00		0,00
4	Frontul Salvării Naționale	183.915	48,88	6	46,15	209.172	53,78	2	66,67
5	Gruparea Democratică de Centru	2.047	0,54		0,00	1.747	0,45		0,00
6	Mișcarea Ecologistă din România	19.279	5,12	1	7,69	17.337	4,46		0,00
7	Partidul Democrat Agrar din România	6.432	1,71		0,00	8.518	2,19		0,00
8	Partidul Democrat al Muncii	2.255	0,60		0,00	1.924	0,49		0,00
9	Partidul Ecologist Român	26.772	7,12	1	7,69	0	0,00		0,00
10	Partidul Independent Maghiar	726	0,19		0,00	0	0,00		0,00
11	Partidul Liberal (al Libertății) din România	1.784	0,47		0,00	1.808	0,46		0,00
12	Partidul Liber-Schimbist	1.975	0,52		0,00	1.389	0,36		0,00
13	Partidul Național Liberal	36.307	9,65	1	7,69	37.446	9,63		0,00
14	Partidul Național Român	558	0,15		0,00	0	0,00		0,00
15	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	11.914	3,17	1	7,69	11.483	2,95		0,00
16	Partidul Reconstrucției Naționale din România	451	0,12		0,00	1.146	0,29		0,00
17	Partidul Român pentru Noua Societate	0	0,00		0,00	1.023	0,26		0,00
18	Partidul Social Democrat Român	7.732	2,05	1	7,69	4.036	1,04		0,00
19	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	1.203	0,32		0,00	0	0,00		0,00
20	Partidul Socialist Democratic Român	2.215	0,59		0,00	2.637	0,68		0,00
21	Partidul Țiganilor din România	0	0,00		0,00	2.381	0,61		0,00
22	Partidul Unit Democrat al Romilor. Rudarilor și Lăutarilor din România	3.051	0,81		0,00	0	0,00		0,00
23	Partidul Unității Democratice	398	0,11		0,00	707	0,18		0,00
24	Partidul Uniunea Creștin Ortodoxă	2.026	0,54		0,00	0	0,00		0,00
25	Uniunea Democrat Creștină	1.324	0,35		0,00	1.202	0,31		0,00
26	Uniunea Democrată Maghiară din România	34.087	9,06	1	7,69	37.664	9,68	1	33,33
27	Uniunea Liberală „Brătianu“	2.132	0,57		0,00	3.833	0,99		0,00
28	Partidul Unității Democratice din Moldova	829	0,22		0,00	946	0,24		0,00
29	Alianța Muncitorească „Libertatea“ Anticomunistă și Antifascistă	0	0,00		0,00	672	0,17		0,00
30	Candidați independenți	7.287	1,94		0,00	19.278	4,96		0,00
TOTAL		**376.264**	**100**	**13**	**100**	**388.957**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 9 – Brăila

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	921	0,37		0,00	741	0,29		0,00
2	Comunitatea Lipovenilor din România	1.661	0,66		0,00	0	0,00		0,00
3	Frontul Salvării Naționale	205.447	81,66	6	100	211.249	81,75	2	100
4	Gruparea Democratică de Centru	1.298	0,52		0,00	1.292	0,50		0,00
5	Mișcarea Ecologistă din România	3.933	1,56		0,00	4.460	1,73		0,00
6	Partidul Cooperatist	389	0,15		0,00	479	0,19		0,00
7	Partidul Democrat Agrar din România	4.050	1,61		0,00	4.194	1,62		0,00
8	Partidul Democrat al Muncii	1.355	0,54		0,00	0	0,00		0,00
9	Partidul Ecologist Român	4.764	1,89		0,00	5.384	2,08		0,00
10	Partidul Liberal (al Libertății) din România	388	0,15		0,00	1.063	0,41		0,00
11	Partidul Național Liberal	9.369	3,72		0,00	10.331	4,00		0,00
12	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	3.057	1,22		0,00	3.176	1,23		0,00
13	Partidul Radical Democrat	690	0,27		0,00	0	0,00		0,00
14	Partidul Reconstrucției Naționale din România	424	0,17		0,00	443	0,17		0,00
15	Partidul Republican Creștin	0	0,00		0,00	440	0,17		0,00
16	Partidul Român pentru Noua Societate	119	0,05		0,00	0	0,00		0,00
17	Partidul Social Democrat Român	890	0,35		0,00	1.235	0,48		0,00
18	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	368	0,15		0,00	0	0,00		0,00
19	Partidul Socialist Democratic Român	4.636	1,84		0,00	5.607	2,17		0,00
20	Partidul Țărănesc Român	1.054	0,42		0,00	0	0,00		0,00
21	Partidul Unității Democratice	1.107	0,44		0,00	1.330	0,51		0,00
22	Uniunea Democrată Maghiară din România	286	0,11		0,00	0	0,00		0,00
23	Uniunea Democrată a Romilor din România	607	0,24		0,00	866	0,34		0,00
24	Uniunea Elenă din România	267	0,11		0,00	0	0,00		0,00
25	Uniunea Liberală „Brătianu"	0	0,00		0,00	971	0,38		0,00
26	Candidați independenți	4.502	1,79		0,00	5.146	1,99		0,00
TOTAL		**251.582**	**100**	**6**	**100**	**258.407**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 10 – Buzău

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	1.625	0,47		0,00	1.315	0,37		0,00
2	Frontul Salvării Naționale	295.909	86,19	8	100	319.045	90,34	3	100
3	Gruparea Democratică de Centru	928	0,27		0,00	886	0,25		0,00
4	Mișcarea Ecologistă din România	7.589	2,21		0,00	6.177	1,75		0,00
5	Partidul Alianța pentru Democrație	230	0,07		0,00	631	0,18		0,00
6	Partidul Cooperatist	484	0,14		0,00	417	0,12		0,00
7	Partidul Democrat Agrar din România	4.769	1,39		0,00	3.421	0,97		0,00
8	Partidul Democrat al Muncii	1.147	0,33		0,00	1.044	0,30		0,00
9	Partidul Ecologist Român	5.785	1,68		0,00	0	0,00		0,00
10	Partidul Național Liberal	10.930	3,18		0,00	12.302	3,48		0,00
11	Partidul Național Român	331	0,10		0,00	0	0,00		0,00
12	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	3.191	0,93		0,00	4.003	1,13		0,00
13	Partidul Român pentru Noua Societate	235	0,07		0,00	0	0,00		0,00
14	Partidul Social Democrat Român	636	0,19		0,00	721	0,20		0,00
15	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	369	0,11		0,00	0	0,00		0,00
16	Partidul Socialist Democratic Român	1.232	0,36		0,00	1.507	0,43		0,00
17	Partidul Țărănesc Român	269	0,08		0,00	0	0,00		0,00
18	Uniunea Democrat Creștină	554	0,16		0,00	434	0,12		0,00
19	Uniunea Democrată Maghiară din România	350	0,10		0,00	0	0,00		0,00
20	Uniunea Democrată a Romilor din România	780	0,23		0,00	0	0,00		0,00
21	Uniunea Liberală „Brătianu“	1.457	0,42		0,00	1.252	0,35		0,00
22	Candidați independenți	4.526	1,32		0,00	0	0,00		0,00
TOTAL		**343.326**	**100**	**8**	**100**	**353.155**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 11 – Caraș-Severin

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	Frontul Salvării Naționale	163,543	67.61	5	62.50	134,218	55.71	1	50.00
2	Gruparea de Centru Noua Românie	1,695	0.70		0.00	704	0.29		0.00
3	Gruparea Democratică de Centru	766	0.32		0.00	961	0.40		0.00
4	Mișcarea Ecologistă din România	13,842	5.72	1	12.50	6,961	2.89		0.00
5	Partidul Cooperatist	545	0.23		0.00	1,468	0.61		0.00
6	Partidul Democrat Agrar din România	5,334	2.21		0.00	0	0.00		0.00
7	Partidul Democrat al Muncii	5,202	2.15		0.00	9,201	3.82		0.00
8	Partidul Național Liberal	23,339	9.65	1	12.50	17,433	7.24		0.00
9	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	9,331	3.86	1	12.50	9,907	4.11		0.00
10	Partidul Reconstrucției Naționale din România	1,892	0.78		0.00	1,529	0.63		0.00
11	Partidul Român pentru Noua Societate	577	0.24		0.00	1,058	0.44		0.00
12	Partidul Social Democrat Român	2,379	0.98		0.00	2,255	0.94		0.00
13	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	574	0.24		0.00	0	0.00		0.00
14	Partidul Socialist Democratic Român	1,380	0.57		0.00	0	0.00		0.00
15	Partidul Țărănesc Român	1,996	0.83		0.00	0	0.00		0.00
16	Uniunea Democrată Maghiară din România	3,039	1.26		0.00	0	0.00		0.00
17	Uniunea Democratică a Sîrbilor din România	3,856	1.59		0.00	0	0.00		0.00
18	Uniunea Ucrainienilor din România	1,360	0.56		0.00	0	0.00		0.00
19	Candidat independent Iorgovan Antonie					35,754	14.84	1	50.00
20	Candidați independenți	1,237	0.51		0.00	19,467	8.08		0.00
TOTAL		**241,887**	**100**	**8**	**100**	**240,916**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 12 – Călărași

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	Frontul Salvării Naționale	181,032	85.00	5	100	183,128	85.56	2	100
2	Gruparea Democratică de Centru	662	0.31		0.00	964	0.45		0.00
3	Mișcarea Ecologistă din România	3,561	1.67		0.00	2,899	1.35		0.00
4	Partidul Cooperatist	231	0.11		0.00	709	0.33		0.00
5	Partidul Democrat Agrar din România	3,578	1.68		0.00	4,688	2.19		0.00
6	Partidul Democrat al Muncii	831	0.39		0.00	0	0.00		0.00
7	Partidul Ecologist Român	4,851	2.28		0.00	4,558	2.13		0.00
8	Partidul Liber-Schimbist	409	0.19		0.00	0	0.00		0.00
9	Partidul Național Liberal	5,087	2.39		0.00	6,334	2.96		0.00
10	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	2,950	1.39		0.00	2,926	1.37		0.00
11	Partidul Reconstrucției Naționale din România	547	0.26		0.00	909	0.42		0.00
12	Partidul Republican Creștin	378	0.18		0.00	0	0.00		0.00
13	Partidul Român pentru Noua Societate	272	0.13		0.00	0	0.00		0.00
14	Partidul Social Democrat Român	2,025	0.95		0.00	1,986	0.93		0.00
15	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	183	0.09		0.00	0	0.00		0.00
16	Partidul Socialist Democratic Român	1,971	0.93		0.00	2,784	1.30		0.00
17	Partidul Unității Democratice	481	0.23		0.00	0	0.00		0.00
18	Uniunea Democrat Creștină	360	0.17		0.00	1,045	0.49		0.00
19	Uniunea Democrată Maghiară din România	593	0.28		0.00	0	0.00		0.00
20	Uniunea Democrată a Romilor din România	1,174	0.55		0.00	0	0.00		0.00
21	Uniunea Liberală „Brătianu“	1,013	0.48		0.00	1,109	0.52		0.00
22	Candidați independenți	787	0.37		0.00	0	0.00		0.00
TOTAL		**212,976**	**100**	**5**	**100**	**214,039**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 13 – Cluj

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	70,616	15.91	3	23.08	60,036	13.50	1	33.33
2	Frontul Salvării Naționale	187,817	42.31	5	38.46	164,450	36.97	1	33.33
3	Gruparea Democratică de Centru	1,284	0.29		0.00	3,669	0.82		0.00
4	Mișcarea Ecologistă din România	7,141	1.61		0.00	4,458	1.00		0.00
5	Partidul Cooperatist	932	0.21		0.00	606	0.14		0.00
6	Partidul Democrat Agrar din România	3,265	0.74		0.00	2,461	0.55		0.00
7	Partidul Democrat al Muncii	2,228	0.50		0.00	1,854	0.42		0.00
8	Partidul Democrat Creștin al Romilor din România	1,047	0.24		0.00	0	0.00		0.00
9	Partidul Democrat Ecologist	8,370	1.89		0.00	7,680	1.73		0.00
10	Partidul Ecologist Român	6,561	1.48		0.00	3,983	0.90		0.00
11	Partidul Liber-Schimbist	915	0.21		0.00	526	0.12		0.00
12	Partidul Național Liberal	28,395	6.40	1	7.69	25,536	5.74		0.00
13	Partidul Național Republican	942	0.21		0.00	754	0.17		0.00
14	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	18,388	4.14	1	7.69	16,275	3.66		0.00
15	Partidul Reconstrucției Naționale din România	892	0.20		0.00	2,032	0.46		0.00
16	Partidul Social Democrat Român	3,333	0.75		0.00	3,476	0.78		0.00
17	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	883	0.20		0.00	0	0.00		0.00
18	Partidul Socialist Democratic Român	1,486	0.33		0.00	1,113	0.25		0.00
19	Partidul Țiganilor din România	872	0.20		0.00	0	0.00		0.00
20	Partidul Unității Democratice	880	0.20		0.00	915	0.21		0.00
21	Partidul Uniunii Creștine din România	2,035	0.46		0.00	1,388	0.31		0.00
22	Uniunea Democrat Creștină	568	0.13		0.00	415	0.09		0.00
23	Uniunea Democrată Maghiară din România	88,126	19.85	3	23.08	89,953	20.22	1	33.33
24	Uniunea Liberală „Brătianu"	1,178	0.27		0.00	0	0.00		0.00
25	Uniunea Liberă Democratică a Romilor din România	2,477	0.56		0.00	2,505	0.56		0.00
26	Candidați independenți	3,268	0.74		0.00	50,749	11.41		0.00
TOTAL		**443,899**	**100**	**13**	**100**	**444,834**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 14 – Constanța

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	1,377	0.30		0.00	3,134	0.67		0.00
2	Comunitatea Lipovenilor din România	2,472	0.53		0.00	0	0.00		0.00
3	Frontul Salvării Naționale	321,559	69.58	8	61.54	342,895	72.96	2	66.67
4	Gruparea Democratică de Centru	2,365	0.51		0.00	2,830	0.60		0.00
5	Mișcarea Ecologistă din România	9,790	2.12		0.00	15,691	3.34		0.00
6	Partidul Alianța pentru Democrație	888	0.19		0.00	1,169	0.25		0.00
7	Partidul Cooperatist	769	0.17		0.00	1,001	0.21		0.00
8	Partidul Democrat Agrar din România	38,200	8.27	3	23.08	15,981	3.40		0.00
9	Partidul Democrat al Muncii	3,705	0.80		0.00	2,525	0.54		0.00
10	Partidul Liber-Schimbist	4,245	0.92		0.00	6,202	1.32		0.00
11	Partidul Muncii	1,437	0.31		0.00	2,032	0.43		0.00
12	Partidul Național Liberal	37,146	8.04	1	7.69	38,117	8.11	1	33.33
13	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	7,391	1.60		0.00	9,345	1.99		0.00
14	Partidul Reconstrucției Naționale din România	382	0.08		0.00	0	0.00		0.00
15	Partidul Republican Creștin	1,795	0.39		0.00	1,802	0.38		0.00
16	Partidul Social Democrat Român	1,728	0.37		0.00	1,793	0.38		0.00
17	Partidul Social Democrat Creștin Român	1,760	0.38		0.00	1,516	0.32		0.00
18	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	515	0.11		0.00	0	0.00		0.00
19	Partidul Socialist Democratic Român	3,025	0.65		0.00	3,925	0.84		0.00
20	Partidul Țărănesc Român	603	0.13		0.00	0	0.00		0.00
21	Partidul Unit Democrat al Romilor. Rudarilor și Lăutarilor din România	1,966	0.43		0.00	0	0.00		0.00
22	Partidul Unității Democratice	625	0.14		0.00	567	0.12		0.00
23	Partidul Uniunea Creștin Ortodoxă	1,923	0.42		0.00	0	0.00		0.00
24	Uniunea Democrat Creștină	673	0.15		0.00	1,077	0.23		0.00
25	Uniunea Democrată Maghiară din România	972	0.21		0.00	0	0.00		0.00
26	Uniunea Democrată a Romilor din România	791	0.17		0.00	1,455	0.31		0.00
27	Uniunea Elenă din România	1,055	0.23		0.00	0	0.00		0.00
28	Uniunea Liberală „Brătianu“	1,808	0.39		0.00	0	0.00		0.00
29	Uniunea Democrată Turcă Musulmană	8,600	1.86	1	7.69	8,489	1.81		0.00
30	Candidați independenți	2,547	0.55		0.00	8,432	1.79		0.00
TOTAL		**462,112**	**100**	**13**	**100**	**469,978**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 15 – Covasna

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	589	0.40		0.00	0	0.00		0.00
2	Frontul Salvării Naționale	24,792	16.63	1	25.00	26,040	17.52		0.00
3	Gruparea Democratică de Centru	221	0.15		0.00	0	0.00		0.00
4	Mișcarea Ecologistă din România	2,149	1.44		0.00	1,127	0.76		0.00
5	Partidul Democrat Agrar din România	0	0.00		0.00	1,145	0.77		0.00
6	Partidul Național Liberal	2,107	1.41		0.00	2,460	1.66		0.00
7	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	787	0.53		0.00	597	0.40		0.00
8	Partidul Reconstrucției Naționale din România	775	0.52		0.00	0	0.00		0.00
9	Partidul Socialist Democratic Român	380	0.25		0.00	755	0.51		0.00
10	Uniunea Democrată Maghiară din România	114,969	77.10	3	75.00	113,946	76.67	2	100
11	Candidați independenți	2,339	1.57		0.00	2,556	1.72		0.00
TOTAL		**149,108**	**100**	**4**	**100**	**148,626**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 16 – Dâmbovița

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	1.071	0,32		0,00	944	0,28		0,00
2	Frontul Salvării Naționale	264.252	79,48	8	88,89	275.074	81,12	3	100
3	Gruparea de Centru Noua Românie	359	0,11		0,00	335	0,10		0,00
4	Gruparea Democratică de Centru	1.999	0,60		0,00	3.243	0,96		0,00
5	Mișcarea Ecologistă din România	6.892	2,07		0,00	6.509	1,92		0,00
6	Partidul Cooperatist	842	0,25		0,00	311	0,09		0,00
7	Partidul Democrat Agrar din România	10.911	3,28		0,00	10.261	3,03		0,00
8	Partidul Ecologist Român	6.515	1,96		0,00	7.189	2,12		0,00
9	Partidul Liber-Schimbist	892	0,27		0,00	965	0,28		0,00
10	Partidul Național Liberal	14.569	4,38	1	11,11	14.577	4,30		0,00
11	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	7.334	2,21		0,00	6.344	1,87		0,00
12	Partidul Reconstrucției Naționale din România	601	0,18		0,00	557	0,16		0,00
13	Partidul Republican Creștin	404	0,12		0,00	653	0,19		0,00
14	Partidul Social Democrat Român	991	0,30		0,00	1.571	0,46		0,00
15	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	472	0,14		0,00	0	0,00		0,00
16	Partidul Socialist Democratic Român	1.589	0,48		0,00	1.756	0,52		0,00
17	Partidul Țărănesc Român	1.098	0,33		0,00	1.541	0,45		0,00
18	Partidul Tineretului Liber Democrat din România	2.770	0,83		0,00	0	0,00		0,00
19	Partidul Unității Democratice	534	0,16		0,00	370	0,11		0,00
20	Partidul Uniunea Creștin Ortodoxă	1.172	0,35		0,00	0	0,00		0,00
21	Uniunea Democrat Creștină	340	0,10		0,00	0	0,00		0,00
22	Uniunea Democrată Maghiară din România	290	0,09		0,00	0	0,00		0,00
23	Uniunea Democrată a Romilor din România	1.659	0,50		0,00	3.101	0,91		0,00
24	Uniunea Elenă din România	141	0,04		0,00	0	0,00		0,00
25	Uniunea Liberală „Brătianu"	1.174	0,35		0,00	0	0,00		0,00
26	Forumul Democrației și Unității Naționale din România	2.176	0,65		0,00	0	0,00		0,00
27	Candidați independenți	1.420	0,43		0,00	3.789	1,12		0,00
TOTAL		**332.467**	**100**	**9**	**100**	**339.090**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 17 – Dolj

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	4.222	0,90		0,00	3.374	0,72		0,00
2	Frontul Salvării Naționale	351.888	75,32	10	76,92	350.625	75,18	3	75,00
3	Gruparea de Centru Noua Românie	399	0,09		0,00	793	0,17		0,00
4	Gruparea Democratică de Centru	1.259	0,27		0,00	1.917	0,41		0,00
5	Mișcarea Ecologistă din România	7.301	1,56		0,00	8.838	1,90		0,00
6	Partidul Cooperatist	1.098	0,24		0,00	1.528	0,33		0,00
7	Partidul Democrat Agrar din România	15.791	3,38	1	7,69	16.238	3,48		0,00
8	Partidul Democrat al Muncii	2.209	0,47		0,00	2.998	0,64		0,00
9	Partidul Democrat Constituțional din România	464	0,10		0,00	657	0,14		0,00
10	Partidul Ecologist Român	6.463	1,38		0,00	7.990	1,71		0,00
11	Partidul Liberal (al Libertății) din România	1.445	0,31		0,00	1.142	0,24		0,00
12	Partidul Liber-Schimbist	2.586	0,55		0,00	1.794	0,38		0,00
13	Partidul Muncii și Dreptății Sociale din România	0	0,00		0,00	2.525	0,54		0,00
14	Partidul Național Liberal	38.523	8,25	1	7,69	37.075	7,95	1	25,00
15	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	8.125	1,74		0,00	9.801	2,10		0,00
16	Partidul Reconstrucției Naționale din România	684	0,15		0,00	795	0,17		0,00
17	Partidul Republican Creștin	1.400	0,30		0,00	565	0,12		0,00
18	Partidul Român pentru Noua Societate	144	0,03		0,00	0	0,00		0,00
19	Partidul Social Democrat Român	2.174	0,47		0,00	2.368	0,51		0,00
20	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	763	0,16		0,00	0	0,00		0,00
21	Partidul Socialist Democratic Român	8.370	1,79	1	7,69	9.523	2,04		0,00
22	Partidul Țiganilor din România	1.786	0,38		0,00	0	0,00		0,00
23	Partidul Unit Democrat al Romilor. Rudarilor și Lăutarilor din România	1.445	0,31		0,00	0	0,00		0,00
24	Partidul Unității Democratice	996	0,21		0,00	1.220	0,26		0,00
25	Uniunea Democrat Creștină	562	0,12		0,00	842	0,18		0,00
26	Uniunea Democrată Maghiară din România	549	0,12		0,00	0	0,00		0,00
27	Uniunea Democrată a Romilor din România	1.740	0,37		0,00	0	0,00		0,00
28	Uniunea Liberală „Brătianu“	1.993	0,43		0,00	2.142	0,46		0,00
29	Candidați independenți	2.799	0,60		0,00	1.633	0,35		0,00
TOTAL		**467.178**	**100**	**13**	**100**	**466.383**	**100**	**4**	**100**

Circumscripția nr. 18 – Galați

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	1.001	0,27		0,00	1.103	0,30		0,00
2	Comunitatea Lipovenilor din România	996	0,27		0,00	0	0,00		0,00
3	Frontul Salvării Naționale	285.760	77,34	9	81,82	292.196	78,61	2	66,67
4	Gruparea Democratică de Centru	564	0,15		0,00	519	0,14		0,00
5	Mișcarea Ecologistă din România	14.126	3,82	1	9,09	14.774	3,97		0,00
6	Partidul Cooperatist	1.054	0,29		0,00	463	0,12		0,00
7	Partidul Democrat Agrar din România	4.182	1,13		0,00	4.062	1,09		0,00
8	Partidul Democrat al Muncii	1.033	0,28		0,00	1.277	0,34		0,00
9	Partidul Democrat Progresist	401	0,11		0,00	223	0,06		0,00
10	Partidul Ecologist Român	4.125	1,12		0,00	0	0,00		0,00
11	Partidul Liber-Schimbist	919	0,25		0,00	1.269	0,34		0,00
12	Partidul Național Liberal	26.069	7,06	1	9,09	29.966	8,06	1	33,33
13	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	6.430	1,74		0,00	6.133	1,65		0,00
14	Partidul Reconstrucției Naționale din România	1.233	0,33		0,00	2.293	0,62		0,00
15	Partidul Român pentru Noua Societate	129	0,03		0,00	0	0,00		0,00
16	Partidul Social Democrat Român	2.930	0,79		0,00	3.332	0,90		0,00
17	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	181	0,05		0,00	0	0,00		0,00
18	Partidul Socialist Democratic Român	2.081	0,56		0,00	2.573	0,69		0,00
19	Partidul Țiganilor din România	1.111	0,30		0,00	0	0,00		0,00
20	Partidul Tineretului Liber Democrat din România	7.952	2,15		0,00	8.293	2,23		0,00
21	Partidul Unității Democratice	78	0,02		0,00	0	0,00		0,00
22	Uniunea Democrat Creștină	719	0,19		0,00	444	0,12		0,00
23	Uniunea Democrată Maghiară din România	756	0,20		0,00	0	0,00		0,00
24	Uniunea Elenă din România	331	0,09		0,00	0	0,00		0,00
25	Candidați independenți	5.308	1,44		0,00	2.775	0,75		0,00
TOTAL		**369.469**	**100**	**11**	**100**	**371.695**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 19 – Giurgiu

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	Frontul Salvării Naționale	161.761	83,91	4	100	172.089	85,99	2	100
2	Gruparea de Centru Noua Românie	263	0,14		0,00	0	0,00		0,00
3	Gruparea Democratică de Centru	1.233	0,64		0,00	923	0,46		0,00
4	Mișcarea Ecologistă din România	3.167	1,64		0,00	2.264	1,13		0,00
5	Partidul Alianța pentru Democrație	382	0,20		0,00	488	0,24		0,00
6	Partidul Democrat Agrar din România	1.209	0,63		0,00	1.041	0,52		0,00
7	Partidul Democrat al Muncii	382	0,20		0,00	0	0,00		0,00
8	Partidul Ecologist Român	2.011	1,04		0,00	2.798	1,40		0,00
9	Partidul Liber-Schimbist	707	0,37		0,00	1.476	0,74		0,00
10	Partidul Muncii	700	0,36		0,00	718	0,36		0,00
11	Partidul Național Liberal	8.513	4,42		0,00	8.817	4,41		0,00
12	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	3.629	1,88		0,00	3.838	1,92		0,00
13	Partidul Reconstrucției Naționale din România	1.021	0,53		0,00	547	0,27		0,00
14	Partidul Român pentru Noua Societate	134	0,07		0,00	0	0,00		0,00
15	Partidul Social Democrat Român	435	0,23		0,00	394	0,20		0,00
16	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	183	0,09		0,00	0	0,00		0,00
17	Partidul Socialist Democratic Român	2.037	1,06		0,00	809	0,40		0,00
18	Partidul Țărănesc Român	705	0,37		0,00	0	0,00		0,00
19	Partidul Unității Democratice	562	0,29		0,00	0	0,00		0,00
20	Partidul Uniunea Creștin Ortodoxă	1.013	0,53		0,00	0	0,00		0,00
21	Uniunea Democrată Maghiară din România	364	0,19		0,00	0	0,00		0,00
22	Uniunea Democrată a Romilor din România	936	0,49		0,00	825	0,41		0,00
23	Uniunea Liberală „Brătianu"	460	0,24		0,00	610	0,30		0,00
24	Candidați independenți	970	0,50		0,00	2.487	1,24		0,00
TOTAL		**192.777**	**100**	**4**	**100**	**200.124**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 20 – Gorj

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	Frontul Salvării Naționale	184.976	82,30	5	100	182.112	80,63	2	100
2	Gruparea de Centru Noua Românie	502	0,22		0,00	183	0,08		0,00
3	Gruparea Democratică de Centru	792	0,35		0,00	1.187	0,53		0,00
4	Mișcarea Ecologistă din România	4.206	1,87		0,00	3.766	1,67		0,00
5	Partidul Democrat Agrar din România	2.578	1,15		0,00	3.066	1,36		0,00
6	Partidul Democrat al Muncii	1.022	0,45		0,00	1.184	0,52		0,00
7	Partidul Ecologist Român	3.657	1,63		0,00	3.962	1,75		0,00
8	Partidul Liber-Schimbist	1.960	0,87		0,00	1.832	0,81		0,00
9	Partidul Național Liberal	11.201	4,98		0,00	10.456	4,63		0,00
10	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	5.123	2,28		0,00	5.058	2,24		0,00
11	Partidul Reconstrucției Naționale din România	415	0,18		0,00	1.025	0,45		0,00
12	Partidul Român pentru Noua Societate	1.517	0,67		0,00	0	0,00		0,00
13	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	415	0,18		0,00	0	0,00		0,00
14	Partidul Socialist Democratic Român	2.091	0,93		0,00	2.367	1,05		0,00
15	Partidul Țiganilor din România	704	0,31		0,00	0	0,00		0,00
16	Partidul Unit Democrat al Romilor. Rudarilor și Lăutarilor din România	604	0,27		0,00	0	0,00		0,00
17	Uniunea Democrat Creștină	0	0,00		0,00	216	0,10		0,00
18	Uniunea Democrată a Romilor din România	731	0,33		0,00	0	0,00		0,00
19	Candidați independenți	2.270	1,01		0,00	9.446	4,18		0,00
TOTAL		**224.764**	**100**	**5**	**100**	**225.860**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 21 – Harghita

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	3,100	1.38		0.00	4,098	1.82		0.00
2	Comunitatea Lipovenilor din România	105	0.05		0.00	0	0.00		0.00
3	Frontul Salvării Naționale	24,854	11.04	1	16.67	23,418	10.37		0.00
4	Gruparea Democratică de Centru	402	0.18		0.00	508	0.23		0.00
5	Mișcarea Ecologistă din România	860	0.38		0.00	1,095	0.49		0.00
6	Partidul Democrat al Muncii	538	0.24		0.00	0	0.00		0.00
7	Partidul Național Liberal	2,346	1.04		0.00	1,895	0.84		0.00
8	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	690	0.31		0.00	761	0.34		0.00
9	Partidul Socialist Democratic Român	369	0.16		0.00	624	0.28		0.00
10	Uniunea Democrată Maghiară din România	191,925	85.23	5	83.33	193,329	85.65		0.00
TOTAL		**225,189**	**100**	**6**	**100**	**225,728**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 22 – Hunedoara

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	Forumul Democratic al Germanilor din România	713	0.21		0.00	0	0.00		0.00
2	Frontul Salvării Naționale	241,365	69.96	6	54.55	248,899	71.90	2	66.67
3	Gruparea de Centru Noua Românie	252	0.07		0.00	615	0.18		0.00
4	Gruparea Democratică de Centru	1,794	0.52		0.00	1,811	0.52		0.00
5	Mișcarea Ecologistă din România	13,221	3.83	1	9.09	15,099	4.36		0.00
6	Partidul Cooperatist	1,520	0.44		0.00	0	0.00		0.00
7	Partidul Democrat Agrar din România	8,081	2.34		0.00	5,277	1.52		0.00
8	Partidul Democrat Progresist	244	0.07		0.00	0	0.00		0.00
9	Partidul Ecologist Român	9,865	2.86	1	9.09	10,207	2.95		0.00
10	Partidul Liber-Schimbist	2,505	0.73		0.00	1,719	0.50		0.00
11	Partidul Național Liberal	23,510	6.81	1	9.09	25,322	7.32	1	33.33
12	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	9,700	2.81	1	9.09	7,426	2.15		0.00
13	Partidul Reconstrucției Naționale din România	783	0.23		0.00	1,214	0.35		0.00
14	Partidul Republican Creștin	1,116	0.32		0.00	1,446	0.42		0.00
15	Partidul Român pentru Noua Societate	133	0.04		0.00	0	0.00		0.00
16	Partidul Social Democrat Român	3,087	0.89		0.00	2,717	0.78		0.00
17	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	331	0.10		0.00	0	0.00		0.00
18	Partidul Socialist Democratic Român	2,392	0.69		0.00	3,060	0.88		0.00
19	Partidul Țiganilor din România	1,661	0.48		0.00	3,184	0.92		0.00
20	Partidul Uniunii Creștine din România	1,654	0.48		0.00	0	0.00		0.00
21	Uniunea Democrat Creștină	1,044	0.30		0.00	787	0.23		0.00
22	Uniunea Democrată Maghiară din România	16,137	4.68	1	9.09	16,224	4.69		0.00
23	Uniunea Democrată a Romilor din România	686	0.20		0.00	0	0.00		0.00
24	Candidați independenți	3,206	0.93		0.00	1,143	0.33		0.00
TOTAL		**345,000**	**100**	**11**	**100**	**346,150**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 23 – Ialomița

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	1,892	0.97		0.00	887	0.46		0.00
2	Comunitatea Lipovenilor din România	636	0.33		0.00	0	0.00		0.00
3	Frontul Salvării Naționale	166,996	85.91	4	100	166,209	85.30	2	100
4	Gruparea Democratică de Centru	859	0.44		0.00	724	0.37		0.00
5	Mișcarea Ecologistă din România	5,393	2.77		0.00	6,078	3.12		0.00
6	Partidul Cooperatist	265	0.14		0.00	238	0.12		0.00
7	Partidul Democrat Agrar din România	3,926	2.02		0.00	4,130	2.12		0.00
8	Partidul Național Liberal	5,805	2.99		0.00	6,217	3.19		0.00
9	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	2,798	1.44		0.00	2,833	1.45		0.00
10	Partidul Social Democrat Român	0	0.00		0.00	906	0.46		0.00
11	Partidul Socialist Democratic Român	2,082	1.07		0.00	2,048	1.05		0.00
12	Partidul Unității Democratice	536	0.28		0.00	310	0.16		0.00
13	Uniunea Democrată Maghiară din România	579	0.30		0.00	0	0.00		0.00
14	Uniunea Liberală „Brătianu“	1,524	0.78		0.00	781	0.40		0.00
15	Candidați independenți	1,101	0.57		0.00	3,498	1.80		0.00
TOTAL		**194,392**	**100**	**4**	**100**	**194,859**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 24 – Iași

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	1,768	0.39		0.00	1,277	0.27		0.00
2	Comunitatea Lipovenilor din România	697	0.15		0.00	0	0.00		0.00
3	Frontul Salvării Naționale	338,673	73.82	10	71.43	377,591	80.72	3	75.00
4	Frontul Popular Român	1,916	0.42		0.00	1,238	0.26		0.00
5	Gruparea Democratică de Centru	2,479	0.54		0.00	1,926	0.41		0.00
6	Mișcarea Ecologistă din România	14,143	3.08	1	7.14	8,581	1.83		0.00
7	Partidul Cooperatist	808	0.18		0.00	469	0.10		0.00
8	Partidul Democrat Agrar din România	13,379	2.92	1	7.14	10,210	2.18		0.00
9	Partidul Democrat al Muncii	2,086	0.45		0.00	1,329	0.28		0.00
10	Partidul Ecologist Român	5,858	1.28		0.00	7,836	1.68		0.00
11	Partidul Liber-Schimbist	2,531	0.55		0.00	1,699	0.36		0.00
12	Partidul Național Liberal	29,833	6.50	1	7.14	29,868	6.38	1	25.00
13	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	7,488	1.63		0.00	7,008	1.50		0.00
14	Partidul Reconstrucției Naționale din România	1,048	0.23		0.00	461	0.10		0.00
15	Partidul Republican Creștin	0	0.00		0.00	581	0.12		0.00
16	Partidul Social Democrat Român	2,047	0.45		0.00	1,441	0.31		0.00
17	Partidul Social Democrat Creștin Român	781	0.17		0.00	781	0.17		0.00
18	Partidul Socialist Democratic Român	13,393	2.92	1	7.14	8,617	1.84		0.00
19	Partidul Țărănesc Român	887	0.19		0.00	709	0.15		0.00
20	Uniunea Democrat Creștină	540	0.12		0.00	601	0.13		0.00
21	Uniunea Democrată Maghiară din România	1,037	0.23		0.00	0	0.00		0.00
22	Uniunea Democrată a Romilor din România	1,449	0.32		0.00	0	0.00		0.00
23	Uniunea Elenă din România	229	0.05		0.00	0	0.00		0.00
24	Uniunea Liberală „Brătianu“	2,760	0.60		0.00	0	0.00		0.00
25	Partidul Unității Democratice din Moldova	9,193	2.00		0.00	2,170	0.46		0.00
26	Candidați independenți	3,741	0.82		0.00	3,410	0.73		0.00
TOTAL		**458,764**	**100**	**14**	**100**	**467,803**	**100**	**4**	**100**

Circumscripția nr. 25 – Maramureș

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		Mandate		Voturi		Mandate	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	6,219	2.02		0.00	7,821	2.51		0.00
2	Frontul Salvării Naționale	186,951	60.63	6	66.67	194,885	62.59	2	66.67
3	Gruparea Democratică de Centru	2,007	0.65		0.00	1,303	0.42		0.00
4	Mișcarea Ecologistă din România	13,694	4.44	1	11.11	11,491	3.69		0.00
5	Partidul Democrat Agrar din România	4,558	1.48		0.00	5,015	1.61		0.00
6	Partidul Democrat Creștin al Romilor din România	704	0.23		0.00	0	0.00		0.00
7	Partidul Dreptății Sociale (Noua Democrație) de Nord-Vest din România	322	0.10		0.00	190	0.06		0.00
8	Partidul Liber-Schimbist	1,011	0.33		0.00	1,319	0.42		0.00
9	Partidul Național Liberal	15,020	4.87	1	11.11	18,018	5.79		0.00
10	Partidul Național Republican	668	0.22		0.00	0	0.00		0.00
11	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	8,816	2.86		0.00	8,520	2.74		0.00
12	Partidul Reconstrucției Naționale din România	2,968	0.96		0.00	3,307	1.06		0.00
13	Partidul pentru Reconstrucția Națională și Democratică	2,040	0.66		0.00	3,228	1.04		0.00
14	Partidul Român pentru Noua Societate	712	0.23		0.00	0	0.00		0.00
15	Partidul Social Democrat Român	1,601	0.52		0.00	1,365	0.44		0.00
16	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	715	0.23		0.00	0	0.00		0.00
17	Partidul Socialist Democratic Român	5,485	1.78		0.00	3,859	1.24		0.00
18	Partidul Unității Democratice	493	0.16		0.00	473	0.15		0.00
19	Partidul Uniunii Creștine din România	2,213	0.72		0.00	2,793	0.90		0.00
20	Uniunea Democrat Creștină	1,282	0.42		0.00	764	0.25		0.00
21	Uniunea Democrată Maghiară din România	31,083	10.08	1	11.11	32,318	10.38	1	33.33
22	Uniunea Ucrainienilor din România	7,289	2.36		0.00	8,310	2.67		0.00
23	Candidați independenți	12,518	4.06		0.00	6,368	2.05		0.00
TOTAL		**308,369**	**100**	**9**	**100**	**311,347**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 26 – Mehedinți

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	585	0.28		0.00	613	0.29		0.00
2	Frontul Salvării Naționale	167,056	79.56	5	83.33	162,405	77.62	2	100
3	Gruparea de Centru Noua Românie	119	0.06		0.00	240	0.11		0.00
4	Gruparea Democratică de Centru	704	0.34		0.00	577	0.28		0.00
5	Mișcarea Ecologistă din România	6,843	3.26		0.00	5,700	2.72		0.00
6	Partidul Cooperatist	1,430	0.68		0.00	909	0.43		0.00
7	Partidul Democrat Agrar din România	2,586	1.23		0.00	2,554	1.22		0.00
8	Partidul Democrat al Muncii	439	0.21		0.00	517	0.25		0.00
9	Partidul Ecologist Român	2,820	1.34		0.00	2,868	1.37		0.00
10	Partidul Liberal (al Libertății) din România	232	0.11		0.00	370	0.18		0.00
11	Partidul Liber-Schimbist	745	0.35		0.00	680	0.32		0.00
12	Partidul Național Liberal	12,898	6.14	1	16.67	14,034	6.71		0.00
13	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	4,366	2.08		0.00	4,348	2.08		0.00
14	Partidul Român pentru Noua Societate	105	0.05		0.00	0	0.00		0.00
15	Partidul Social Democrat Român	756	0.36		0.00	679	0.32		0.00
16	Partidul Social Democrat Creștin Român	289	0.14		0.00	291	0.14		0.00
17	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	105	0.05		0.00	0	0.00		0.00
18	Partidul Socialist Democratic Român	3,928	1.87		0.00	3,593	1.72		0.00
19	Partidul Unit Democrat al Romilor. Rudarilor și Lăutarilor din România	1,144	0.54		0.00	0	0.00		0.00
20	Partidul Viitorul Democrat al Patriei	174	0.08		0.00	0	0.00		0.00
21	Uniunea Democrată Maghiară din România	426	0.20		0.00	0	0.00		0.00
22	Uniunea Democrată a Romilor din România	197	0.09		0.00	0	0.00		0.00
23	Uniunea Liberală „Brătianu“	752	0.36		0.00	999	0.48		0.00
24	Candidați independenți	1,274	0.61		0.00	7,864	3.76		0.00
TOTAL		**209,973**	**100**	**6**	**100**	**209,241**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 27 – Mureș

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	130,461	34.39	4	40.00	135,544	34.36	1	33.33
2	Forumul Democratic al Germanilor din România	3,004	0.79		0.00	0	0.00		0.00
3	Frontul Salvării Naționale	54,138	14.27	2	20.00	65,164	16.52	1	33.33
4	Gruparea Democratică de Centru	450	0.12		0.00	822	0.21		0.00
5	Mișcarea Ecologistă din România	1,687	0.44		0.00	1,238	0.31		0.00
6	Partidul Cooperatist	359	0.09		0.00	811	0.21		0.00
7	Partidul Democrat Agrar din România	1,559	0.41		0.00	1,445	0.37		0.00
8	Partidul Democrat Creștin al Romilor din România	2,891	0.76		0.00	0	0.00		0.00
9	Partidul Democrat Ecologist	724	0.19		0.00	979	0.25		0.00
10	Partidul Ecologist Român	2,605	0.69		0.00	1,990	0.50		0.00
11	Partidul Liber-Schimbist	1,151	0.30		0.00	2,032	0.52		0.00
12	Partidul Național Liberal	6,578	1.73		0.00	7,599	1.93		0.00
13	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	3,381	0.89		0.00	3,981	1.01		0.00
14	Partidul Reconstrucției Naționale din România	802	0.21		0.00	562	0.14		0.00
15	Partidul Social Democrat Român	1,253	0.33		0.00	1,872	0.47		0.00
16	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	180	0.05		0.00	0	0.00		0.00
17	Partidul Socialist Democratic Român	2,820	0.74		0.00	2,546	0.65		0.00
18	Partidul Unității Democratice	340	0.09		0.00	186	0.05		0.00
19	Uniunea Democrat Creștină	789	0.21		0.00	0	0.00		0.00
20	Uniunea Democrată Maghiară din România	159,181	41.96	4	40.00	167,702	42.51	1	33.33
21	Uniunea Democrată a Romilor din România	2,958	0.78		0.00	0	0.00		0.00
22	Candidați independenți	2,049	0.54		0.00	0	0.00		0.00
TOTAL		**379,360**	**100**	**10**	**100**	**394,473**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 28 – Neamț

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	464	0.13		0.00	0	0.00		0.00
2	Comunitatea Lipovenilor din România	283	0.08		0.00	0	0.00		0.00
3	Frontul Salvării Naționale	279,772	80.64	8	80.00	291,927	83.12	3	100
4	Gruparea de Centru Noua Românie	601	0.17		0.00	754	0.21		0.00
5	Gruparea Democratică de Centru	571	0.16		0.00	662	0.19		0.00
6	Mișcarea Ecologistă din România	11,100	3.20		0.00	13,792	3.93		0.00
7	Partidul Cooperatist	1,417	0.41		0.00	489	0.14		0.00
8	Partidul Democrat Agrar din România	2,834	0.82		0.00	3,386	0.96		0.00
9	Partidul Ecologist Român	3,360	0.97		0.00	4,845	1.38		0.00
10	Partidul Ecologist Umanist – fondat în Arad	3,095	0.89		0.00	1,486	0.42		0.00
11	Partidul Liberal (al Libertății) din România	713	0.21		0.00	0	0.00		0.00
12	Partidul Liber-Schimbist	2,621	0.76		0.00	1,185	0.34		0.00
13	Partidul Național Liberal	12,613	3.64	1	10.00	12,612	3.59		0.00
14	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	4,642	1.34		0.00	4,418	1.26		0.00
15	Partidul Român pentru Noua Societate	307	0.09		0.00	0	0.00		0.00
16	Partidul Social Democrat Român	1,725	0.50		0.00	904	0.26		0.00
17	Partidul Social Democrat Creștin Român	1,294	0.37		0.00	1,145	0.33		0.00
18	Partidul Socialist Democratic Român	7,734	2.23	1	10.00	5,118	1.46		0.00
19	Partidul Unit Democrat al Romilor. Rudarilor și Lăutarilor din România	2,036	0.59		0.00	0	0.00		0.00
20	Partidul Unității Democratice	348	0.10		0.00	252	0.07		0.00
21	Partidul Uniunea Creștin Ortodoxă	988	0.28		0.00	0	0.00		0.00
22	Uniunea Democrat Creștină	884	0.25		0.00	695	0.20		0.00
23	Uniunea Democrată Maghiară din România	896	0.26		0.00	0	0.00		0.00
24	Uniunea Elenă din România	640	0.18		0.00	0	0.00		0.00
25	Candidați independenți	5,996	1.73		0.00	7,521	2.14		0.00
TOTAL		**346,934**	**100**	**10**	**100**	**351,191**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 29 – Olt

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	972	0.30		0.00	1,937	0.58		0.00
2	Frontul Salvării Naționale	280,118	86.54	8	100	293,422	87.75	3	100
3	Gruparea de Centru Noua Românie	393	0.12		0.00	491	0.15		0.00
4	Gruparea Democratică de Centru	524	0.16		0.00	740	0.22		0.00
5	Mișcarea Ecologistă din România	5,601	1.73		0.00	5,029	1.50		0.00
6	Partidul Cooperatist	1,398	0.43		0.00	1,035	0.31		0.00
7	Partidul Democrat Agrar din România	5,336	1.65		0.00	6,334	1.89		0.00
8	Partidul Democrat al Muncii	3,805	1.18		0.00	717	0.21		0.00
9	Partidul Liberal (al Libertății) din România	488	0.15		0.00	0	0.00		0.00
10	Partidul Liber-Schimbist	1,731	0.53		0.00	894	0.27		0.00
11	Partidul Muncii și Dreptății Sociale din România	290	0.09		0.00	0	0.00		0.00
12	Partidul Național Liberal	12,040	3.72		0.00	11,703	3.50		0.00
13	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	3,746	1.16		0.00	4,189	1.25		0.00
14	Partidul Reconstrucției Naționale din România	973	0.30		0.00	1,370	0.41		0.00
15	Partidul Român pentru Noua Societate	0	0.00		0.00	524	0.16		0.00
16	Partidul Social Democrat Român	777	0.24		0.00	666	0.20		0.00
17	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	487	0.15		0.00	0	0.00		0.00
18	Partidul Socialist Democratic Român	1,607	0.50		0.00	1,111	0.33		0.00
19	Partidul Țiganilor din România	574	0.18		0.00	0	0.00		0.00
20	Partidul Unit Democrat al Romilor. Rudarilor și Lăutarilor din România	774	0.24		0.00	0	0.00		0.00
21	Partidul Unității Democratice	227	0.07		0.00	0	0.00		0.00
22	Uniunea Democrat Creștină	209	0.06		0.00	0	0.00		0.00
23	Uniunea Democrată a Romilor din România	331	0.10		0.00	0	0.00		0.00
24	Candidați independenți	1,286	0.40		0.00	4,222	1.26		0.00
TOTAL		**323,687**	**100**	**8**	**100**	**334,384**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 30 – Prahova

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	1,269	0.25		0.00	0	0.00		0.00
2	Frontul Salvării Naționale	339,937	66.29	10	58.82	379,016	70.71	3	75.00
3	Gruparea de Centru Noua Românie	866	0.17		0.00	386	0.07		0.00
4	Gruparea Democratică de Centru	3,802	0.74		0.00	2,819	0.53		0.00
5	Mișcarea Ecologistă din România	21,940	4.28	1	5.88	14,235	2.66		0.00
6	Partidul Democrat Agrar din România	12,652	2.47	1	5.88	10,939	2.04		0.00
7	Partidul Democrat al Muncii	4,046	0.79		0.00	1,910	0.36		0.00
8	Partidul Ecologist Român	15,816	3.08	1	5.88	12,084	2.25		0.00
9	Partidul Liberal (al Libertății) din România	5,257	1.03		0.00	0	0.00		0.00
10	Partidul Liber-Schimbist	2,518	0.49		0.00	1,447	0.27		0.00
11	Partidul Muncii	1,517	0.30		0.00	1,717	0.32		0.00
12	Partidul Național Liberal	40,092	7.82	1	5.88	42,796	7.98	1	25.00
13	Partidul Național Român	1,589	0.31		0.00	0	0.00		0.00
14	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	12,000	2.34	1	5.88	13,035	2.43		0.00
15	Partidul Reconstrucției Naționale din România	2,474	0.48		0.00	2,059	0.38		0.00
16	Partidul Republican Creștin	541	0.11		0.00	1,587	0.30		0.00
17	Partidul Român pentru Noua Societate	1,717	0.33		0.00	0	0.00		0.00
18	Partidul Social Democrat Român	3,456	0.67		0.00	1,781	0.33		0.00
19	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	724	0.14		0.00	0	0.00		0.00
20	Partidul Socialist Democratic Român	5,247	1.02		0.00	7,586	1.42		0.00
21	Partidul Țărănesc Român	1,537	0.30		0.00	0	0.00		0.00
22	Partidul Tineretului Liber Democrat din România	10,308	2.01		0.00	0	0.00		0.00
23	Partidul Unității Democratice	530	0.10		0.00	828	0.15		0.00
24	Partidul Viitorul Democrat al Patriei	998	0.19		0.00	293	0.05		0.00
25	Partidul Uniunea Creștin Ortodoxă	4,092	0.80		0.00	0	0.00		0.00
26	Uniunea Democrat Creștină	1,061	0.21		0.00	940	0.18		0.00
27	Uniunea Democrată a Romilor din România	2,337	0.46		0.00	0	0.00		0.00
28	Uniunea Elenă din România	1,155	0.23	1	5.88	0	0.00		0.00
29	Uniunea Liberală „Brătianu“	2,496	0.49		0.00	3,223	0.60		0.00
30	Uniunea Polonezilor din România „Dom Polski“	1,207	0.24	1	5.88	0	0.00		0.00
31	Candidați independenți	9,616	1.88		0.00	37,319	6.96		0.00
TOTAL		**512,797**	**100**	**17**	**100**	**536,000**	**100**	**4**	**100**

Circumscripția nr. 31 – Satu Mare

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	1,548	0.71		0.00	1,258	0.57		0.00
2	Frontul Salvării Naționale	91,229	41.73	3	50.00	95,342	42.89	1	50.00
3	Mișcarea Ecologistă din România	3,385	1.55		0.00	5,059	2.28		0.00
4	Partidul Democrat Agrar din România	4,392	2.01		0.00	4,540	2.04		0.00
5	Partidul Dreptății Sociale (Noua Democrație) de Nord-Vest din România	1,146	0.52		0.00	859	0.39		0.00
6	Partidul Liber-Schimbist	2,549	1.17		0.00	1,829	0.82		0.00
7	Partidul Național Liberal	9,624	4.40		0.00	9,517	4.28		0.00
8	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	5,189	2.37		0.00	4,352	1.96		0.00
9	Partidul Reconstrucției Naționale din România	1,194	0.55		0.00	1,086	0.49		0.00
10	Partidul pentru Reconstrucția Națională și Democratică	1,183	0.54		0.00	0	0.00		0.00
11	Partidul Social Democrat Român	793	0.36		0.00	861	0.39		0.00
12	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	345	0.16		0.00	0	0.00		0.00
13	Partidul Socialist Democratic Român	2,179	1.00		0.00	2,384	1.07		0.00
14	Partidul Țărănesc Român	1,800	0.82		0.00	0	0.00		0.00
15	Partidul Uniunii Creștine din România	1,149	0.53		0.00	0	0.00		0.00
16	Uniunea Democrat Creștină	705	0.32		0.00	0	0.00		0.00
17	Uniunea Democrată Maghiară din România	83,423	38.16	3	50.00	88,013	39.60	1	50.00
18	Uniunea Ucrainienilor din România	592	0.27		0.00	0	0.00		0.00
19	Uniunea Democratică „Țara Oașului”	6,215	2.84		0.00	7,181	3.23		0.00
TOTAL		**218,640**	**100**	**6**	**100**	**222,281**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 32 – Sălaj

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	6,066	3.65		0.00	6,661	3.98		0.00
2	Frontul Salvării Naționale	95,274	57.28	3	75.00	93,199	55.75	1	50.00
3	Gruparea Democratică de Centru	634	0.38		0.00	993	0.59		0.00
4	Mișcarea Ecologistă din România	3,010	1.81		0.00	3,579	2.14		0.00
5	Partidul Cooperatist	436	0.26		0.00	373	0.22		0.00
6	Partidul Democrat Agrar din România	3,268	1.96		0.00	3,879	2.32		0.00
7	Partidul Democrat Creștin al Romilor din România	1,138	0.68		0.00	0	0.00		0.00
8	Partidul Dreptății Sociale (Noua Democrație) de Nord-Vest din România	309	0.19		0.00	377	0.23		0.00
9	Partidul Liber-Schimbist	1,147	0.69		0.00	790	0.47		0.00
10	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	7,353	4.42		0.00	7,301	4.37		0.00
11	Partidul Reconstrucției Naționale din România	799	0.48		0.00	698	0.42		0.00
12	Partidul Român pentru Noua Societate	422	0.25		0.00	0	0.00		0.00
13	Partidul Social Democrat Român	860	0.52		0.00	0	0.00		0.00
14	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	269	0.16		0.00	0	0.00		0.00
15	Partidul Socialist Democratic Român	2,115	1.27		0.00	2,331	1.39		0.00
16	Partidul Unității Democratice	390	0.23		0.00	516	0.31		0.00
17	Partidul Uniunii Creștine din România	961	0.58		0.00	1,419	0.85		0.00
18	Uniunea Democrat Creștină	583	0.35		0.00	0	0.00		0.00
19	Uniunea Democrată Maghiară din România	39,389	23.68	1	25.00	40,314	24.11	1	50.00
20	Candidați independenți	1,916	1.15		0.00	4,749	2.84		0.00
TOTAL		**166,339**	**100**	**4**	**100**	**167,179**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 33 – Sibiu

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	7,301	2.62		0.00	10,084	3.59		0.00
2	Forumul Democratic al Germanilor din România	16,358	5.86	1	9.09	18,708	6.66		0.00
3	Frontul Salvării Naționale	129,050	46.23	4	36.36	135,412	48.21	2	66.67
4	Gruparea de Centru Noua Românie	766	0.27		0.00	2,241	0.80		0.00
5	Gruparea Democratică de Centru	1,665	0.60		0.00	1,434	0.51		0.00
6	Mișcarea Ecologistă din România	18,857	6.75	1	9.09	14,565	5.19		0.00
7	Partidul Democrat Agrar din România	8,636	3.09	1	9.09	7,308	2.60		0.00
8	Partidul Ecologist Român	17,776	6.37	1	9.09	11,672	4.16		0.00
9	Partidul Independent Maghiar	1,177	0.42		0.00	0	0.00		0.00
10	Partidul Liberal (al Libertății) din România	2,550	0.91		0.00	1,809	0.64		0.00
11	Partidul Liber-Schimbist	2,087	0.75		0.00	3,833	1.36		0.00
12	Partidul Național Liberal	24,658	8.83	1	9.09	27,351	9.74	1	33.33
13	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	9,820	3.52	1	9.09	10,896	3.88		0.00
14	Partidul Reconstrucției Naționale din România	5,866	2.10	1	9.09	9,840	3.50		0.00
15	Partidul Român pentru Noua Societate	690	0.25		0.00	0	0.00		0.00
16	Partidul Social Democrat Român	2,692	0.96		0.00	2,744	0.98		0.00
17	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	1,690	0.61		0.00	0	0.00		0.00
18	Partidul Socialist Democratic Român	5,067	1.81		0.00	6,213	2.21		0.00
19	Partidul Țiganilor din România	2,305	0.83		0.00	0	0.00		0.00
20	Partidul Unit Democrat al Romilor. Rudarilor și Lăutarilor din România	1,618	0.58		0.00	0	0.00		0.00
21	Partidul Uniunea Republicană	1,006	0.36		0.00	838	0.30		0.00
22	Partidul Unității Democratice	772	0.28		0.00	742	0.26		0.00
23	Uniunea Democrat Creștină	2,604	0.93		0.00	2,201	0.78		0.00
24	Uniunea Democrată Maghiară din România	8,088	2.90		0.00	0	0.00		0.00
25	Uniunea Democrată a Romilor din România	1,175	0.42		0.00	0	0.00		0.00
26	Candidați independenți	4,903	1.76		0.00	12,995	4.63		0.00
TOTAL		**279,177**	**100**	**11**	**100**	**280,886**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 34 – Suceava

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	995	0.25		0.00	0	0.00		0.00
2	Comunitatea Lipovenilor din România	1,367	0.34		0.00	0	0.00		0.00
3	Frontul Salvării Naționale	302,606	76.19	9	75.00	315,282	76.45	3	100
4	Frontul Popular Român	1,414	0.36		0.00	0	0.00		0.00
5	Gruparea Democratică de Centru	925	0.23		0.00	0	0.00		0.00
6	Mișcarea Ecologistă din România	14,102	3.55	1	8.33	10,351	2.51		0.00
7	Partidul Cooperatist	1,067	0.27		0.00	1,984	0.48		0.00
8	Partidul Democrat Agrar din România	5,424	1.37		0.00	7,006	1.70		0.00
9	Partidul Ecologist Român	7,451	1.88		0.00	19,943	4.84		0.00
10	Partidul Liber-Schimbist	1,630	0.41		0.00	2,406	0.58		0.00
11	Partidul Național Liberal	22,029	5.55	1	8.33	23,193	5.62		0.00
12	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	9,049	2.28		0.00	9,824	2.38		0.00
13	Partidul Reconstrucției Naționale din România	2,029	0.51		0.00	0	0.00		0.00
14	Partidul Român pentru Noua Societate	932	0.23		0.00	0	0.00		0.00
15	Partidul Social Democrat Român	1,424	0.36		0.00	1,993	0.48		0.00
16	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	277	0.07		0.00	0	0.00		0.00
17	Partidul Socialist Democratic Român	2,649	0.67		0.00	5,859	1.42		0.00
18	Partidul Țărănesc Român	1,531	0.39		0.00	0	0.00		0.00
19	Partidul Tineretului Liber Democrat din România	2,462	0.62		0.00	4,481	1.09		0.00
20	Partidul Unității Democratice	751	0.19		0.00	0	0.00		0.00
21	Uniunea Democrat Creștină	1,387	0.35		0.00	2,072	0.50		0.00
22	Uniunea Democrată Maghiară din România	990	0.25		0.00	0	0.00		0.00
23	Uniunea Polonezilor din România „Dom Polski“	828	0.21		0.00	0	0.00		0.00
24	Uniunea Ucrainienilor din România	2,491	0.63	1	8.33	0	0.00		0.00
25	Partidul Unității Democratice din Moldova	2,127	0.54		0.00	5,400	1.31		0.00
26	Candidați independenți	9,257	2.33		0.00	2,616	0.63		0.00
TOTAL		**397,194**	**100**	**12**	**100**	**412,410**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 35 – Teleorman

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	881	0.27		0.00	994	0.30		0.00
2	Frontul Salvării Naționale	282,939	87.15	8	88.89	284,109	85.60	3	100
3	Gruparea de Centru Noua Românie	335	0.10		0.00	0	0.00		0.00
4	Gruparea Democratică de Centru	1,170	0.36		0.00	3,137	0.95		0.00
5	Mișcarea Ecologistă din România	4,759	1.47		0.00	6,413	1.93		0.00
6	Partidul Alianța pentru Democrație	458	0.14		0.00	776	0.23		0.00
7	Partidul Cooperatist	698	0.21		0.00	610	0.18		0.00
8	Partidul Democrat Agrar din România	4,845	1.49		0.00	7,648	2.30		0.00
9	Partidul Muncii și Dreptății Sociale din România	610	0.19		0.00	0	0.00		0.00
10	Partidul Național Liberal	12,297	3.79	1	11.11	13,794	4.16		0.00
11	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	4,420	1.36		0.00	4,640	1.40		0.00
12	Partidul Reconstrucției Naționale din România	3,191	0.98		0.00	1,387	0.42		0.00
13	Partidul Republican Creștin	424	0.13		0.00	0	0.00		0.00
14	Partidul Social Democrat Român	915	0.28		0.00	1,517	0.46		0.00
15	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	390	0.12		0.00	0	0.00		0.00
16	Partidul Socialist Democratic Român	3,656	1.13		0.00	4,620	1.39		0.00
17	Partidul Unității Democratice	371	0.11		0.00	0	0.00		0.00
18	Uniunea Democrată a Romilor din România	984	0.30		0.00	0	0.00		0.00
19	Uniunea Liberală „Brătianu“	0	0.00		0.00	1,176	0.35		0.00
20	Candidați independenți	1,329	0.41		0.00	1,090	0.33		0.00
TOTAL		**324,672**	**100**	**9**	**100**	**331,911**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 36 – Timiș

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	1,579	0.39		0.00	3,283	0.78		0.00
2	Forumul Democratic al Germanilor din România	6,511	1.63		0.00	0	0.00		0.00
3	Frontul Salvării Naționale	182,804	45.63	6	37.50	196,109	46.45	2	66.67
4	Gruparea de Centru Noua Românie	638	0.16		0.00	1,317	0.31		0.00
5	Gruparea Democratică de Centru	11,134	2.78	1	6.25	10,623	2.52		0.00
6	Mișcarea Ecologistă din România	16,686	4.16	1	6.25	16,324	3.87		0.00
7	Partidul Cooperatist	1,429	0.36		0.00	0	0.00		0.00
8	Partidul Democrat Agrar din România	5,184	1.29		0.00	0	0.00		0.00
9	Partidul Democrat al Muncii	5,572	1.39	1	6.25	7,545	1.79		0.00
10	Partidul Ecologist Român	7,943	1.98	1	6.25	13,466	3.19		0.00
11	Partidul Independent Maghiar	675	0.17		0.00	0	0.00		0.00
12	Partidul Național Liberal	71,877	17.94	2	12.50	87,652	20.76	1	33.33
13	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	16,935	4.23	1	6.25	19,341	4.58		0.00
14	Partidul Reconstrucției Naționale din România	1,496	0.37		0.00	2,392	0.57		0.00
15	Partidul Republican Creștin	875	0.22		0.00	0	0.00		0.00
16	Partidul Social Democrat Român	3,108	0.78		0.00	6,494	1.54		0.00
17	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	367	0.09		0.00	0	0.00		0.00
18	Partidul Socialist Democratic Român	5,126	1.28		0.00	6,466	1.53		0.00
19	Partidul Țărănesc Român	2,222	0.55		0.00	0	0.00		0.00
20	Partidul Țiganilor din România	1,207	0.30		0.00	0	0.00		0.00
21	Partidul Unit Democrat al Romilor. Rudarilor și Lăutarilor din România	2,588	0.65		0.00	0	0.00		0.00
22	Partidul Unității Democratice	1,431	0.36		0.00	1,193	0.28		0.00
23	Uniunea Bulgară din Banat – Asociația Culturală Bulgară din București	3,233	0.81	1	6.25	0	0.00		0.00
24	Partidul Uniunii Creștine din România	1,550	0.39		0.00	0	0.00		0.00
25	Uniunea Democrată Maghiară din România	30,471	7.61	1	6.25	44,174	10.46		0.00
26	Uniunea Democratică a Sîrbilor din România	4,562	1.14	1	6.25	0	0.00		0.00
27	Uniunea Ucrainienilor din România	1,593	0.40		0.00	0	0.00		0.00
28	Candidați independenți	11,843	2.96		0.00	5,847	1.38		0.00
TOTAL		**400,639**	**100**	**16**	**100**	**422,226**	**100**	**3**	**100**

Circumscripția nr. 37 – Tulcea

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	776	0.47		0.00	0	0.00		0.00
2	Comunitatea Lipovenilor din România	7,148	4.34	1	20.00	0	0.00		0.00
3	Frontul Salvării Naționale	132,496	80.38	4	80.00	143,503	86.45	2	100
4	Mișcarea Ecologistă din România	5,570	3.38		0.00	3,228	1.94		0.00
5	Partidul Cooperatist	966	0.59		0.00	1,088	0.66		0.00
6	Partidul Democrat Agrar din România	1,794	1.09		0.00	1,323	0.80		0.00
7	Partidul Democrat Constituțional din România	102	0.06		0.00	0	0.00		0.00
8	Partidul Național Liberal	6,734	4.09		0.00	6,668	4.02		0.00
9	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	2,001	1.21		0.00	1,747	1.05		0.00
10	Partidul Reconstrucției Naționale din România	511	0.31		0.00	581	0.35		0.00
11	Partidul Social Democrat Român	599	0.36		0.00	238	0.14		0.00
12	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	196	0.12		0.00	0	0.00		0.00
13	Partidul Socialist Democratic Român	1,034	0.63		0.00	858	0.52		0.00
14	Uniunea Democrat Creștină	354	0.21		0.00	460	0.28		0.00
15	Uniunea Democrată Maghiară din România	491	0.30		0.00	0	0.00		0.00
16	Uniunea Elenă din România	317	0.19		0.00	0	0.00		0.00
17	Candidați independenți	3,747	2.27		0.00	6,301	3.80		0.00
TOTAL		**164,836**	**100**	**5**	**100**	**165,995**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 38 – Vaslui

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	205	0.08		0.00	0	0.00		0.00
2	Comunitatea Lipovenilor din România	1,341	0.51		0.00	0	0.00		0.00
3	Frontul Salvării Naționale	228,058	86.10	7	100	235,183	86.19	2	100
4	Gruparea Democratică de Centru	606	0.23		0.00	826	0.30		0.00
5	Mișcarea Ecologistă din România	3,100	1.17		0.00	3,728	1.37		0.00
6	Partidul Alianța pentru Democrație	627	0.24		0.00	0	0.00		0.00
7	Partidul Democrat Agrar din România	2,052	0.77		0.00	5,185	1.90		0.00
8	Partidul Democrat al Muncii	1,213	0.46		0.00	0	0.00		0.00
9	Partidul Ecologist Român	4,535	1.71		0.00	4,798	1.76		0.00
10	Partidul Național Liberal	8,917	3.37		0.00	9,268	3.40		0.00
11	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	2,653	1.00		0.00	2,796	1.02		0.00
12	Partidul Reconstrucției Naționale din România	599	0.23		0.00	3,702	1.36		0.00
13	Partidul Social Democrat Român	1,006	0.38		0.00	0	0.00		0.00
14	Partidul Socialist Democratic Român	1,485	0.56		0.00	1,522	0.56		0.00
15	Partidul Unității Democratice	376	0.14		0.00	690	0.25		0.00
16	Uniunea Democrat Creștină	717	0.27		0.00	622	0.23		0.00
17	Uniunea Democrată Maghiară din România	287	0.11		0.00	0	0.00		0.00
18	Uniunea Liberală „Brătianu“	400	0.15		0.00	0	0.00		0.00
19	Partidul Unității Democratice din Moldova	3,011	1.14		0.00	2,961	1.09		0.00
20	Candidați independenți	3,679	1.39		0.00	1,579	0.58		0.00
TOTAL		**264,867**	**100**	**7**	**100**	**272,860**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 39 – Vâlcea

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	Frontul Salvării Naționale	223,350	83.59	6	85.71	222,833	82.18	2	100
2	Gruparea Democratică de Centru	718	0.27		0.00	710	0.26		0.00
3	Mișcarea Ecologistă din România	4,620	1.73		0.00	4,907	1.81		0.00
4	Partidul Cooperatist	1,734	0.65		0.00	2,221	0.82		0.00
5	Partidul Democrat Agrar din România	3,570	1.34		0.00	3,536	1.30		0.00
6	Partidul Democrat al Muncii	769	0.29		0.00	0	0.00		0.00
7	Partidul Ecologist Român	2,974	1.11		0.00	2,646	0.98		0.00
8	Partidul Liber-Schimbist	944	0.35		0.00	813	0.30		0.00
9	Partidul Muncii	361	0.14		0.00	451	0.17		0.00
10	Partidul Național Liberal	13,771	5.15	1	14.29	15,483	5.71		0.00
11	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	4,490	1.68		0.00	4,564	1.68		0.00
12	Partidul Reconstrucției Naționale din România	490	0.18		0.00	524	0.19		0.00
13	Partidul Român pentru Noua Societate	182	0.07		0.00	117	0.04		0.00
14	Partidul Social Democrat Român	1,696	0.63		0.00	1,487	0.55		0.00
15	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	209	0.08		0.00	0	0.00		0.00
16	Partidul Socialist Democratic Român	965	0.36		0.00	1,279	0.47		0.00
17	Partidul Țiganilor din România	231	0.09		0.00	0	0.00		0.00
18	Partidul Tineretului Liber Democrat din România	1,656	0.62		0.00	1,356	0.50		0.00
19	Partidul Unit Democrat al Romilor. Rudarilor și Lăutarilor din România	401	0.15		0.00	0	0.00		0.00
20	Partidul Unității Democratice	275	0.10		0.00	1,879	0.69		0.00
21	Uniunea Democrat Creștină	531	0.20		0.00	568	0.21		0.00
22	Uniunea Democrată Maghiară din România	799	0.30		0.00	467	0.17		0.00
23	Uniunea Democrată a Romilor din România	184	0.07		0.00	0	0.00		0.00
24	Candidați independenți	2,266	0.85		0.00	5,319	1.96		0.00
TOTAL		**267,186**	**100**	**7**	**100**	**271,160**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 40 – Vrancea

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	758	0.32		0.00	1,236	0.51		0.00
2	Frontul Salvării Naționale	190,146	80.95	6	100	183,458	75.61	2	100
3	Gruparea Democratică de Centru	430	0.18		0.00	0	0.00		0.00
4	Mișcarea Ecologistă din România	4,126	1.76		0.00	3,988	1.64		0.00
5	Partidul Cooperatist	614	0.26		0.00	888	0.37		0.00
6	Partidul Democrat Agrar din România	2,928	1.25		0.00	2,495	1.03		0.00
7	Partidul Ecologist Român	4,242	1.81		0.00	4,223	1.74		0.00
8	Partidul Liber-Schimbist	983	0.42		0.00	780	0.32		0.00
9	Partidul Muncii	1,837	0.78		0.00	0	0.00		0.00
10	Partidul Național Liberal	10,599	4.51		0.00	11,159	4.60		0.00
11	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	4,467	1.90		0.00	4,125	1.70		0.00
12	Partidul Reconstrucției Naționale din România	645	0.27		0.00	547	0.23		0.00
13	Partidul Republican Creștin	0	0.00		0.00	950	0.39		0.00
14	Partidul Român pentru Noua Societate	560	0.24		0.00	0	0.00		0.00
15	Partidul Social Democrat Român	750	0.32		0.00	1,657	0.68		0.00
16	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	518	0.22		0.00	0	0.00		0.00
17	Partidul Socialist Democratic Român	3,806	1.62		0.00	5,183	2.14		0.00
18	Partidul Unității Democratice	532	0.23		0.00	0	0.00		0.00
19	Partidul Uniunea Creștin Ortodoxă	1,078	0.46		0.00	1,216	0.50		0.00
20	Uniunea Democrat Creștină	749	0.32		0.00	515	0.21		0.00
21	Uniunea Democrată Maghiară din România	188	0.08		0.00	0	0.00		0.00
22	Uniunea Democrată a Romilor din România	583	0.25		0.00	0	0.00		0.00
23	Uniunea Liberală „Brătianu“	804	0.34		0.00	1,017	0.42		0.00
24	Candidați independenți	3,563	1.52		0.00	19,186	7.91		0.00
TOTAL		**234,906**	**100**	**6**	**100**	**242,623**	**100**	**2**	**100**

Circumscripția nr. 41 – București

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
1	A.U.R.-P.U.N.R. din Transilvania și Partidul Republican	3.931	0,28		0,00	5.276	0,37		0,00
2	Comunitatea Lipovenilor din România	467	0,03		0,00	0	0,00		0,00
3	Forumul Democratic al Germanilor din România	898	0,06		0,00	0	0,00		0,00
4	Frontul Salvării Naționale	863.360	61,16	24	57,14	850.859	60,24	9	64,29
5	Frontul Popular Român	555	0,04		0,00	0	0,00		0,00
6	Gruparea de Centru Noua Românie	486	0,03		0,00	675	0,05		0,00
7	Gruparea Democratică de Centru	8.111	0,57	1	2,38	6.290	0,45		0,00
8	Mișcarea Ecologistă din România	18.818	1,33	1	2,38	34.031	2,41	1	7,14
9	Partidul Alianța pentru Democrație	4.110	0,29		0,00	1.246	0,09		0,00
10	Partidul Casa Română a Europei Democratice	390	0,03		0,00	553	0,04		0,00
11	Partidul Cooperatist	661	0,05		0,00	848	0,06		0,00
12	Partidul Democrat Agrar din România	11.430	0,81	1	2,38	17.012	1,20		0,00
13	Partidul Democrat al Muncii	2.197	0,16		0,00	3.468	0,25		0,00
14	Partidul Democrat Constituțional din România	380	0,03		0,00	567	0,04		0,00
15	Partidul Democrat Ecologist	16.964	1,20		0,00	0	0,00		0,00
16	Partidul Democrat Progresist	466	0,03		0,00	424	0,03		0,00
17	Partidul Dreptății Sociale (Noua Democrație) de Nord-Vest din România	0	0,00		0,00	3.154	0,22		0,00
18	Partidul Ecologist Român	34.596	2,45	1	2,38	40.245	2,85	1	7,14
19	Partidul Ecologist Umanist – fondat în Arad	1.243	0,09		0,00	1.593	0,11		0,00
20	Partidul Liberal (al Libertății) din România	7.887	0,56		0,00	8.354	0,59		0,00
21	Partidul Liber-Schimbist	5.579	0,40	1	2,38	7.760	0,55		0,00
22	Mișcarea Democrația Modernă	2.488	0,18		0,00	0	0,00		0,00
23	Mișcarea „Tînăra Democrație“	328	0,02		0,00	462	0,03		0,00
24	Partidul Muncii și Dreptății Sociale din România	879	0,06		0,00	1.221	0,09		0,00
25	Partidul Muncii	1.979	0,14		0,00	2.595	0,18		0,00
26	Partidul Național Liberal	165.047	11,69	5	11,90	223.613	15,83	2	14,29
27	Partidul Național Progresist	1.116	0,08		0,00	634	0,04		0,00
28	Partidul Național Român	1.505	0,11		0,00	1.019	0,07		0,00
29	Partidul Național Țărănesc creștin și democrat	87.430	6,19	3	7,14	82.238	5,82	1	7,14
30	Partidul pentru Cinstirea Eroilor Revoluției și Salvare Națională	891	0,06		0,00	1.089	0,08		0,00
31	Partidul Radical Democrat	2.550	0,18		0,00	2.600	0,18		0,00

Nr.	Competitor electoral	Adunarea Deputaților				Senat			
		Voturi		*Mandate*		*Voturi*		*Mandate*	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%
32	Partidul Reconstrucției Naționale din România	1.649	0,12		0,00	2.450	0,17		0,00
33	Partidul Republican Creștin	760	0,05		0,00	1.098	0,08		0,00
34	Partidul Român pentru Noua Societate	1.048	0,07		0,00	698	0,05		0,00
35	Partidul Social Democrat Român	6.293	0,45	1	2,38	5.726	0,41		0,00
36	Partidul Social Democrat Creștin Român	2.070	0,15		0,00	3.231	0,23		0,00
37	Partidul Socialist al Dreptății (Independent)	312	0,02		0,00	0	0,00		0,00
38	Partidul Socialist Democratic Român	4.310	0,31		0,00	8.948	0,63		0,00
39	Partidul Țărănesc Român	862	0,06		0,00	1.297	0,09		0,00
40	Partidul Țiganilor din România	1.930	0,14		0,00	0	0,00		0,00
41	Partidul Tineretului Liber Democrat din România	18.040	1,28	1	2,38	18.376	1,30		0,00
42	Partidul Umanitar al Păcii	0	0,00		0,00	1.599	0,11		0,00
43	Partidul Unit Democrat al Romilor. Rudarilor și Lăutarilor din România	2.888	0,20		0,00	0	0,00		0,00
44	Partidul Uniunea Republicană	1.687	0,12		0,00	1.796	0,13		0,00
45	Partidul Unității Democratice	783	0,06		0,00	514	0,04		0,00
46	Partidul Viitorul Democrat al Patriei	919	0,07		0,00	715	0,05		0,00
47	Uniunea Armenilor din România	399	0,03	1	2,38	0	0,00		0,00
48	Uniunea Bulgară din Banat – Asociația Culturală Bulgară din București	218	0,02		0,00	0	0,00		0,00
49	Partidul Uniunea Creștin Ortodoxă	3.177	0,23		0,00	3.616	0,26		0,00
50	Partidul Uniunii Creștine din România	3.564	0,25		0,00	0	0,00		0,00
51	Uniunea Democrat Creștină	1.440	0,10		0,00	1.620	0,11		0,00
52	Uniunea Democrată Maghiară din România	7.986	0,57		0,00	0	0,00		0,00
53	Uniunea Democrată a Romilor din România	3.114	0,22	1	2,38	7.020	0,50		0,00
54	Uniunea Elenă din România	797	0,06		0,00	0	0,00		0,00
55	Uniunea Liberală „Brătianu“	11.079	0,78	1	2,38	10.887	0,77		0,00
56	Uniunea Polonezilor din România „Dom Polski“	337	0,02		0,00	848	0,06		0,00
57	Uniunea Ucrainienilor din România	2.854	0,20		0,00	0	0,00		0,00
58	Candidați independenți	86.391	6,12		0,00	44.085	3,12		0,00
TOTAL		**1.411.649**	**100**	**42**	**100**	**1.412.350**	**100**	**14**	**100**

National Political Culture. A Study on Political Orientations in Post-Communist Romania

■ DANIEL BUTI
[The National University of Political Studies and Public Administration]

Abstract

The article is part of the conceptual debates on national or regionall/ local dimension of the political culture arguing for the classical approach which identifies political values, attitudes and behaviors relevant to the national type of community. The case study, which actually supports the idea of the existence of a national political culture, targets the post-communist Romanian society and is based on the results of a quantitative sociological research. The aim of the paper is to show that the Romanian social space is quite homogeneous on those value, attitudinal and behavioral orientations that define political culture.

Keywords

political culture; political values; civic engagement; cultural homogeneity; post-communist Romania

Introduction

The convergence between culture and the political system, between attitudes, behaviors, and values, on the one hand, and institutional design, functioning and efficiency, on the other hand, has a vast literature having as a predominantly theoretical landmark the 1963 study by Almond and Verba.[1] Furthermore, *the political culture* in the manner defined and operationalized by the two authors „is one of the most powerful concepts in social sciences"[2], being an alternative to other political theory notions considering to have a lower scientifical relevance (mentality, ideology, civilization, etc.).

The political culture plays an important role in the community life, being responsible, through the set of values, attitudes, norms and ideals it entails, for its construction and evolution. It is also important in every individual's life whose participation and integration

1 *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations* (Princeton, New Jersey: Princeton University Press).

2 Russell J. Dalton, „Politica comparată: perspective microcomportamentale" [Comparative Politics: Micro-Behavioral Perspectives], in Robert E. Goodin, Hans-Dieter Klingemann (eds.), *Manual de Știință politică* [A New Handbook of Political Science], (Iasi: Polirom, 2005), 300-313.

in the social life is conditioned by the acquisitions of these values, norms and attitudes. „When we speak of the political culture of a society, we refer to the political system as internalized in the cognitions, feelings, and evaluations of its population"[3].

Every person relates to the political system at either the level of *input*, *output* or both. By *input* term or the political process, the two authors define the flow demands from the society to the political elite and the transformation of these demands into public policy. In this process the political parties, interest groups and mass media are primarily involved. The *output* term or the administrative process refers to the mechanisms by which these public policies are applied or imposed. It runs through bureaucracy and institutions involved in the juridical system (courts and tribunals).

The three attitudinal models proposed by Almond and Verba[4] facilitate and at the same time are based on distinct institutional constructions, being compatible with democracy to varying degrees. The prominence of the participatory dimension indicates a society in which the sense of the civic competence is characteristic for most individuals. Therefore, the characteristic of democracy is not a participant political culture but *civic culture*. For Almond and Verba, the civic culture is a mixed political culture in which the participant orientations are combined with and do not replace the subject and parochial political orientations. It is a political culture in which a large number of individuals are competent in their capacity as citizens[5].

A controversial concept

Although established at the level of Political Science and revitalized along with the structural changes in Central and Eastern Europe, at the end of the last century, the approach proposed by Almond and Verba has been repeatedly criticized and challenged[6]. It is one of the reasons Berezin scored a dividing line between the „old" literature, which assumes the premise that the attitudes directly

3 Gabriel Almond and Sidney Verba, *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations* (Newbury Park: Sage Publications, 1989), 13.

4 *Parochial Political Culture* is characteristic of traditional societies where the political structure is non-existent and the political-economic-religious roles are diffuse. *The Subject Political Culture* is especially characteristic of authoritarian political systems where the dominant orientations are the affective type and only toward the output objects. *The Participant Political Culture* is a democratic culture in which individuals are explicitly and consciously oriented both to the political and administrative process. All three types of political culture do not exist in pure form. They are ideal-types which are not mutually exclusive and in fact can coexist within the same political culture.

5 They have political information, acting rationally, they are aware of their rights, liberties but also of the responsibilities arising from the status of being a citizen, and they cooperate to achieve common interests. Individuals trust their peers, the institutions and norms as well as their capacity to involve themselves and influence the decisions.

6 See Giuseppe Di Palma, *To Craft Democracies: An Essay on Democratic Transitions* (Berkeley: University of California Press, 1990); Max Kaase, „Political Culture and Political Consolidation," in Hendrikus J. Blommestein and Bernard Steunenberg (eds.), *Government and Markets. Establishing a Democratic Constitutional Order and a Market Economy in Former Socialist Countries*, (International Studies in Economics and Econometrics 32, Dordrecht: Springer Science+Business Media, 1994), 71-114; David D. Laitin, „The Civic Culture at 30," *American Political Science Review* 89 (1995): 168-173; James Johnson, „Conceptual Problems as Obstacles to Progress in Political Science. Four Decades of Political Culture Research," *Journal of Theoretical Politics* 15 (2003): 87-115; Russel J. Dalton and Doh Chul Shin, „Reassessing The Civic Culture Model" (paper presented at the conference on „Mapping and Tracking Global Value Change", Center for the Study of Democracy, University of California, Irvine, March 2011).

determine and condition the political practices, and the new trends in the study of political culture, which manifest by late 80s of the last century[7]. It is about a „rediscovery" of the concept following a historical and ethnographic approach where culture (symbols and language) plays an instrumental role, facilitating political and cultural purposes, or actional approaches where the culture is a background for individual and collective political decisions, which influences the process of political transformation.[8] „The new literature on political culture is theoretical in that it challenges the concept itself; and it is historical in its careful attention to context and decided focused upon ethnographic and historical methods."[9]

In fact, Berezin indicates three prevailing trends in the study of political culture, something that is mentioned also by Dalton[10]. He reviews the theory of „civic culture" of Almond and Verba – „by far the most influential approach", which establishes a causal relationship between behavior and values; the „authority-culture" theory of Eckstein, which sets conditions between culture and political change; the theory of Wildavsky, which correlates specific social values and relationships, expressing distinct lifestyles.

Despite these distinctions and diversity of theoretical approach, the concept of „political culture", at least in the manner it was defined by Almond and Verba, has its own limitations. For example, the typology formulated by the two researchers is more about quantitative aspects, such as the degree of information, involvement or non-involvement measure in the political and/ or administrative process, activism or alienation etc., all these highlighting the predominance of a certain type of political culture (participant, subject, parochial).

In addition, as noticed also by Kuhn, the concept of „political orientation" (attitudes towards the political system and its various components, and attitudes towards the role of the self in the political system) is not clearly defined, often being mixed with terms like „attitudes", „beliefs" or other related formulas. Thus, „the question regarding which modes or types of orientations lie at the heart of culture is open to this day"[11].

Also, the analyzed value, attitudinal and behavioral universe has a national dimension, the possible differences, whether regional or between different socio-political categories, which may coexist within the same nation, being ignored. Social diversity, based on multiculturalism, i.e. based on distinct value orientations within the same national community can explain, equally, how the political system is structured and operates. The existence of a national political culture, even as a result of coagulation and centralization of regional political cultures is a doubtful reality. As a sum of the trends specific to the local communities, the identification of a national pattern can be forced, but its relevance is being easy questioned. Moreover, Putnam's study on the development of regional government in Italy reveals the existence of sub-national socio-cultural peculiarities and also highlights their role in the performance of institutions. „Civic traditions help explain why the North has been able to respond to the challenges and opportunities of the nineteenth and twentieth centuries so much more effectively than the South" says

7 Mabel Berezin, „Politics and Culture: A Less Fissured Terrain," *Annual Review of Sociology* 23 (1997): 361-383.

8 Berezin refers to Harry Eckstein, „A Culturalist Theory of Political Change," *American Political Science Review* 82 (1988): 789-804) and to David D. Laitin and Aaron Wildavsky, „Political culture and political preferences," *American Political Science Review* 82 (1988): 589-597.

9 Berezin, „Politics and Culture," 364-365.

10 Dalton, „Politica comparată," 301-302.

11 Sebastian Kuhn, „Unmasking Instrumental Support for Democracy. A New Approach for Measuring the Political Culture of Democracy" (paper presented at the 23rd IPSA World Congress of Political Science, Montreal, July 2014).

Putnam, for whom the „social context", i.e., that specific functional environment of the individual, organizational and institutional interactions, is conditioned in value terms[12]. This is actually the departing premise for Almond and Verba, who define, operationalize and correlate the civic culture with democracy, but also for Putnam, who conditions the quality of governance (economic development and institutional efficiency) by the stock of social capital that an individual and a community hold. If for Almond and Verba the civic culture requires an as large as possible number of individuals competent in their capacity as citizens – able to exercise a political influence, for Putnam, a civic community is the community where the social capital records high levels. Civism, i.e. the involvement of citizens in all sorts of associative structures and their interest in community affairs is conditioned by the social capital. For Putnam, the civic community is based on solidarity, mutual trust and tolerance, i.e. those elements that define social capital.[13]

All these attitudes, feelings and knowledge that inspire and govern political behavior are not, however, uniformly distributed at the level of a national community, nor are they similar. The different ethnic and regional groups that coexist within the same borders often have different value systems and different ways to explain and understand the world, the social space, the authority. Furthermore, according to Diamond, differences in the fundamental axiological orientations are larger within the nations than between them.[14] Therefore „it is at least somewhat misleading to talk of *the* political culture of a nation, except as a distinctive mixture or balance of orientations". His option is to disaggregate (national) political culture in „political subcultures"[15]. One more trenchant approach propose Reese and Rosenfeld, who believe that in order to express the cultural context of politics and policies, more suitable is the concept of „local civic culture", defined as the sum of behavior patterns learned and acquired at the level of a local community (a city, for example). Investigating the relationship between civic culture and economic development policies,[16] the two researchers argue that for the classical literature in the field, the concept of „political culture" is an appropriate one given its orientation, in particular, to a comparative analysis of national cultures.[17] Instead, the civic culture has a local dimension rather than a national dimension. „It refers more specifically to the life of a community, and thus, denotes the patterns or way of life in

12 Robert D. Putnam, *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy* (Princeton: Princeton University Press, 1993), 159.

13 The social capital is the stock of relevant values for sociability. In short, it can be defined as a sum of networks and social contacts, i.e. those connections between individuals based on norms of reciprocity and on the trust resulting therefrom – see Putnam, *Making Democracy Work*, 167-176

14 The assertion derives from the Wildavsky's conclusion, which previously remarked that the subject matter of the comparative research in this area is represented rather by cultures, not by countries or, more precisely, by comparing the countries by putting in opposition their combination of cultures. (Aaron Wildavsky, „Choosing Preferences by Constructing Institutions: A Cultural Theory of Preference Formation," *The American Political Science Review* 81 (1987): 3-22).

15 Larry Diamond, „Introduction: Political Culture and Democracy," in Larry Diamond (ed.), *Political Culture and Democracy in Developing Countries*, (London: Lynne Rienner Publishers, 1994), 1-27.

16 For Reese and Rosenfeld, the (local) civic culture shapes everything, from the government institutions to political regimes and the subsequent public policies. This (local civic culture) is composed of: the structure of the economic development enterprise; locus of power and input arrangements (who has the power and who has access to decisions on development); decision-making styles (involving rational, planning, analysis or evaluation approach, and specific symbols and myths).

17 The two authors argue that a careful examination of the definitions of „political culture" shows that it is associated with states or nations.

a *local* community". „Civic culture" is a concept equally wider and more focused than „political culture". It is more concentrated as it applies in particular to local or municipal community and it is wider as it contains not only the way the people govern themselves but also wider cognitive and community behavior patterns.[18]

A short preview of Central and Eastern Europe

In Central and Eastern Europe, the research on political culture continued in the general „old themes of investigation" and „it did not extend the theoretical borders" to investigate attitudes and political behavior[19]. The traditions, specific values, cultural heritage are extensively used ingredients in the analysis of social and political changes in the former communist countries. The way the change itself was happened, its specificity, the duration and the model of transition, the functioning of institutions, they are all influenced, explained and analyzed in terms of the social context and specificities of the communist regime. „When a regime falls, and a new one is formed, the structure of the political power is disabled. Although the inheritance of the political past remains. The political culture theories underline that the past cannot disappear when a constitution is replaced by another; it persists in values and in politicians and citizens` beliefs socialized to accept the cultural norms of the previous regime."[20]

On the basis of an extensive sociological research data,[21] Rose et al. emphasize the importance of attitudes, feelings and values of a community in the process of democratic construction. However, the cultural dimension of the change processes, with direct reference to the transitions in Central and Eastern Europe, do not receive much credit from the three authors. They relativize the relationship between political culture and democracy and question the direction in which it operates: is the culture a cause or a consequence of democratization?[22] Also, the three authors dispute the concept of national political culture which Almond and Verba operate with. Not unity but the variation characterizes the political values, beliefs, attitudes and behaviors of a national community.

These approaches are not singular. In the Romanian political space, there are voices in the academic and research field that sustain the existence of these regional particularities regarding the cognitive, affective and evaluative orientations of individuals to the political system. An example in this sense is that of sociologist Dâncu, who tries to explain the electoral behavior of the people from Ardeal invoking the existence in Transylvania of a political community different than the rest of the country, with a distinct identity, distinct values, needs and interest, a community which is closer in comparison to the Old Kingdom of Romania, of the civic community from the classical political culture theory. „Although it is a multiethnic community, in Transylvania the electoral campaigns do not reach the paroxysm from other regions. Less language violence, less hate. (…) A generically demand of the Transylvanian community is that of liberty, when the voters in other areas of the

18 Laura A. Reese and Raymond A. Rosenfeld, *The Civic Culture of Local Economic Development* (Thousand Oaks: Sage Publications, 2002), 40-49.

19 Dalton, „Politica comparată".

20 Richard Rose, William Mishler and Christian Haerpfer, *Democrația și alternativele ei* [Democracy and Its Alternatives], trans. C Păun (Iasi: Institutul European, 2003), 62.

21 The authors use NDB survey (New Democracies Barometer) conducted during 1993-1994. The sociological instrument is initiated by Paul Lazarsfeld Society in Vienna in 1991, being applied in successive stages, in nine countries: Czech Republic, Poland, Slovenia, Slovakia, Hungary, Romania, Bulgaria, Ukraine and Belarus.

22 Rose et al., *Democrația*, 121.

country concentrate on demanding goods, values, investments (…) As well as that, the community in Transylvania seems more conscious about common goals and the group interest. The political polarization is not as big as in Bucharest, (…). But the most important element of the explanation is the existence of a political identity problem. In Transylvania we have a deficiency of sense of belonging to the central politics, of political Romania, but not Romania."[23]

There are also other researches that attempt to validate this thesis of Transylvania's historical and/ or cultural differences with the other regions of the country. For example, Roper and Fesnic show that Transylvania is much more liberal and nationalistic in its orientation than the rest of the country, but also that the relationship between region and voter choice for pro-democratic parties is more ambiguous, in the context of important social cleavage within the region[24]. They support their allegation by analyzing the Transylvanian electoral options for different political actors in the 1992, 1996 and 2000 general elections. This is an interesting variable, but for a pattern of political culture, the general electoral activism is more important. Electoral participation, irrespective of the electoral option, is an indicator of political culture and, from this point of view, Transylvania is not necessarily a performer. In many of the sixteen counties of the region (including Crisana and Banat)[25], electoral participation is constantly below the national average. For example, according to official data from the Central Election Bureau of Romania, in the 2004 parliamentary elections only four counties (Covasna, Harghita, Hunedoara and Mures) had a higher ballot presence than the national average (59%), and in two other counties it reached this average (Salaj and Sibiu). In the 2008 elections, less than 50% of the Transylvanian counties registered an electoral participation above the national average (39%), and four years later only two counties (Harghita and Hunedoara) obtain this performance.

The literature also records more nuanced approaches, such as Bădescu and Sum[26]. They ask whether the development of civil society in Transylvania is different than in the rest of Romania (and if this difference can be attributed to differences in social capital) even if previous studies have identified no clear differences in democratic values or norms. The two authors compare the political values and behaviour in Transylvania relative to the rest of Romania and find out that differences persist, but not for all democratic values and norms. For example, support for democracy, trust in the rule of law or the standard measure of social trust do not vary across regions.

Mungiu-Pippidi also shows that, despite the coexistence of two cultures or national groups (Romanians and Hungarians) with very distinct identities, Transylvania is a single society, part of Romanian society. The hypothesis that this region has a „separate culture" compared to the other Romanian regions[27] is sociologically invalidated. Practically, there is no culture of the Transylvanians, but rather a culture of „Romanians from Transylvania" who identify themselves more with the Romanians

23 Vasile Dâncu, „Transilvania – un deficit al sentimentului de apartenență politică" [Transylvania – A Lack of Sense of Political Affiliation], 2012, available at http://vasiledancu.blogspot.ro/2012/07/transilvania-un-deficit-al_30.html, accessed 12 October 2017.

24 Steven D. Roper and Florin Fesnic, „Historical Legacies and Their Impact on Post-Communist Voting Behaviour," *Europe-Asia Studies* 55 (2003): 119-131.

25 Alba, Arad, Bihor, Bistrita-Nasaud, Brasov, Caras-Severin, Cluj, Covasna, Harghita, Hunedoara, Maramures, Mures, Satu-Mare, Salaj, Sibiu, Timis.

26 Gabriel Bădescu and Paul E. Sum, „Historical Legacies, Social Capital and Civil Society: Comparing Romania on a Regional Level," *Europe-Asia Studies* 57 (2005): 117-133.

27 The hypothesis is supported by the historical argument of the different cultural and political influences that marked the historical regions of Romania: the Central European culture / the Habsburg Empire in the case of Transylvania and the Balkan culture / the Ottoman Empire in the case of the Old Kingdom of Romania.

from the rest of the country, and also a culture of Hungarians who tend to develop their own identity as „Hungarians from Transylvania" (which is different from that of the Hungarians in a broad sense)[28].

Sandu made a more sophisticated analysis of the „social space of transition". Based on survey data from the Sociology Department at the University of Bucharest (September 1995) and later on the data of the Public Opinion Barometer – Open Society Foundation (1999-2002), he identifies eighteen cultural areas by grouping, in the frame of a historical region,[29] the homogeneous counties in terms of development[30]. These social areas are considered „natural subdivisions of the historical regions." They are clusters of neighboring counties „with a level of maximum similarity from a social, economic and cultural perspective"[31]. Identifying the profile of trust, tolerance and sociability – the three basic components of the social capital – of the 18th cultural areas, Sandu highlights the heterogeneity of the historical regions, thus calling into question not only the existent of a national cultural pattern but also of the monolithic regional configurations. Therefore, the Romanian historical regions „have distinct cultural profiles related to the historical influences they have gone through, to the level of development, ethnic and religious composition. Neither economically nor culturally are these regions homogenous"[32].

Voicu reaches a similar conclusion too[33]. Although the volume coordinated by him, based on the European Values Survey and the World Values Survey data (Romanian waves), proposes an approach to national scale of certain value orientations related to democracy, institutions, religion or family,[34] the quantitative analysis reveals the existence of certain interregional differences[35] (or between different social status groups). Thus, with a higher degree of education and a higher standard of living, Bucharest „is distinguished in the level of modernity being significantly different from any other region of the country. The historical provinces, as a whole, do not have significant differences in the level of modernity, only Banat being considerably more modern than Dobrogea. However, the heterogeneity of these regions is an important one"[36].

Towards a national political culture

In relation to all these approaches, this paper aims to show that, in terms of attitudes, behaviors and political values, there aren`t many Romanias. The Romanian social space is quite homogeneous when it comes to the value orientations that

28 Alina Mungiu-Pippidi, *Transilvania subiectivă* [Subjective Transylvania] (Bucharest: Humanitas, 1999), 66-84.

29 Moldova, Muntenia, Oltenia, Dobrogea, Transylvania, Crisana-Maramures, Banat, Bucharest.

30 Dumitru Sandu, *Spațiul social al tranziției* [The Social Space of Transition] (Iasi: Polirom, 1999).

31 Dumitru Sandu, *Sociabilitatea în spațiul dezvoltării: încredere, toleranță și rețele sociale* [Sociability within the Development Space: Trust, Tolerance and Social Networks] (Iasi: Polirom, 2003).

32 Sandu, *Spațiul social*, 84

33 Bogdan Voicu and Mălina Voicu (eds.), *Valorile românilor: 1993-2006. O perspectivă sociologică* [Romanian Values: 1993-2006. A sociological perspective] (Iasi: Institutul European, 2007).

34 Voicu analyzes the dynamics of value orientations of the Romanians in terms of traditionalism-cultural modernity binomial.

35 Similar to Sandu, Voicu operates with historical regions.

36 Bogdan Voicu, „Între tradiție și postmodernitate? O dinamică a orientărilor de valoare în România: 1993-2005" [Between Tradition and Postmodernity? A Dynamic of Value Orientations in Romania: 1993-2005], in Voicu and Voicu (eds.), *Valorile românilor*, 303.

structure the relationships between people, build models to understand and interpret the world and govern the manifestation of individuals in the public space as well as their reporting to the authority. In other words, in the case of Romania, one can talk about a national political culture. What I analyze is the link between belonging to a development region and political culture.

It is obvious that variance exists within the country. Ethnic communities, religious communities, rural-urban distinctions, etc., all these items of heterogeneity for a community generate variations in terms of values, attitudes and behaviors including political ones. But what this paper tries to bring to attention is that, in the case of Romania, these differences are insignificant to support the existence of different patterns of political culture across the country.

The proposed perspective is not necessarily contradicting the ones previously described, but rather complements them. Even though the authors mentioned above do not necessarily reject the idea of a national political culture, they tend to focus on variations to explain different outcomes within Romania. I do not deny the existence of these variations, but I argue that they are irrelevant to that set of values, attitudes and behaviors that define political culture. The statement is based on the results of a quantitative sociological research, which was done by surveying public opinion at the level of the eight developing regions, through a joint questionnaire.[37] Therefore, it regards a research conducted on representative samples at the regional level, which approaches a defining issue for the concept of „political culture", such as trust in people, the social distance, the associativity, the dominant values, the civic and political participation, knowing and evaluating the political institutions and the civic competence. The main data and findings are exposed later on. They represent the arguments to support the statement according to which there are no major differences regarding the dominant model of political culture in the (developing) regions of Romania[38].

Political attitudes, behaviors and values – Sociological data

Social trust is a key element in the functioning of a democratic society and it refers both to trust in other people and trust in institutions. Trust in others requires the development of horizontal relations and corresponds to the „group dimension" that Mungiu-Pippidi envisages in Romanian political culture analysis[39]. „Social trust facilitates political cooperation among the citizens, and without it democratic politics is impossible". It helps to legitimize and strengthen the political system because „the sense of trust in the political elite – the belief that they are

37 It's about a survey conducted by the Operations Research within the „Initiative for the civil society" project, co-funded by the European Social Fund through SOP HRD 2007-2013. Each regional survey had a sample of 1,200 adults, interviews being carried out by CATI method. The data were collected between November 2011 and April 2012 and they were aggregated at the national level. The tolerated margin of error for each sample is +/- 2.8%. The results and conclusions of the survey are available (in Romanian) here: www.infopolitic.ro/wp-content/uploads/2013/06/Rezultate-sondaje.pdf

38 The development regions are regional subdivisions, without legal personality, created in 1998 by Law 151/1998. These were constituted by the voluntary association of neighboring counties. Development regions are not administrative-territorial units, but administrative areas that provide a framework for the implementation and evaluation of regional development policy, as well as the collection of statistical data. The 8 development regions of Romania correspond to the NUTS-II divisions of the EU.

39 Alina Mungiu-Pippidi, *Politica după comunism. Structură, cultură și psihologie politică* [Politics after Communism: Political Structure, Culture and Psychology] (Bucharest: Humanitas, 2002).

not alien and extractive forces, but part of the same political community – makes citizens willing to turn power over to them."[40]

As it can be seen in Fig. 1, only 7% of the Romanians believe that they can trust most people. Social climate is one of distrust, with no significant differences between regions. The dominant feeling is the feeling of suspicion towards others, and this does not encourage cooperation between community members. This occurs primarily at those levels located closest to the individual: family, relatives, friends.

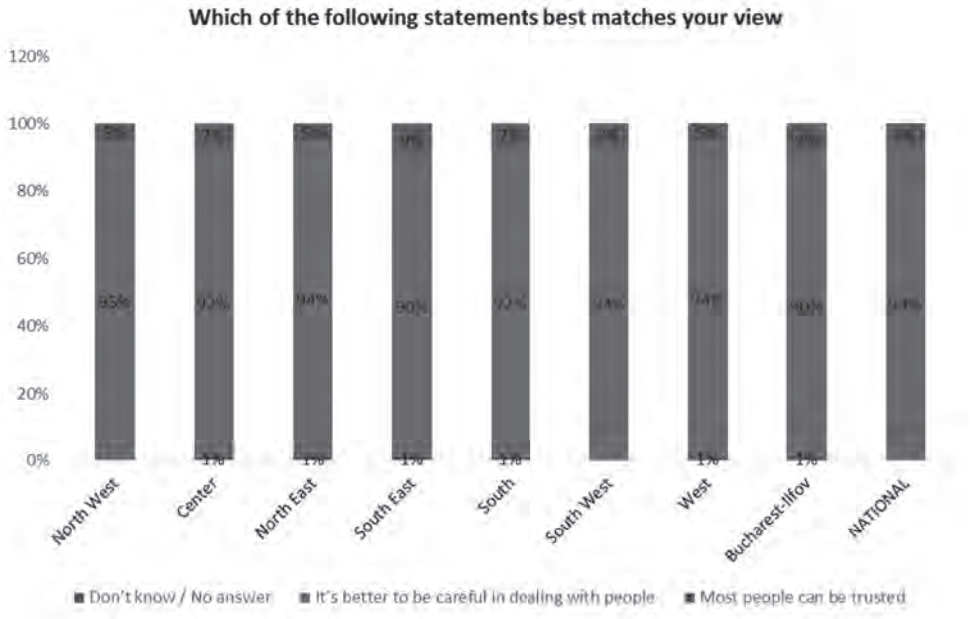

Fig. 1 – Trust in people

Generalized distrust is accompanied by a low level of tolerance towards individuals and groups considered „different", which deviate from the social norm, ethnical, racial, religious etc. minorities. Basically, these categories of individuals are excluded from social interaction, such as is shown in Fig. 2. People addicted to drugs, those who were imprisoned, homosexuals or those with mental health problems record high levels of rejection, but intolerance is manifested also on Roma, Hungarians or Jews. And the differences between regions are insignificant and/ or punctual.

It is to be noted, however, the West Region, where the level of acceptance for all categories of persons covered by the question of social distance is below the national average, with significant percentages in the case of Hungarians (-12%), Roma (-10%), Jews (-8%) or Muslims (-7%). In the same category, of the areas with a higher level of tolerance, the region Bucharest-Ilfov is also included, which has scores well above the national average for homosexuals (-12%), Muslims (-10%) or Jews (-8%). At the opposite pole lies the North East Region, where there seem to be the most closed communities, with a low degree of desirability (above the national average) for many people, especially Hungarians (+12%), Muslims (+11%), homosexuals (+ 8%) and Jews (+7%).

40 Almond and Verba, *The Civic Culture*, 357.

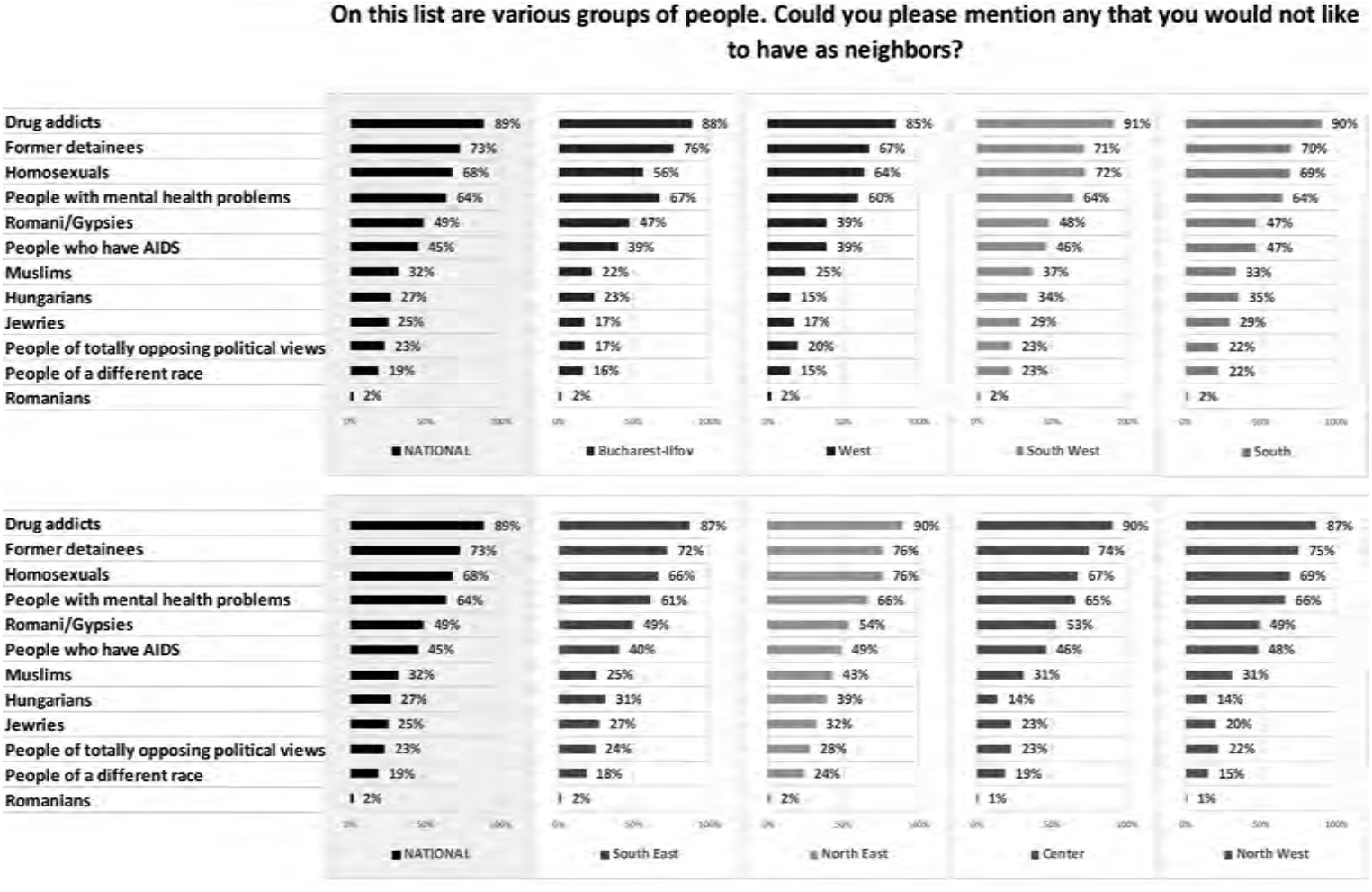

Fig. 2 – The social distance

Interesting to note is also the fact that in all the development regions of Romania, Hungarians record significant scores either below the national average or above it, with a peak of rejection in the North East Region and a maximum degree of acceptance in Center, North West and West. Also, the social distance in relation to Jews fluctuates with respect to the national average in most regions.

Despite these features, which could be explained largely by appealing to history, education or economic development, the differences between regions are not essential. In other words, belonging to a (development) region is not a factor that causes substantial different reports in relation to various categories of social groups. Romanian society is characterized by a low level of tolerance towards minorities.

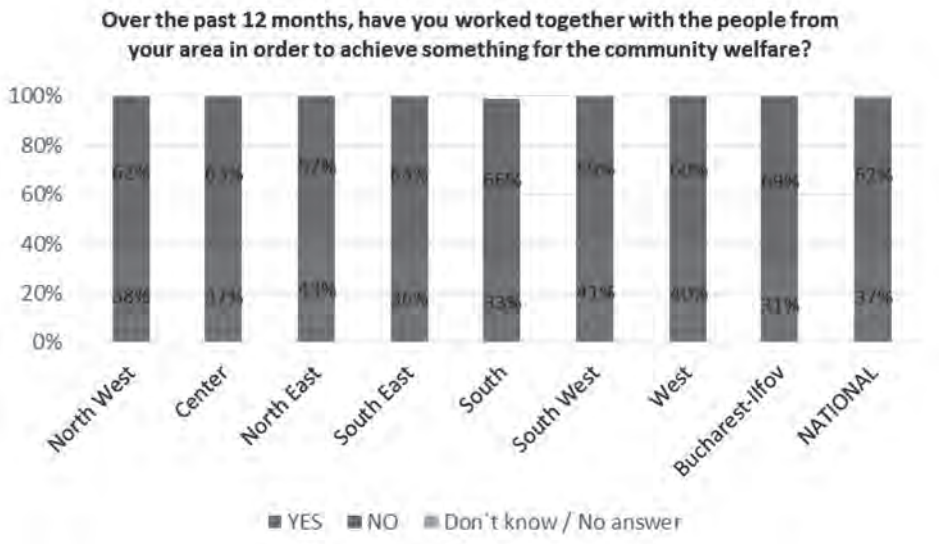

Fig. 3 – Community cohesion

With a direct correlation with the capital of social trust, collaboration with other community members in obtaining or producing a public good is an indicator of political culture. Trust and cohesion in society are necessary ingredients for the association, participation and civic engagement, and in the case of Romania, the percentage of 37% of those who have worked with other people in the locality to do something to benefit the community (see Fig. 3) argues in the favor of non-participating national profile. However, quasi-majority of Romanians perceive involvement in public affairs as a desirable behavior – 97% of the respondents agree that people should be more involved in the local community.

In terms of regional differences, they are, in this case, quite small. Homogeneity is relativized by the North East Region, with a percentage of community cohesion over the national average, and the South and Bucharest-Ilfov regions, with a lower level of collaboration between individuals, under the national average.

The existence of multiple identities can be a factor to justify the cultural differences within a national community. But the analyzed sociological data show quite clearly that a regional identity does not exist, at least not in the case of the developing regions.[41] Maximum values in this regard are recorded in the North

41 This does not exclude possible axiomatic differences between historical regions, but this issue was not aimed by quoted sociological research.

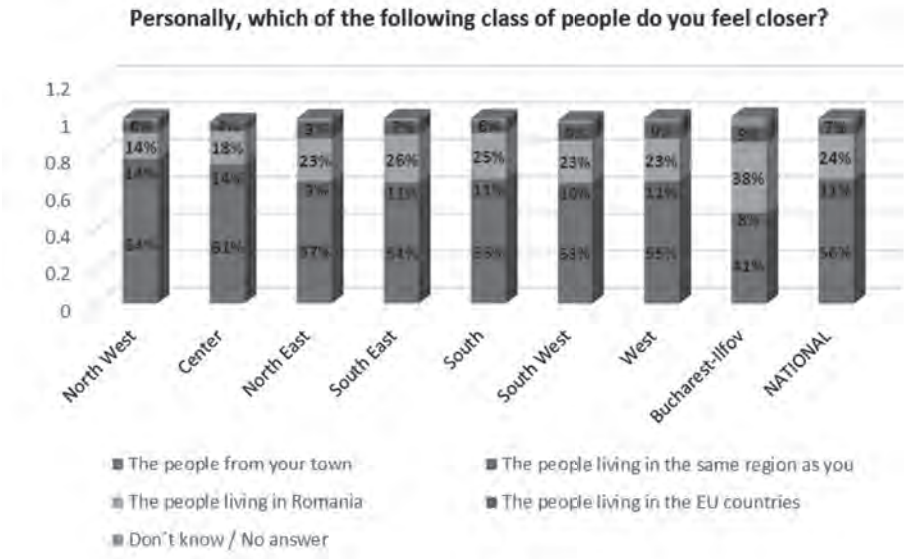

Fig. 4 – Polarization

West and Centre regions, but not exceeding 15% of the population, as shown in Fig. 4. The identity dominant for most Romanians (56%) is local. The exception is the Bucharest-Ilfov region and especially the capital, an important academic center and cosmopolitan urban agglomeration. The fact that Romanian identity is predominantly local does not necessarily speak to a national political culture, but it also points out that the regions are quite homogeneous.

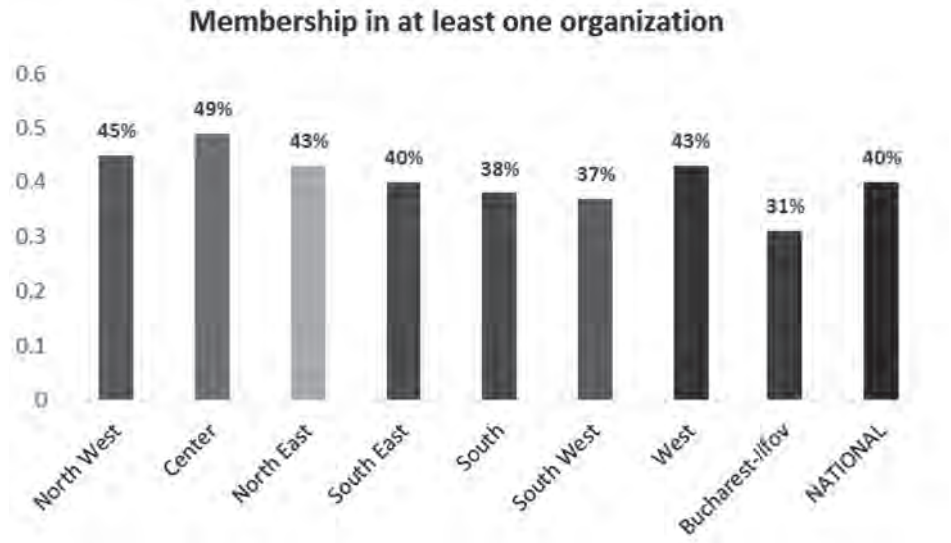

Fig. 5 Associativity

The association of individuals and the collective action to solve a problem existing in the community or to acquire a range of transferable skills are part of a pattern of behavior specific to consolidated democracies, where the citizens assume, in

Fig. 6 Associativity

their capacity as rational actors, the civic activism. Basically, the cooperation within more or less formal groups is an active form of joining the interests and participation in social life. As it can be seen in Fig. 5, forty percent of Romanians state that they are members of at least one civil society organization. The distribution by regions is relatively constant, with no major differences. It can be noted however a higher degree of associativity (5% above the national average) in the North West Region, but also a percentage well below the national level in Bucharest-Ilfov region (-9%).

This reality acquires an explanation and becomes more evident and more comprehensive when we try to identify the types of organizations in which citizens are involved. Thus, as it can be seen in Fig. 6, participation as a member within structures of the civil society occurs especially at the level of the religious (traditional) associations or at the level of the social economy associations (credit unions and cooperatives). The fact that there is no systematic and assumed orientation of active involvement in open organizations, such as the civic, professional, cultural, environmental, etc. organizations could reflect a profile rather parochial of the community members.

Also in this regard, the regional differences are minor, and the punctual exceptions merely confirm the homogeneity of political culture. Basically, the percentage of those involved in religious organizations is higher in the North West (+10%), North East (+5%) and Centre (+4%) regions, but falls below the national average in Bucharest-Ilfov (-8%) and South West (-6%) region. Moreover, Bucharest records a lower level of membership in several types of organizations, such as credit unions and cooperatives (-5%) or political parties (-4%), but has a score something better as compared to the national average for the professional associations (+3).

Volunteering, i.e. that activity by which the individuals involve themselves in the community through collective action, offering *pro bono* their time, knowledge and energy in order to solve problems of common interest or to support other persons, is an important part of the civic culture. The sociological data analyzed in this paper show that about 30% of Romanians perform such voluntary actions. The percentage increases to 66% for those who claim to be members of a civil society organization. Credit unions, cooperatives and religious associations remain dominant, but of all those working as volunteers, a large number is attracted also by humanitarian organizations and organizations for the environment, ecology, animal rights, as shown in Fig. 7.

Volunteering (measured as a percentage of those who are members of organizations) highlights some regional differences that are due to be mentioned. It is one of the few variables that reveals inconsistency at the level of the development regions. Thus, the regions that record values below the national average are the North West region (-8%) and especially the Center region (-17%). A larger number of citizens who participate as volunteers in various associative structures are recorded in the South-East (+6%), North East (+5%) and Bucharest-Ilfov (+5%) regions, but the differences compared with the national average are not significant.

A more visible form of civic activism, with a greater public impact, most often focusing on aspects of the governed-governors relationship, involve taking part in protests. In general, the protest is a tool to which the citizens resort as a last solution, when they are ignored by the decision makers or they do not have access to other channels of influencing the decisions regarding the community.[42] However,

42 For details on participation in protest see Alexandru Radu and Daniel Buti, *Statul sunt eu! Participare protestatară vs. democrație reprezentativă în România postcomunistă* [I am the State! Protest Participation vs. Representative Democracy in Post-communist Romania] (Bucharest: Pro Universitaria, 2016).

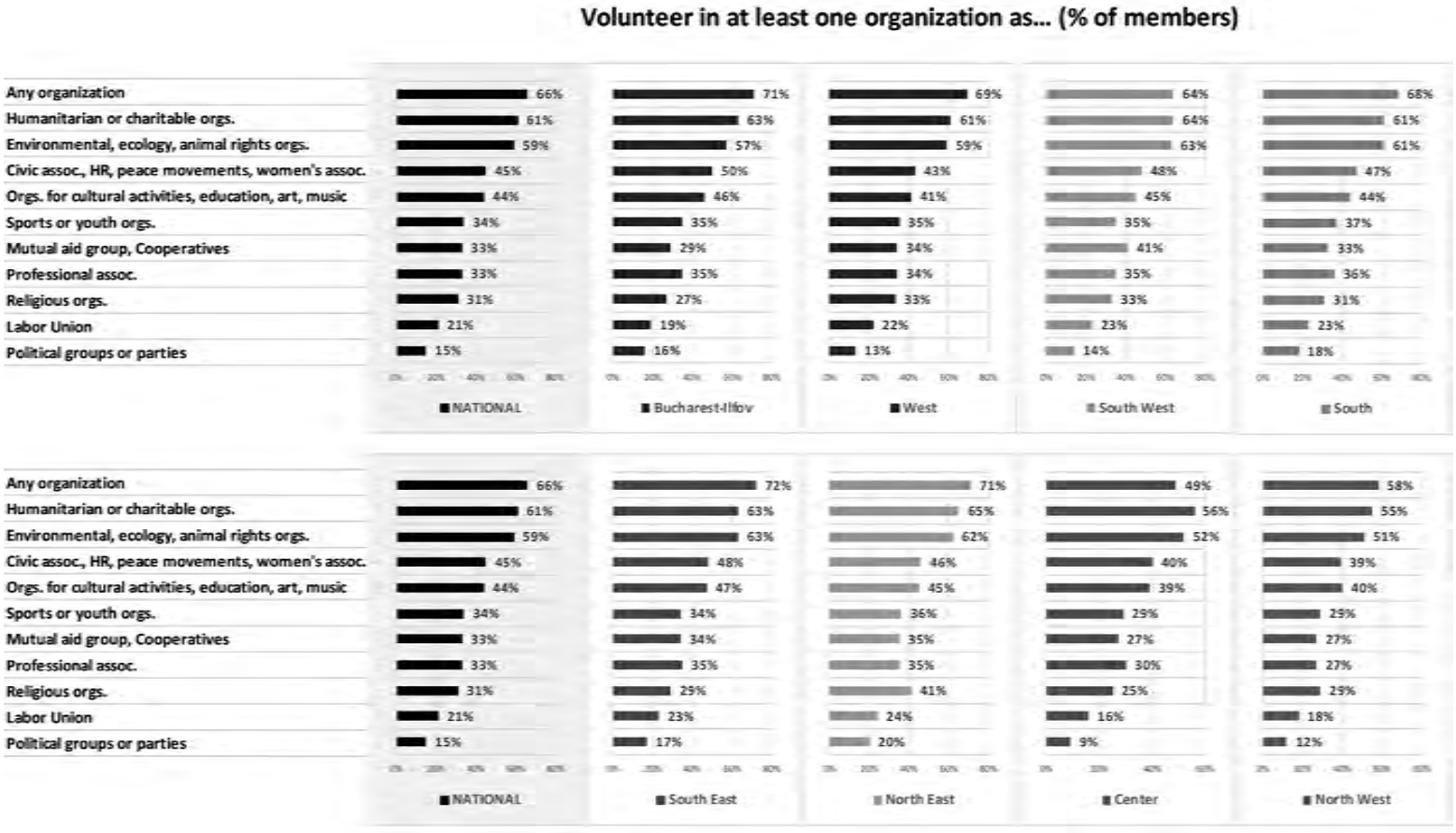

Fig. 7 Volunteering

the „peaceful protests are increasingly used by younger and more educated citizens", for whom this form of participation is „the continuation of <normal> policies by other ways"[43].

As it can be seen in Fig. 8, almost half of Romanians (46%) did not attend in protest actions, but some (27%) are willing to do. The other 27% who have assumed such a demarche in the public space, took particularly part in moderate forms of protest, such as signing a petition or legal demonstrations. Extreme participation (illegal strikes, occupation of buildings) is met only in 3% of respondents. Although in recent years the Romanian society has known many moments of protest participation, some of them with direct political consequences,[44] this way of assuming citizenship is the preserve of the urban area (in particular, large urban areas) and of a minority category of the public, made up mainly of young activists, educated above average, with an European identity and a sharper sense of their civic skills.

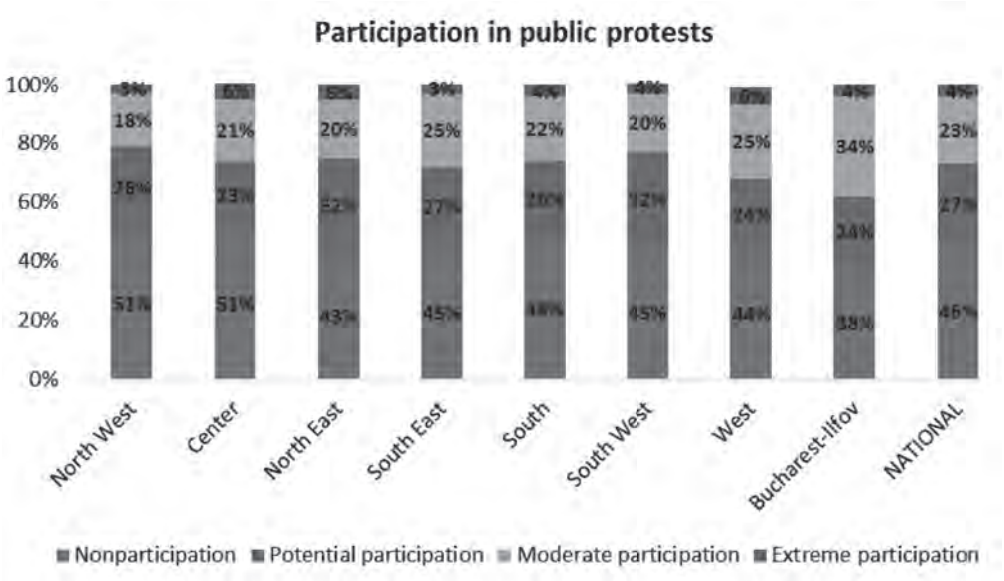

Fig. 8 Protest participation

Regarding the distribution by regions of participation in protest actions, a greater passivity in North West and Centre regions is noticed, and a slightly higher civic activism in the West and Bucharest-Ilfov regions. In light of its status as a political and administrative center, the Capital has a tradition of participation in protests, but beyond this specific, the development regions are quite compact and undifferentiated.

43 Jean Baudouin, *Introducere în sociologia politică* [Introduction in Political Sociology], trans. I Iaworski (Timisoara: Amarcord, 1999), 122.

44 The fall of the Government led by Prime Minister Emil Boc (March 2012) or of the one led by Prime Minister Victor Ponta (November 2015) occurred as a result of extensive street demonstrations.

Table 1. Values

For each of the following, indicate how important it is in your life (% very important + important)	North West	Center	North East	South East	South	South West	West	Bucharest-Ilfov	NATIONAL
Family	100%	99%	100%	100%	99%	99%	100%	99%	99%
Work	95%	95%	95%	95%	95%	95%	94%	93%	95%
Leisure time	88%	87%	85%	89%	85%	88%	84%	90%	87%
Religion	86%	84%	89%	80%	85%	84%	87%	76%	84%
Friends and acquaintances	84%	86%	82%	83%	81%	81%	81%	84%	83%
Politics	18%	22%	24%	25%	26%	24%	23%	27%	24%

Values are the expression of the interests, preferences, needs and concerns specific to the individuals, members of the community. They provide the foundation for any approach in the public space and structure the social relations, from the inter-personal relations to the political-institutional relations. In other words, the dominant values at the level of a Community act as a factor that regulates and directs the actions of the social actors. Thus, religiosity, or an emphasis on family and work are traditionalism indicators (passive, uncritical orientation in relation to authority), while the interest in politics or the valuation of spare time offer greater premises for civic activism, information and understanding of the events in the political sphere, as well as for participation in public life.

As it can be seen in Table 1, work and family are considered important by almost all respondents, regardless of region. Religion also occupies an important place in the lives of most Romanians, with higher values (above the national average) in the North East region and lower values in Bucharest-Ilfov region. Politics is important for 24% of Romanian, the only significant deviation from the national average being recorded in the North West region. Basically, with a hierarchy of priorities/ preferences wherein the family, work, spare time, religion and friends are important and very important for most of the respondents, without major differences between regions, the Romanian society is rather a traditional type society. This is confirmed by the data revealing the institutional trust (Table 2).

Table 2. Confidence in institutions

How much do you trust the following institutions? (% much + very much)	North West	Center	North East	South East	South	South West	West	Bucharest-Ilfov	NATIONAL
The Church	78%	72%	83%	73%	77%	75%	79%	67%	76%
The armed forces	71%	66%	76%	72%	73%	77%	69%	70%	72%
The town hall	49%	53%	51%	46%	54%	56%	49%	43%	50%
The European Union	47%	45%	47%	47%	44%	53%	49%	46%	47%
The police	48%	45%	46%	44%	40%	47%	45%	39%	44%

How much do you trust the following institutions? (% much + very much)	North West	Center	North East	South East	South	South West	West	Bucharest-Ilfov	NATIONAL
The press	40%	35%	41%	39%	38%	44%	39%	38%	40%
The justice	33%	29%	36%	34%	36%	35%	31%	32%	34%
NGOs	33%	33%	36%	34%	29%	34%	32%	36%	33%
Banks	33%	29%	34%	29%	29%	33%	27%	26%	30%
IMF	25%	24%	25%	24%	24%	26%	23%	20%	24%
Labor unions	22%	17%	25%	22%	21%	27%	21%	19%	22%
The presidency	21%	16%	19%	19%	20%	19%	16%	21%	19%
The (central) government	13%	12%	17%	17%	17%	20%	17%	18%	16%
The parliament	13%	11%	16%	13%	14%	16%	10%	14%	13%
Political parties	12%	7%	12%	12%	12%	11%	11%	10%	11%

The fact that the traditional institutions, characterized by strict hierarchy, centralization and directive type management, like the church and the army, enjoy the highest trust does not represent a surprise. The two institutions steadily occupy leading position in confidence among Romanians over the last twenty-five years, even though in the last period they experienced a rebound (especially true for the church). A higher degree of confidence (above the national average) occurs in the North East region (church and army) and the Southwest region (army). It is to be noted that even where the church and the army record lower values, such as in the Center and Bucharest-Ilfov regions,[45] the two institutions remain in the top of the hierarchy.

The central political institutions, the ones that give consistency to the democratic process, fall in the bottom of the table, they being credited with the lowest levels of trust. Also in this case, the regional differences are minor. Likewise, NGOs and the media are trusted by less than half of the population.

The overall picture given by this data is dominated by Romanians' trust in traditional institutions and by the homogeneity of society. Virtually, there is no region where the top institutional trust to be reversed.

A similar situation is encountered in terms of relation to democracy (Fig. 9 and 10), a variable that also reveals the uniformity of the development regions in Romania. Thus, the majority of Romanians (54%) believe that freedom of speech is the main feature of democracy. This is followed at a great distance, by the social dimension of democracy (the possibility for everyone to be able to satisfy their material needs – 19%) and by the elective dimension (the opportunity to elect and to be elected – 15%). The pluripartidism (the principle of many parties) is considered important to a democratic system by 6% of respondents. Although freedom of expression is strongest capitalized (above the national average) in the Bucharest-Ilfov region, and the respect for minorities is more pronounced in the Center region, it being considered more important than the electoral rights, the regional differences are insignificant.

45 Incidentally, in the Centre and Bucharest-Ilfov regions, most of the „minimums" (percentages below the national average) of trust in institutions are recorded.

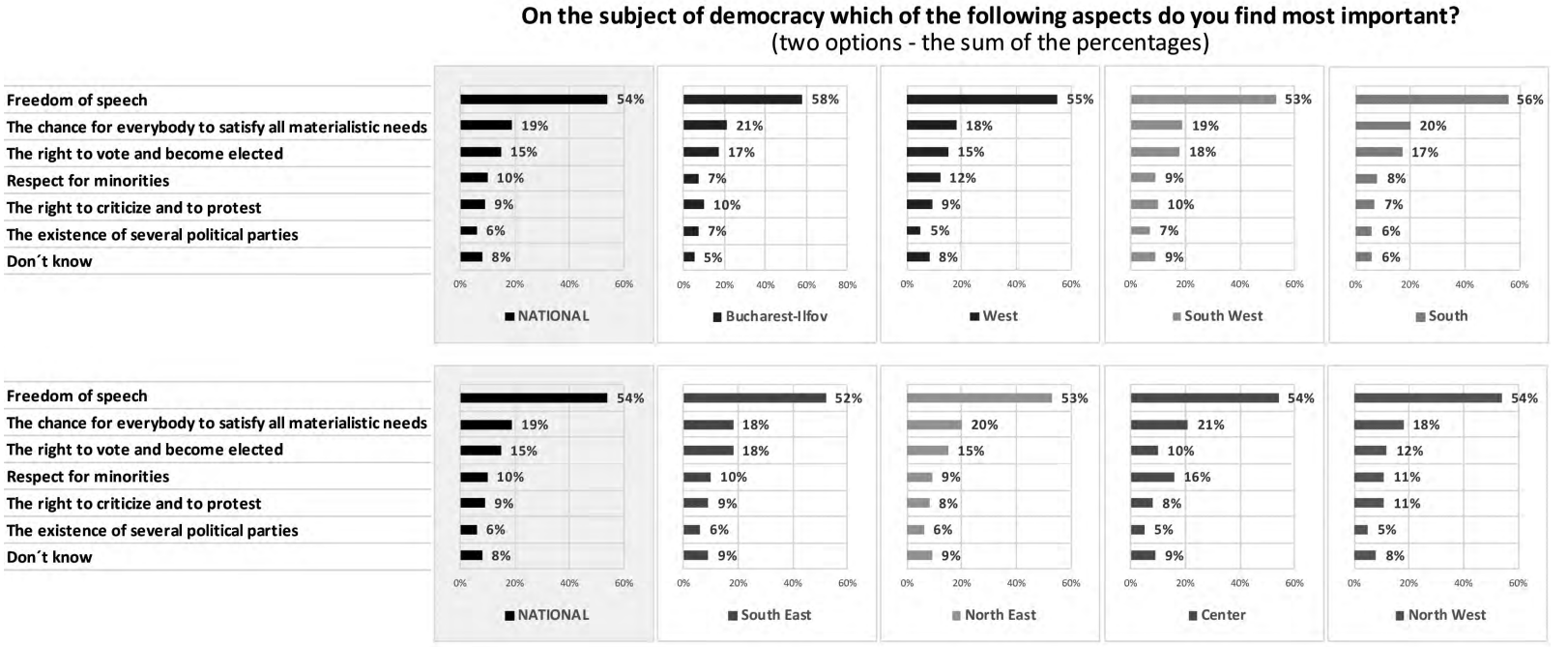

Fig. 9 Relation to democracy

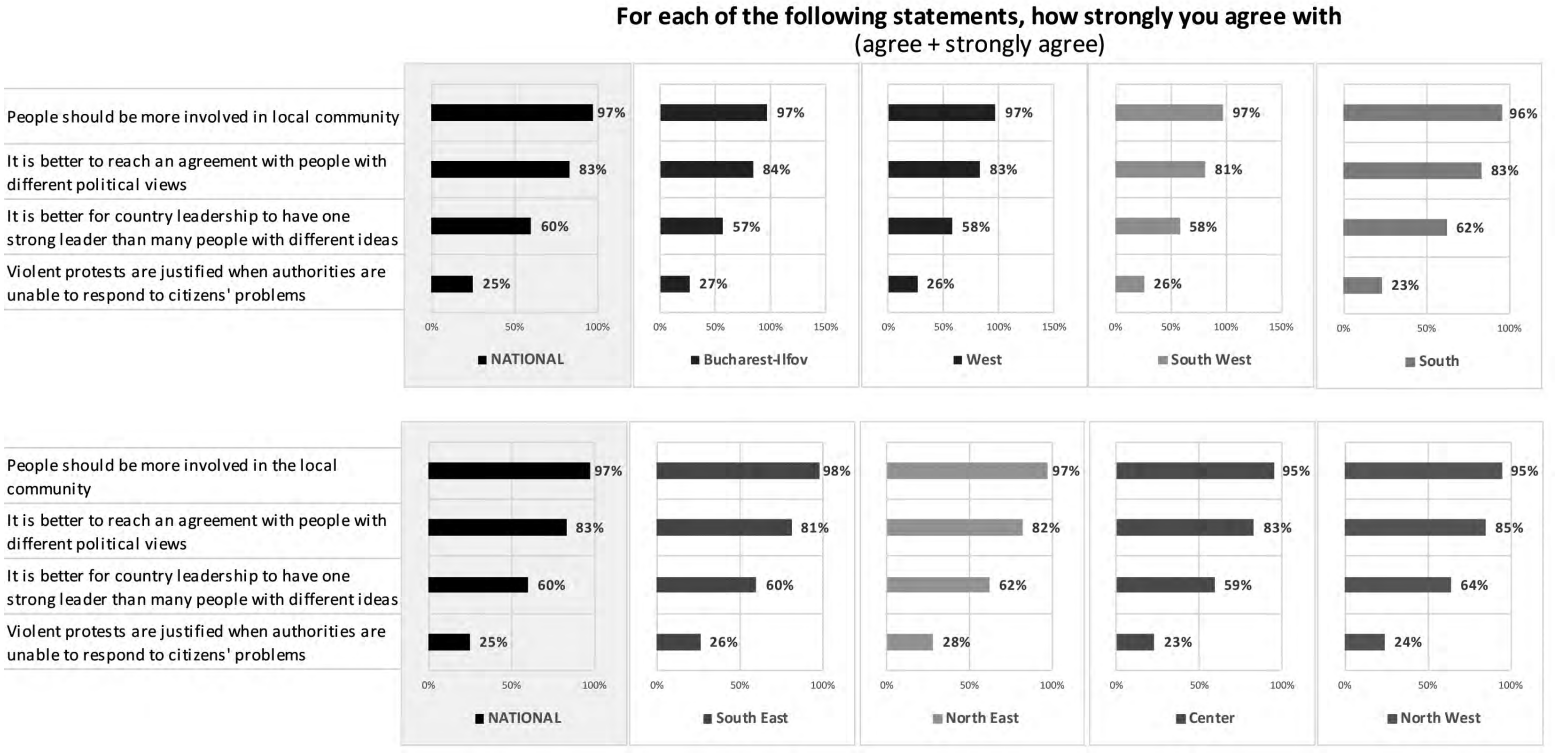

Fig. 10 Relation to democracy

Besides the almost monolithic specific of the Romanian society regarding the political attitudes, behaviors, and values, the sociological data (Fig. 10) reveal the existence of conflicting views about democracy. Thus, the vast majority of citizens value freedom of expression, believes in the social involvement of community members, even if this means a rather discursive adhesion to a desirable behavior, and agrees that democracy requires consensus. Meanwhile, 60% of respondents prefer an authoritarian leader instead of a plurality leadership, this option being slightly more pronounced in the North West. Also, most of the citizens are dissatisfied with the way democracy is evolving in Romania (45% – rather less satisfied, 38% – very dissatisfied).

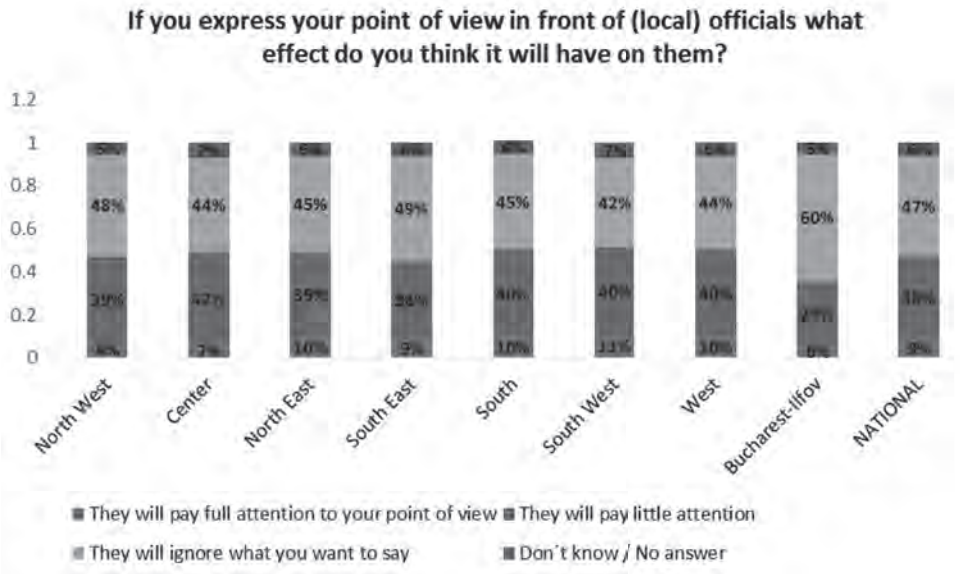

Fig. 11 Civic competence

The civic competence is an important dimension of political culture, as it targets the ability of individuals to exercise political influence. A high civic competence does not necessarily imply a permanent action, individually or collectively, in order to influence the political or administrative act. Essential in this regard is the awareness of the community members of their status and role of citizens, of their rights and their responsibilities, of their relationship with authority, of the fact that they are able to file claims and require a certain type of response from the policymakers.

In the case of the Romanian society, the figures speak for themselves (Fig. 11 and 12): 85% of respondents feel that the local authorities rarely take into account the views of citizens, and 3 out of 4 people feel that they do not have the power to influence the political decisions at national level. Romanians feel closer to the local institutions, which they know better and in which they have more confidence, unlike the central institutions. Even so, almost half of the citizens (47%) are of the opinion that the local authorities will ignore their viewpoints. This belief directly influences the availability of civic participation and implicitly the governed – government relationship. Such a reality knows little regional differences.

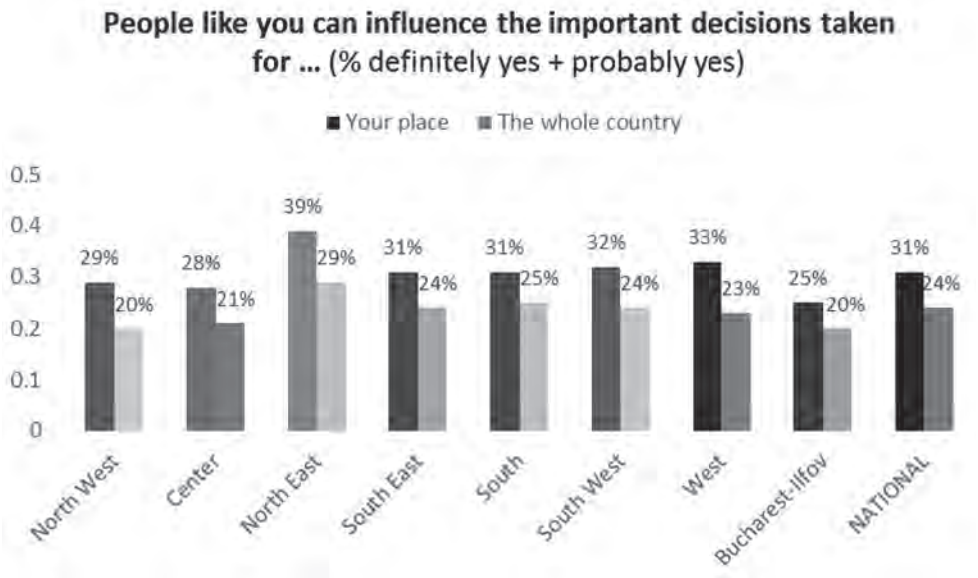

Fig. 12 Civic competence

What is surprising is the low level of civic competence in Bucharest-Ilfov region, where 89% of respondents consider that local authorities ignore or pay little attention to the citizens' views, and confidence in the ability of community members to influence the decisions of local (25%) or central (20%) decisions are below the national average (31% and 25% respectively). The more confident in their relation with the policy-makers, be they local or national, are the residents of the North East region. These fine features merely reinforce the idea that the differences between regions are more in nuance than in direction.

Conclusions

Identifying attitudes, behaviors and values specific to a political community is undoubtedly an approach dependent on the conceptual options and methodological assumptions of the researcher. Expressing a heavily disputed area, not free of controversies, searches and paradigmatic redefinition, political culture is a living concept that offers multiple resorts for social research. It remains a powerful concept of organization and approach to political and social life[46], and the Almond and Verba's classic prospect continues to be a landmark, especially for the societies in Central and Eastern Europe, in the process of democratic consolidation. The „Civic Culture" is the first systematic attempt to explain the link between the beliefs, feelings and evaluative orientations of the members of a community and the rules guiding the political system. „The work attracted the attention of generations of scholars who have replicated the findings, criticized the conceptualizations, and refined the theory."[47]

46 Ronald P. Formisano, „The Concept of Political Culture," *Journal of Interdisciplinary History* 31 (2001): 424.

47 Laitin, „The Civic Culture," 168.

Although the endeavor to frame a community into the typological patterns proposed by Almond is a bidder one, this paper is not intended to this. Its main objective has been not to identify a model of political culture specific for Romanian society, but to demonstrate that this concept has, at least in the case of Romania, a national dimension. This means that we will not meet regional political cultures (sub-cultures), but that we deal with values, political attitudes and behaviors relatively homogeneous at the level of the society as a whole. The existence of a national political culture can be a feature of the post-communist Romania that to individualize it at least regionally, but the relevance of this finding is especially given by its correlation with the classical theory of political culture and implicitly by the confirmation thereof.

The sociological data used for this demonstration are the result of a quantitative survey based study, conducted between November 2011 and April 2012. The option for this research is due primarily regional representativeness of the sample used. Practically, the questionnaire was applied at national level to eight samples representative for the development regions of Romania. The research proposes a complex operationalization of the concept of political culture, but for this analysis we opted only for part of the measured variables, such as: trust in people, social distance, community cohesion, polarization, associativity, volunteering, attending in protests, confidence in institutions, relation to democracy or civic competence.

The results reveal a reality in which the political culture has a high degree of homogeneity at the country level, the differences between regions being insignificant. Thus, the distrust of other members of the community is a generalized one, the tolerance of groups of people and behaviors considered deviant (drug addicts, criminals, homosexuals) is decreased and group cohesion is manifested mainly at the family level, in the broad sense. The Romanians also have a more local identity[48] (they feel more connected to the people in their locality) and their involvement as members or volunteers in the organized civil society takes place mostly in the religious, syndicate or credit unions structures. Moreover, the most trusted institutions are the traditional ones (church and army), whilst family and work are the most important values. Equally, the public participation is quite low (except the electoral one), amid a relatively low level of civic competence and despite the existence of urban islands (especially the large urban areas) which tends to develop a culture of protest. The involvement in public affairs (at a local community level) is valued and appreciated as a desideratum, but it is rarely transposed into action. Romanians have little confidence in the institutions of the representative democracy, but they expect these institutions to solve their problems without putting pressure to get what they want. As for the reporting to democracy, this is associated primarily with the freedom of speech and the need for political consensus, although more than half of the Romanians prefer one determined leader in power.

All these variables which help to define political culture do not register the profound values which differ from a region to another. However, there are nuances and peculiarities concerning the political values, attitudes and behavior that could individualize regions such as Bucharest-Ilfov, West and North East, but the inter-regional differences still remain insignificant. As shown by the sociological data analyzed, Romania is fairly uniform, which sustains the idea of the existence of a national political culture.

48 However, there are small differences in the North-West region where there is a slight regional orientation, and in Bucharest-Ilfov region, with a greater national identity.

REFERENCES

1. Almond, Gabriel, and Sidney Verba. *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Newbury Park: Sage Publications, 1989.

2. Baudouin, Jean. *Introducere în sociologia politică* [Introduction in Political Sociology], trans. I Iaworski. Timisoara: Amarcord, 1999.

3. Bădescu, Gabriel, and Paul E. Sum. „Historical Legacies, Social Capital and Civil Society: Comparing Romania on a Regional Level." *Europe-Asia Studies* 57, no. 1 (2005): 117-133.

4. Berezin, Mabel. „Politics and Culture: A Less Fissured Terrain." *Annual Review of Sociology* 23, no. 1 (1997): 361-383.

5. Dalton, J. Russell. „Politica comparată: perspective microcomportamentale" [Comparative Politics: Micro-Behavioral Perspectives]. In *Manual de Știință politică* [A New Handbook of Political Science], edited by Robert E. Goodin and Hans-Dieter Klingemann, 300-313. Iasi: Polirom, 2005.

6. Dalton, J. Russell, and Doh Chul Shin. „Reassessing The Civic Culture Model," Paper presented at the conference on „Mapping and Tracking Global Value Change", Center for the Study of Democracy, University of California, Irvine, March 2011.

7. Diamond, Larry. „Introduction: Political Culture and Democracy." In *Political Culture and Democracy in Developing Countries*, edited by Larry Diamond, 1-27, London: Lynne Rienner Publishers, 1994.

8. Dâncu, Vasile. „Transilvania – un deficit al sentimentului de apartenență politică" [Transylvania – A Lack of Sense of Political Affiliation]. Last modified July 30, 2012. **http://vasiledancu.blogspot.ro/2012/07/transilvania-un-deficit-al_30.html**.

9. Di Palma, Giuseppe. *To Craft Democracies: An Essay on Democratic Transitions*. Berkeley: University of California Press, 1990.

10. Eckstein, Harry. „A Culturalist Theory of Political Change." *American Political Science Review* 82, no. 3 (1988): 789-804.

11. Formisano, P. Ronald. „The Concept of Political Culture." *Journal of Interdisciplinary History* 31, no. 3 (2001): 393-426.

12. Johnson, James. „Conceptual Problems as Obstacles to Progress in Political Science. Four Decades of Political Culture Research." *Journal of Theoretical Politics* 15, no. 1 (2003): 87-115.

13. Kaase, Max. „Political Culture and Political Consolidation." In *Government and Markets. Establishing a Democratic Constitutional Order and a Market Economy in Former Socialist Countries*, edited by Hendrikus J. Blommestein and Bernard Steunenberg, 71-114, International Studies in Economics and Econometrics 32, Dordrecht: Springer Science+Business Media, 1994.

14. Kuhn, Sebastian. „Unmasking Instrumental Support for Democracy. A New Approach for Measuring the Political Culture of Democracy," Paper presented at the 23rd IPSA World Congress of Political Science, Montreal, July 2014.

15. Laitin, D. David. „The Civic Culture at 30'." *American Political Science Review* 89, no. 1 (1995): 168-173.

16. Laitin, D. David, and Aaron Wildavsky. „Political culture and political preferences." *American Political Science Review* 82, no. 2 (1988): 589-597.

17. Mungiu-Pippidi, Alina. *Transilvania subiectivă* [Subjective Transylvania]. Bucharest: Humanitas, 1999.

18. Mungiu-Pippidi, Alina. *Politica după comunism. Structură, cultură și psihologie politică* [Politics after Communism: Political Structure, Culture and Psychology]. Bucharest: Humanitas, 2002.

19. Putnam, D. Robert. *Making Democracy Work. Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press, 1993.

20. Radu, Alexandru, and Daniel Buti. *Statul sunt eu! Participare protestatară vs. democrație reprezentativă în România postcomunistă* [I am the State. Protest Participation and Repre-

sentative Democracy in Post-communist Romania]. Bucharest: Pro Universitaria, 2016.

21. Reese, A. Laura, and Raymond A. Rosenfeld. *The Civic Culture of Local Economic Development*, Thousand Oaks: Sage Publications, 2002.

22. Roper, D. Steven, and Florin Feșnic. „Historical Legacies and Their Impact on Post-Communist Voting Behaviour." *Europe-Asia Studies* 55, no. 1 (2003): 119-131.

23. Rose, Richard, William Mishler, and Christian Haerpfer. *Democrația și alternativele ei* [Democracy and Its Alternatives], trans. C Păun. Iasi: Institutul European, 2003.

24. Sandu, Dumitru. *Spațiul social al tranziției* [The Social Space of Transition]. Iasi: Polirom, 1999.

25. Sandu, Dumitru. *Sociabilitatea în spațiul dezvoltării: încredere, toleranță și rețele sociale* [Sociability within the Development Space: Trust, Tolerance and Social Networks]. Iasi: Polirom, 2003.

26. Voicu, Bogdan and Mălina Voicu (eds.). *Valorile românilor: 1993-2006. O perspectivă sociologică* [Romanian Values: 1993-2006. A sociological perspective]. Iasi: Institutul European, 2007.

27. Wildavsky, Aaron. „Choosing Preferences by Constructing Institutions: A Cultural Theory of Preference Formation." *The American Political Science Review* 81, no. 1 (1987): 3-22.

Fondul de Coeziune 2007-2013.

O analiză a implementării și rezultatelor în România

RUCSANDRA-ELENA MIERLOIU
[University of Bucharest]

Abstract

Cohesion policy represents an important resource for the social and economic recovery of the member states. Through the Cohesion Fund absorption analysis during 2007-2013 financial period in Romania, I evaluate the efficiency with which the allocated funds have been used. Throughout this article I will highlight the causes and factors that lead to weak absorption, the experience of main actors and institutions involved in this process and the lessons learned from both institutions and beneficiaries. The article is structured as follows: The first section provides an overview of the specific literature review. This is followed by a detailed discussion of each major aspects related to the absorption process. The article concludes with brief remarks on results, problems and lessons learned.

Keywords

Cohesion Fund; operational programmes; absorption capacity; pay rate; contraction rate; regional disparities

Introducere

În contextul obiectivului Uniunii Europene de a promova coeziunea economică, socială și teritorială[1], prezentul articol analizează gradul de absorbție specific sumelor alocate prin intermediul Fondului de Coeziune (FC) în România potrivit perioadei de programare 2007-2013. Rezultatele vor fi prezentate individual pe cele 2 programe operaționale beneficiare: mediu și transport. De-a lungul timpului, măsurarea succesului înregistrat de progresele acestei politici, s-a calculat prin gradul de diminuare a dispersiei veniturilor între diferite regiuni, restrângerea decalajelor față de regiunile mai dezvoltate, sau efectele pozitive înregistrate de fondurile structurale si politicile publice naționale asupra nivelului de prosperitate economică.[2] Subiectul de cercetare propus este studiat în cadrul literaturii de specialitate din ultimii ani, fiind de dată extrem de recentă. O dezbatere importantă există asupra eficienței pe care fondurile structurale o dețin în promovarea creșterii economice și reducerea decalajelor nivelelor de bunăstare între statele membre.

1 „Tratatul privind Uniunea Europeană", *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* (2012), **https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_1&format=PDF**, accesat 16.06.2018.

2 Marius Marinaș, *Convergență economică* (București: Economică, 2008), 52.

Există autori ce susțin ineficiența politicii de coeziune motivând faptul că este în primul rând motivată de considerente politice, altele decât reducerea diferențelor de bunăstare.[3] Potrivit eficienței politicii de coeziune, Vanhoudt[4] sugerează faptul că integrarea europeană nu a accelerat procesul de convergență sau creștere economică în cadrul statelor membre; rata de creștere fiind independentă de aspectul economic, neeexistând evidențe ale bonusului aferent statutului de stat membru european.

Un alt grup de cercetători a studiat efectele acestor fonduri asupra creșterii economice a regiunilor, formându-se doi poli de opinie. Pe de o parte există o viziune critică asupra acestei politici regionale ce argumentează faptul că regiunile slab dezvoltate în perioada 1980-1996 nu au fost susținute să își reducă diferențele pe care le înregistrau comparativ cu alte zone.[5] O alta a concluzionat prin următorul aspect: chiar dacă aceste fonduri este posibil să fi prevenit creșterea disparităților existente între statele membre, politica regională a Uniunii Europene nu și-a îndeplinit obiectivele ce vizau livrarea convergenței și a coeziunii economice în rândul statelor[6].

În general capacitatea unui stat de a absorbi aceste fonduri este definită drept *„capacitatea țărilor cu venituri mici de a atrage productiv un volum mare de ajutor extern",* fiind accentuat faptul că cea mai mare atenție trebuie acordată ajutoarelor nerambursabile; tot cu referire la conceptul de capacitate de absorbție, acesta a fost pentru prima dată prezentat drept *„măsura în care un stat membru este capabil să utilizeze în mod eficient și efectiv resurse financiare alocate prin intermediul fondurilor structurale".* [7] Rolul și importanța fondurilor structurale europene sunt analizate precum factori esențiali ce conduc la realizarea coeziunii economice și sociale și la reducerea diferențelor existente între statele europene puternic și slab dezvoltate.[8] Coeziunea economică potrivit abordării generale reprezintă atingerea obiectivului dorit de către fiecare națiune: bunăstare economică. Specialiștii susțin că un deosebit rol aferent creșterii economice secolului XX a fost al celor trei *„i"* și anume: inovații, investiții, instituții.[9]

Schimbările survenite în urma procesului de globalizare și crizei economice îndelungate, ridică un set de probleme ce adâncesc clivajele de stări coezive. Utilizarea coeziunii asemeni unui proces va construi strategii de guvernanță ce vor îmbina politicile economice tradiționale, va reliefa principiile economiei sociale și anume: *„solidaritate, responsabilitate, libertate, șanse egale pentru toți membri organizației, îmbinarea intereselor membrilor cu interesul general și participarea tuturor la procesul decizional și în mod democratic"*.[10]

Aspectul de la care pornește prezenta analiză vizează gradul de absorbție înregistrat de România pe parcursul perioadei de programare 2007-2013. Obiectivul central al articolului este de a identifica rezultatele înregistrate la nivel național și

---

3 Michele Boldrin, Fabio Canova, „Inequality and convergence in Europe's regions: reconsidering European regional policies," *Economic Policy* 32 (2001): 207-253.

4 Patrick Vanhoudt, „Did the European Unification Induce Economic Growth? In Search of Scale Effects and Persistent Changes," *Weltwirtschaftliches Archiv* 135 (1999):193-220.

5 Boldrin, Canova, „Inequality and convergence," 207-253.

6 Andrés RodrÍguez-Pose, Ugo Fratesi, „Between Development and Social Policies: The Impact of European Structural Funds in objective 1 regions," *Regional Studies* 38(1) (2003): 97-113.

7 François Bourguignon, Mark Sundberg, „Absorptive Capacity and Achieving the MDGs," *World Institute for Development Economics Research* 47 (2006): 2-5.

8 Adrian Reilley, „The EU structural and cohesion funds: solution or smokescreen to Europe's regional disparities?," *Romanian Journal of European Affairs* 4 (2004): 42.

9 Gabriela Drăgan, *Uniunea Europeană între federalism și interguvernamentalism,* (București: ASE, 2005): 226.

10 Daniela Vîrjan, „New Approaches to Social Economy," *Theoretical and Applied Economics* XVIII (2012): 106.

de a furniza o imagine asupra detaliilor specifice perioadei de programare 2007-2013 în cazul României, ținând cont în mod exclusiv de sumele alocate prin intermediul Fondului de Coeziune. Voi concentra detaliile asupra sumelor alocate, programelor operaționale stabilite, ratelor de contractare și de plată cât și proiectelor propuse pentru implementare. Mai mult, voi realiza o analiză succintă a situației economice pe care România o înregistra în momentul debutului perioade de programare 2007-2013. Contextul acestei analize vine pe baza existenței în acea perioadă a efectelor puternice specifice crizei economice și sociale. Voi indentifica rezultatele obținute ce ulterior vor fi prezentate sub forma unei antiteze cu obiectivele stabilite la începutul exercițiului financiar.

Pentru a putea genera răspunsuri specifice obiectivelor stabilite, studiul se bazează pe o abordarea a cercetării de tip calitativ ce include metode exploratorii de cercetare necesare înțelegerii modului în care sumele alocate prin intermediul Fondului de Coeziune au fost utilizate în România în perioada 2007-2013 precum și rezultatele înregistrate.

Absorbția pe teren

Anul 2007, începutul agendei de programare, surprinde România ca fiind una dintre cele mai slab dezvoltate state membre ale Uniunii Europene.[11] Efectele crizei economice au produs declinul major în anul 2009, urmat de o recuperare slabă. Ambele sectoare, public și privat prezentau fisuri datorate scăderii consumului, crizei de lichidități și adoptării măsurilor de austeritate.[12] Astfel, statutul de membru al Uniunii Europene dobândit în anul 2007, a coincis cu începutul perioadei de programare 2007-2013, fapt ce a alimentat speranța de progres, de reducere a disparităților și eliminare a efectelor negative cauzate de apariția crizei.

Pentru perioada 2007-2013 României i-au fost alocate 19.2 miliarde de euro pentru cele trei fonduri: Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR), Fondul Social European (FSE) și Fondul de Coeziune (FC). Din această alocare generală Fondului de Coeziune i-au fost distribuite 6.52 miliarde de euro.[13] Au fost stabilite 3 obiective principale la nivel național: convergență, competitivitate teritorială și cooperare teritorială europeană. Sumele alocate prin intermediul Fondului de Coeziune au finanțat realizarea obiectivului convergență. Prioritățile Cadrului strategic național de referință au vizat: dezvoltarea infrastructurii de bază în raport cu standardele Uniunii Europene; creșterea competitivității economice pe termen lung; dezvoltarea capitalului uman și utilizarea acestuia de o manieră mult mai eficientă; dezvoltarea capacității administrative; promovarea dezvoltării echilibrate la nivel teritorial. Aceste priorități au fost implementate prin intermediul programelor operaționale administrate la nivel național. Programele operaționale ce au beneficiat de sprijinul economic alocat prin intermediul Fondului de Coeziune au fost în număr de 2: Programul Operațional Sectorial Transport (POST) și Programul Operațional Sectorial Mediu (POSM).

Raportat la valorile ratelor de plată și contractare, pentru perioada 2007-2013 România a înregistrat valorile de 49% și 101% – cea mai mare diferență între cei 2

11 KPMG in Central and Eastern Europe, „EU Funds in Central and Eastern Europe, Progress Report 2007-2014," (2015), **http://mcr.doingbusiness.ro/uploads/5582a5d18370eEU-Funds-in-Central-and-Eastern-Europe-2007-2014.pdf**, accesat 15.03.3018.

12 Liliana Olivia Lucaciu, „Expert evaluation network delivering policy analysis on the performance of Cohesion policy 2007-2013, Year 3 – 2013, Task 2: Country Report on Achievements of Cohesion policy," (2013) **http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/eval2007/expert_innovation/2012_een_task2_ro.pdf**, accesat 20.03.2018.

13 KPMG, „EU Funds," 54.

indicatori cât și cea mai mică rată de absorbție.[14] Situarea pe ultimul loc în cadrul clasamentului s-a bazat pe valoarea ratei de absorbție de 52% și pe diferența de 54% între rata de contractare propusă și cea de plată obținută.[15]

Tabel 1 Evoluțiile ratelor de contractare și plată în perioada 2008-2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rata de contractare	6%	16%	43%	67%	79%	94%	106%
Rata de plată	1%	3%	9%	15%	22%	37%	52%

(Sursa: KPMG, 2015; Referențial: FC)

România se situează din punct de vedere al numărului populației, în spațiul geografic al Europei Centrale și de Est, pe locul doi, succedând Polonia, însă din punct de vedere al gradului de dezvoltare, ocupă penultimul loc, ultima poziție fiind ocupată de Bulgaria.[16] României i-au fost alocate fondurile respective datorită eligibilității în cadrul obiectivului Convergență, ce include regiunile NUTS 2, cu un nivel al Prodului intern brut (PIB) pe cap de locuitor sub valorarea de 75% din media Uniunii Europene.[17] Acest rezultat se poate traduce prin nivelul redus de dezvoltare specific infrastructurii, investițiilor și sectorului afacerilor. România a beneficiat de sumele alocate Fondului de Coeziune ca urmare a valorii venitului național pe cap de locuitor sub nivelul de 90% din media Uniunii Europene.

Programul Operațional Sectorial Transport a avut ca obiective modernizare rețelelor de transport, îmbunătățirea și construcția de noi kilometrii de drumuri naționale și autostrăzi. A fost concentrat pe 4 axe prioritare ce au vizat modernizarea și dezvoltarea atât în interiorul axelor prioritare privind Rețeaua trans-Europeană de transport (TEN-T) cât și individual, dezvoltarea și îmbunătățirea sectorului de transport, plus acordarea de asistență tehnică. Din punct de vedere al alocărilor, axa destinată dezvoltării secțiunilor românești în ceea ce privește segmentele de transport TEN-T centrale, a avut întâietate cu un procent de 76% din alocare POST.[18] Domeniul specific sectorului transportului a fost delimitat pe mai multe sectoare specifice, în ordinea sumelor alocate fiind cel rutier (52,86%), feroviar (23,16%), Metrorex (16,52%), naval (4,3%) și aerian (2,3%).

Axa 1 a vizat procesele de modernizare și dezvoltare cu privire la proiectele TEN-T, scopul fiind de a conduce la consolidarea unui sistem inteligent, durabil și integrat în cadrul rețelelor de transport din Uniunea Europeană. Beneficiarii proiectelor înscrise au fost Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere (CNADNR), Compania Națională de Căi Ferate (CNCFR), METROREX. Resursele financiare specifice acestei axe au însumat 75% din fondurile totale ale POS T.[19]

14 KPMG, „EU Funds," 54.

15 Cristina Tița Bătușaru, Alexandra Oțetea, Iosif Moldovan, Mihai Aristotel Ungureanu, „Between success and unsuccess in absorbing EU funds – Poland vs. Romania," *Revista Economică* 67 (2015): 345.

16 Danieal Livia Trașcă, Mirela Ionela Aceleanu, Daniela Sahlian, „Territorial efficiency of the cohesion policy in Romania," *Theoretical and Applied Economics* XX (2013): 107.

17 Gheorghe Zaman, George Georgescu, „The absorption of EU Structural and Cohesion Funds in Romania: international comparisons and macroeconomic impact," *Munich Personal RePEc* Archive 57450 (2014): 2.

18 Ministerul Fondurilor Europene, „Raportul anual de implementare 2014, Programul Operațional Sectorial Transport," (2015), **http://www.fonduri-ue.ro/files/programe/INFRASTRUCTURA/POST/SEA_report_TRAN_RO_FINAL.pdf**, accesat 25.03.2018

19 Lucaciu, „Expert evaluation network," 18.

Tabel 2 Obiectivele și realizările Axei 1 – POST 2007-2014 (km.)

Construcție drum nou – Autostradă (TEN-T)			Cale ferată (TEN-T)			Cale navigabilă interioară (TEN-T deschisă navigației)		
Obiectiv	Realizări cumulat 2013	Realizări cumulat 2014	Obiectiv	Realizări cumulat 2013	Realizări cumulat 2014	Obiectiv	Realizări cumulat 2013	Realizări cumulat 2014
327,95	127,23	188,34	209,19	21,8	122,26	200	0	0

(Sursa: Raportul Ministerului Fondurilor Europene, 2014; Referențial: FC)

Axa 2 a susținut infrastructura națională de transport, în anul 2014 neînregistrându-se nici un kilometru nou construit sau stație de cale ferată, ci doar modernizarea celor existente.[20]

Tabel 3 Obiectivele și realizările Axei 2 – POST 2007-2014 (nr.)

Stații de cale ferată reabilitate			Poduri/tunele de cale ferată reabilitate			Porturi reabilitate		
Obiectiv	Realizări cumulat 2013	Realizări cumulat 2014	Obiectiv	Realizări cumulat 2013	Realizări cumulat 2014	Obiectiv	Realizări cumulat 2013	Realizări cumulat 2014
18	5	11	98	3	5	1	1	1

(Sursa: Raportul Ministerului Fondurilor Europene, 2014; Referențial: FC)

Axa 3 a avut ca scop protecția mediului, a sănătății umane și a siguranței aferente modernizării sectorului transportului.[21]

Tabel 4 Obiectivele și realizările Axei 3 – POST 2007-2014 (nr./km.)

Terminale intermodale noi/ reabilitate			Treceri la nivel cu calea ferată			Km. Sate liniare protejate – Traficul auto		
Obiectiv	Realizări cumulat 2013	Realizări cumulat 2014	Obiectiv	Realizări cumulat 2013	Realizări cumulat 2014	Obiectiv	Realizări cumulat 2013	Realizări cumulat 2014
1	0	0	112	0	0	36	0	0

(Sursa: Raportul Ministerului Fondurilor Europene, 2014; Referențial: FC)

Ultima axă, cea specifică asistenței tehnice, a finanțat realizarea de studii, evaluări și sprijinul instituțional.

Programul Operațional Sectorial Mediu a avut ca obiectiv principal reducerea disparităților în sectorul infrastructurii de mediu. Această dezvoltare s-a dorit atât cantitativă cât și calitativă și a cuprins 6 axe prioritare ce vizau extinderea și îmbunătățirea sistemelor de apă și apă uzată, îmbunătățirea sistemelor de management în ceea ce privește reciclarea deșeurile, reabilitarea siturilor istorice, reducerea poluării și modificarea sistemelor de încălzire urbană în localitățile cele mai poluate, sisteme adecvate de management pentru protejarea naturii, dezvoltarea infrastructurii menite să prevină riscurile naturale în zonele cu acest potențial și asistență tehnică.[22] Fondul de Coeziune a finanțat axele 1, 3 și 5.

20 Ministerul Fondurilor Europene, „Raport anual 2014," 65.

21 Dragoș Jaliu, Crina Răulescu, „Six years in managing structural funds in Romania. Lessons Learned," *Transylvanian Review of Administrative Sciences* 38 (2013): 79-95.

22 Ministry of environment and sustainable development, „Sectoral Operational Programme ENVIRONMENT 2007-2013," (2007), **http://www.fonduri-structurale.ro/Document_Files//mediu/00000029/uk47g_POS_Mediu_EN.pdf** , accesat 01.04.2018.

Tabel 5 Planul financiar POS Mediu (Axele 1, 3 și 5) (mld. €)

Axa 1			Axa 3			Axa 5		
FC	FEDR	Buget național	FC	FEDR	Buget național	FC	FEDR	Buget național
2,8	-	0,49	0,229	0,229	-	0,27	-	0,52

(Sursa: Raportul Final POS Mediu)

Axa 1 a vizat în primul rând colectarea apelor deversate și racordarea la apă curentă a cetățenilor. Statisticile indică întârzieri de dezvoltare în cadrul sectorului apei potabile, de colectare și epurare, acesta fiind și principalul motiv pentru care acest segment a beneficiat de cea mai mare alocare în cardul POS Mediu.[23] Numărul proiectelor depuse și aprobate în cadrul acestei axe a fost de 84, neexistând înregistrări de proiecte respinse.[24]

Tabel 6 Obiectivele și realizările Axei 1 – POS Mediu 2007-2014 (nr./%)

Localități beneficiare de facilități noi de apă		Stații noi/ reabilitate de epurare		Populație conectată la serviciul de apă		Apă uzată epurată din volumul total de apă uzată		Companii regionale de apă create	
Obiectiv	Rezultat	Obiectiv	Rezultat	Obiectiv	Rezultat	Obiectiv	Rezultat	Obiectiv	Rezultat
300	171	200	75	70	65	60	35	35	44

(Sursa: Raportul Final POS Mediu; Referențial: FC)

Axa 3 prevedea întreprinderea acțiunilor ce aveau ca scop diminuarea poluării ce provenea în special de la sistemele de încălzire din zonele urbane generatoare de poluare. Alte obiective: diminuarea modificărilor climatice, utilizarea rațională a resurselor neregenerabile utilizate în energie și modificarea, pe cât este posibil, a surselor de energie, înlocuindu-le cu cele regenerabile.[25] Numărul proiectelor depuse coincide cu cel al proiectelor aprobate, 7.

Tabel 7 Obiectivele și realizările Axei 3 – POS Mediu 2007-2014 (nr./tone)

Sisteme de încălzire centrală reabilitate ce beneficiază de facilități noi de apă		Studii de opțiuni elaborate		Localități în care calitatea aerului este îmbunătățită ca urmare a sistemelor de încălzire reabilitate		Reducerea emisiilor de CO2 provenite de la sistemele de încălzire urbană (MII)		Reducerea emisiilor de NOX provenite de la sistemele de încălzire urbană (MII)	
Obiectiv	Rezultat	Obiectiv	Rezultat	Obiectiv	Rezultat	Obiectiv	Rezultat	Obiectiv	Rezultat
7	2	15	0	7	2	15	67	4	1.5

(Sursa: Raportul Final POS Mediu; Referențial: FC)

Axa 5 a stabilit la începutul perioadei de programare un număr total de 5 obiective.[26]

23 Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile, „Programul Operațional Sectorial De MEDIU 2007 – 2013," (2007), **http://www.fonduri-ue.ro/files/programe/INFRASTRUCTURA/POST/SEA_report_TRAN_RO_FINAL.pdf** , accesat 01.04.2018.

24 Ministerul Fondurilor Europene, „Situația proiectelor pentru componentele lansate- POS Mediu," Autoritatea de Management POS Mediu, (2015), **www.posmediu.ro/upload/pages/POS%20Mediu_25_12_2015.xls** , accesat 05.04.2018.

25 Lucaciu, „Expert evaluation network," 24.

26 European Commission, „Results Of The Negotiations of Cohesion Policy strategies and programmes 2007–13," (2007), **http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52008DC0301**, accesat 07.04.2018.

Tabel 8 Obiectivele și realizările Axei 5 – POS Mediu 2007-2014 (nr./nr. loc./km/%)

Proiecte pentru protecția împotriva inundațiilor		Numărul km. litoral reabilitat		Populație ce beneficiază de proiecte specifice protecției împotriva inundațiilor (mii)		Reducerea riscului de incidență la inundații în zonele de intervenție ale POS (%)		Extinderea suprafeței de bază	
Obiectiv	Rezultat	Obiectiv	Rezultat	Obiectiv	Rezultat	Obiectiv	Rezultat	Obiectiv	Rezultat
21	16	10	2	1.5	0.034	30	91.75	30	0

(Sursa: Raportul Final POS Mediu; Referențial: FC)

Potrivit evaluării impactului Fondului de Coeziune pentru perioada de programare 2007-2013 realizată de Comisia Europeană, impactul investiției în acest tip de infrastructură, transport și mediu, se concretizează în momentul implementării proiectelor stabilite. Efectul pozitiv pe termen lung este conex creșterii productivității generată de implementarea acestor proiecte ce generează rezultate pozitive inclusiv ulterior finalizării perioadei de implementare.[27] Intervențiile au crescut în mod substanțial valoare Prodului național brut (PNB), în mod particular în cadrul statelor membre ce au dobândit acest statut ulterior anului 2004. Există anumite tipuri de intervenții în cazul cărora cuantificarea efectelor pozitive necesită o perioadă îndelungată de timp, în acest caz sunt avute în discuție cele ce vizează domeniul capitalului uman. La polul opus, se află cele în domeniul infrastructurii ce generează rezultate pozitive încă din momentul implementării cât și ulterior, pe termen lung. În acest caz, efectele pozitive generate în România sunt: impactul macroeconomic pozitiv, îmbunătățirea accesibilității pe teritoriul Uniunii Europene, reducerea costurilor de transport ce generează în mod automat o creștere a competitivității regiunii.[28]

Paradoxul absorbției scăzute

Există un paradox: înregistrarea unui grad redus de absorbție al fondurilor în cadrul țărilor slab dezvoltate, țări ce necesită cel mai mult reducerea decalajelor existente. Astfel, cele mai dezavantajate regiuni înregistrează cele mai mari deficiențe de absorbție. Pentru această cauză una dintre problemele identificate de Comisia Europeană (ca fiind de cea mai mare anvergură în cazul României) este lipsa personalului specializat, pregătit și capabil să acționeze.[29]

Capacitatea de absorbție este calculată ținând cont de competența statelor membre beneficiare de a utiliza productiv resursele alocate, de atingerea a trei obiective principale. Primul reprezintă absorbția macroeconomică caracterizată ca procent de 4% din PIB-ul național, cel de-al doilea vizează obiectivul de cofinanțare, respectiv susținerea financiară a proiectelor și programelor finanțate prin sumele alocate de către Uniunea Europeană prin intermediul

27 Philippe Monfort, Violeta Piculescu, Alexandra Rillaers, Kai Stryczynski, Janos Varga, „The impact of cohesion policy 2007-2013: model simulations with Quest III,"*Directorate-General for Regional and Urban Policy* (2016), **http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2013/wp14a_final_report_en.pdf**, accesat 17.06.2018.

28 „The impact of cohesion policy 2007-2013: model simulations with RHOMOLO," *Directorate-General for Regional and Urban Policy* (2016), **http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2013/wp14b_final_report_en.pdf**, accesat 17.06.2018.

29 Ivana Katsarova, „The (low) absorbtion of European Structural Funds," *Library of the European Parliament*, (2013), **http://www.europarl.europa.eu/eplibrary/The-low-absorption-of-EU-Structural-Funds.pdf** , accesat 07.04.2018.

bugetelor multi-anuale și contribuțiilor derivate de la partenerii implicați, ultimul reprezintă capacitatea administrativă a autorităților locale și centrale de a pregăti eficient și de a evita neregularitățile în ceea ce privește programarea, proiectarea, finanțarea și monitorizarea programelor și proiectelor.[30] Altfel spus, cea mai mare influență ce poate afecta procesul de absorbție este reprezentată de combinația între capacitatea managerială și cea administrativă de cofinanțare.

Cele mai mari sume alocate au fost înregistrate în cadrul transportului și mediului. Aceste două sectoare cu cele mai considerabile sume alocate, sunt cele două sectoare cu cele mai scăzute rate de absorbție.[31] Există trei categorii de factori și elemente ce determină nivelul ratei de absorbție, apariția problemelor și a blocajelor în acest proces: arhitectura programării stabilită și acceptată de fiecare stat membru, nivelul înregistrat al angajamentului și plata efectuată către beneficiari în diferite etape ale implementării.[32] Se pot exemplifica prin numărul de priorități stabilite la începutul perioadei, obiectivele, managementul autorităților, autoritățile locale, beneficiarii finali, cât și fondurile alocate de către autoritățile de management pentru realizarea proiectelor individuale.

În momentul în care se dorește analiza capacității administrative pe care România a înregistrat-o, sunt avute în vedere elemente de structură, personal și instrumentele folosite.[33] Structura reprezintă împărțirea clară a tipurilor de responsabilități între instituții si departamentele acestora. Aceste atribuții vizează etapele managementului structural al fondurilor, de finanțare, programare, implementare, cât și monitorizare a evoluției și controlului. Instrumentele folosite îmbracă forma manualelor, metodelor, procedurilor sau instrucțiunile stabilite, scopul fiind de reducere a vulnerabilităților instituțiilor și de a contribui la o mai bună eficientizare a operațiunilor întreprinse.

În anul 2012 România a primit din partea Comisiei Europene o serie de măsuri de suspendare parțială sau temporară a 4 Programe Operaționale (POS DRU, POS CCE, POS T, POR), inclusiv a plăților aferente acestora. [34] Mai mult, în anul 2014, o scrisoare a DG REGIO a Comisiei Europene, avertiza România de posibilitatea returnării fondurilor pentru proiectele începute dar neterminate până la finalul anului 2013 și finanțarea acestora din bugetele beneficiarilor. În anul 2011 Consiliul Uniunii Europene a oferit un imbold ca urmare a efectelor crizei economice pentru 10 țări membre inclusiv România, de a crește procentul maxim al ratei de cofinanțare cu 10 puncte procentuale, de la 85% la 95%.[35] Sumelor financiare alocate României prin intermediul FC le-a fost inițial aplicată regula de funcționare ce se baza pe următoarea formulă: N+2. Drept beneficiu această formulă ce vizează în mod exclusiv perioada eligibilă de utilizare a resurselor financiare alocate în anul N, a fost extinsă la valoare de N+3.[36]

---

30 Vasile Ionel Popescu, Constantin Liviu Popescu, „Absorption of European Funds in Romania During 2007-2013," *International Conference on Marketing and Business Development Journal* 1 (2015): 360.

31 Popescu, „Absorption," 361-363.

32 Zaman, „The absorption," 10.

33 Popescu, „Absorption," 363.

34 Zaman, „The absorption," 10.

35 Council of the EU, „The Council increases co-financing rates for EU funds to counter crisis," (2011), **http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/126789.pdf** , accesat 10.04.2018.

36 În cadrul acestor 2 formule (N+2, N+3) N reprezintă anul de referință specific alocării anumitor resurse financiare. 2 respectiv 3 indică numărul anilor ce pot curge din momentul alocării acestor resurse financiare, în care resursele alocate în anul N pot fi utilizate.

Tabel 9 Ratele de absorbție specifice FC, 2007-2016 (%)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
FC	2.5	6.5	11.2	13.9	15.4	21.9	36.7	60.7	74	79.3

(Sursa: DG REGIO; Referențial: FC)

Accesarea fondurilor este un proces complex ce necesită cooperare atât pe verticală cât și pe orizontală. Aceasta este cauza pentru care un eventual succes oferit de către autoritatea de management, nu este complet fără o implicare activă din partea tuturor partenerilor din acest proces, la nivel central și local.

Concluzii

Demersul științific al prezentului articol a constat în identificarea și evaluarea rezultatelor înregistrate de România pe parcursul perioadei de programare 2007-2013 în ceea ce privește utilizarea sumelor alocate prin intermediul Fondului de Coeziune pentru îndeplinirea obiectivelor din cele 2 domenii: infrastructură de transport și mediu. Viziunea fondatorilor Uniunii Europene s-a bazat pe următorul aspect: se poate ajunge la o mare piață unică europeană eficientă și prin măsuri de intervenție cu scopul de apropiere a nivelurilor de dezvoltare economică a statelor membre, nu numai prin liberalizarea piețelor. Acest tip de intervenție a contribuit la reducerea disparităților de dezvoltare. În urma evoluției, aceste programe europene de finanțare structurale reprezintă în acest moment instrumente importante specifice politicii europene de reducere a disparităților în cadrul statelor membre. Aceste tipuri de programe de finanțare pot fi caracterizate drept instrumente specifice politicii interne și externe, care ajută la transferul resurselor financiare din partea organizațiilor donatoare către cele receptoare pe baza respectării anumitor condiții specifice stabilite anterior. Obiectivele urmăresc realizarea diverselor interese ce pot avea caracter economic, politic sau social pentru promovarea în cadrul politicii externe a anumitor aspecte competitive. În cazul României obiectivele ce au stat la baza acțiunilor specifice domeniilor analizate au vizat creșterea competitivității economice naționale pe termen lung și promovarea dezvoltării echilibrate la nivel teritorial.

BIBLIOGRAFIE

1. Adrian Reilley, „The EU structural and cohesion funds: solution or smokescreen to Europe's regional disparities?," *Romanian Journal of European Affairs* 4 (2004).

2. Andrés RodrÍguez-Pose, Ugo Fratesi, „Between Development and Social Policies: The Impact of European Structural Funds in objective 1 regions," Regional Studies 38(1) (2003).

3. Applica, Insmeri Europa and Cambridge Economic Associates, „WP1: Synthesis report Ex post evaluation of Cohesion Policy programmes 2007-2013, focusing on the ERDF and the CF. Task 3 Country Report Romania," *European Union* (2016).

4. Council of the EU, „The Council increases co-financing rates for EU funds to counter crisis," (2011), **http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/126789.pdf**.

5. Cristina Tița Bătușaru, Alexandra Oțetea, Iosif Moldovan, Mihai Aristotel Ungureanu, „Between success and unsuccess in absorbing EU funds – Poland vs. Romania," Revista Economică 67 (2015).

6. Daniela Vîrjan, „New Approaches to Social Economy," *Theoretical and Applied Economics* XVIII (2012).

7. Daniela Livia Trașcă, Mirela Ionela Aceleanu, Daniela Sahlian, „Territorial efficiency of the cohesion policy in Romania," Theoretical and Applied Economics XX (2013).

8. Dragoș Jaliu, Crina Răulescu, „Six years in managing structural funds in Romania. Lessons Learned," *Transylvanian Review of Administrative Sciences* 38 (2013).

9. European Commission, „Results Of The Negotiations of Cohesion Policy strategies and programmes 2007–13", Cohession Policy, (2007), **http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52008DC0301.**

10. François Bourguignon, Mark Sundberg, „Absorptive Capacity and Achieving the MDGs," World Institute for Development Economics Research 47 (2006).

11. Gabriela Drăgan, *Uniunea Europeană între federalism și interguvernamentalism,* (ASE, București, 2005).

12. Gheorghe Zaman, George Georgescu, „The absorption of EU Structural and Cohesion Funds in Romania: international comparisons and macroeconomic impact", Munich Personal RePEc Archive 57450 (2014).

13. Ivana Katsarova, „The (low) absorbtion of European Structural Funds," *Library of the European Parliamen*, (2013), **http://www.europarl.europa.eu/eplibrary/The-low-absorption-of-EU-Structural-Funds.pdf**.

14. KPMG in Central and Eastern Europe, „EU Funds in Central and Eastern Europe, Progress Report 2007-2014" (2015), **http://mcr.doingbusiness.ro/uploads/5582a5d18370eEU-Funds-in-Central-and-Eastern-Europe-2007-2014.pdf**

15. Liliana Olivia Lucaciu, „Expert evaluation network delivering policy analysis on the performance of Cohesion policy 2007-2013, Year 3 – 2013, Task 2: Country Report on Achievements of Cohesion policy" (2013) **http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/eval2007/expert_innovation/2012_een_task2_ro.pdf**

16. Marius Marinaș, *Convergență economică* (București: Economică, 2008).

17. Michele Boldrin, Fabio Canova, „Inequality and convergence in Europe's regions: reconsidering European regional policies", Economic Policy 32 (2001).

18. Ministerul Fondurilor Europene, „Raportul anual de implementare 2014, Programul Operațional Sectorial Transport", (2015), **http://www.fonduri-ue.ro/files/programe/INFRASTRUCTURA/POST/SEA_report_TRAN_RO_FINAL.pdf**

19. Ministerul Fondurilor Europene, „Situația proiectelor pentru componentele lansate- POS Mediu," Autoritatea de Management POS Mediu, (2015), **www.posmediu.ro/upload/pages/POS%20Mediu_25_12_2015.xls**.

20. Ministry of environment and sustainable development, „Sectoral Operational Programme ENVIRONMENT 2007-2013," (2007), **http://www.fonduri-structurale.ro/Document_Files//mediu/00000029/uk47g_POS_Mediu_EN.pdf**.

21. Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile, „Programul Operațional Sectorial De MEDIU 2007 – 2013," (2007), la **http://www.fonduri-ue.ro/files/programe/INFRASTRUCTURA/POST/SEA_report_TRAN_RO_FINAL.pdf**.

22. Patrick Vanhoudt, „Did the European Unification Induce Economic Growth? In Search of Scale Effects and Persistent Changes," Weltwirtschaftliches Archiv, 135(2) (1999).

23. „Tratatul privind Uniunea Europeană", *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* (2012), **https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e-6da6.0001.02/DOC_1&format=PDF**.

24. Vasile Ionel Popescu, Constantin Liviu Popescu, „Absorption of European Funds in Romania During 2007-2013," *International Conference on Marketing and Business Development Journal* 1 (2015).

25. Zaman, Ghe., Georgescu, G., *„The absorption of EU Structural and Cohesion Funds in Romania: international comparisons and macroeconomic impact",* Munich Personal RePEc Archive, No. 57450, July 2014, disponibil online la **https://mpra.ub.uni-muenchen.de/57450/1/MPRA_paper_57450.pdf**.

Global Hazards of Reflexive Modernity An Ethological Perspective

■ **BOGDAN FICEAC**
[Hyperion University of Bucharest]

Abstract

Exploding development of knowledge and the more and more extended market have required and accompanied the transition from industrial society, of simple modernity, characterized by redistribution of wealth, to postmodern society, of reflexive modernity, characterized by the redistribution of risk. Risk society is facing many dangers, both at individual and organizational top level, threats from new social and organizational activities. Regardless of the perspective from which these hazards are identified and analyzed, the approach, based in particular on the radiography of society from the ethological perspective of Konrad Lorenz, is to contribute to the difficult process of collective awareness of these issues - prerequisite for shaping initiatives, programs and ways of their solution.

Keywords

social evolution;contemporary society; risk society; simple modernity; reflexive modernity

The Risk Society and the Distribution of „Evils"

The periodization of social changes, following the disappearance of the traditional society in the Western world, includes, in Ulrich Beck's vision[1], two major stages: simple modernity, synonymous with the development of industrial society and reflexive modernity, characterized by the slow dissolution of social structures and relationships based on forms of collective consciousness (social class, family roles, etc.) in parallel with the accentuation of market-driven individualization. The explosive development of knowledge and the ever-widening market imposed and accompanied the transition from the industrial society, of simple modernity, characterized by redistribution of wealth, to postmodern society, or reflexive modernity, characterized by redistribution of risk. It is not just about the risk that every individual has to take in this contemporary world of accelerated changes, a world where he has to find his own sense of life, to build his own biography, facing up a lot of uncertainties but also opportunities that force him to make fundamental decisions; it is also about the risks of the society as a whole, confronted with the phenomenon of globalization, in which

1 Ukrich Beck, *Risk Society: Towards a New Modernity* (London: SAGE Publications Ltd., 1991).

the national states diminish their corporate character and national identity until their disappearance. The risk society faces numerous threats, both at the individual and at the higher organizational level, dangers generated by the new social relationships and organizational activities.

The increasing individualization, obliging the individual to take on new roles and identities, to change them depending on opportunities and interests, generates fierce competition, new challenges and dilemmas, significant personality changes, with immediate effect on the personal life, relationships with others, groups, communities and with the institutions of the new modernity. At the same time, the accelerated development of science and cutting-edge technology in this global fluid society, the expansion and development of the market at an unprecedented level in history, based on strong, transnational, corporate and specific interests, generate not only a suffocating competition, at both individual and organizational level, but also numerous and serious conflicts. An analysis, even a partial one, of these major hazards of reflexive modernity is absolutely necessary for their collective awareness and for finding solutions to overcome them or at least to diminish their potential to cause conflict to the limit of avoiding irreversible catastrophic consequences. In the following, we will present a possible assessment of these global threats from an ethological perspective.

Konrad Lorenz - after a lifetime dedicated to the study of animals, whose behavior is logically subsumed to an organic transformation, in which the crucial role belongs to the two major architects of species conservation and also evolution: mutation and selection – expresses a deep concern when it comes to studying the human behavior in the contemporary world.[2] The wars, continued arming, breaking traditions, competing to the edge of absurdity in parallel with the atomization of the society are to him signs of serious social diseases resulting from the pathological disturbances of human behavior, which should normally serve to maintain human species, not to destroy it.

The man has, with certitude, innate urges, impulses, instincts, but he cannot be reduced to them. If in the case of animals the behavior is overwhelmingly phylogenetically determined, in the case of man, the cultural component is decisive. Common to animals and humans are the regulating mechanisms, which, depending on the signal received from external stimuli (negative or positive *feedback*), produce behavioral changes, adjustments capable of serving the same end goal: perpetuation of species.

It seems that, in the case of man, these regulating cycles suffer major disturbances, mainly due to the social context characteristic of the new, ever-expanding modernity.

Overpopulation and alienation

Crowding more and more people on a limited physical territory, large urban agglomerations with their vibrant rhythm of life sometimes dilute natural feelings, such as love for our neighbor, the ability to build and cultivate lasting friendships, the simple communication with the neighbors, until extinction. Overcrowding leads to an instinctive selection of friends, the man being structurally unable to maintain close relationships with too many fellow humans. Thus appears the need to not get emotionally involved in the problems of others in order to avoid too many sentimental burdens. This ultimately leads to isolation, to an atomized society, to the submergence of the individual in the vast mass of anonymous peers, to an increased

2 Konrad Lorenz, *Cele opt păcate capitale ale lumii civilizate* (Bucharest: Humanitas, 1996).

aggression in overcrowded areas, and finally, leads to a harmful indifference towards others, synonymous with dehumanization. „The greater the overcrowding, the more urgent becomes the need for the individual not to get involved; thus today, in the largest cities, robbery, murder, and rape take place in broad daylight, and in crowded streets, without the intervention of any passer-by."[3]

The issue of overpopulation has been the subject of a famous but controversial theory launched in 1798 by Thomas Robert Malthus in *An Essay on Population Principle*[4]*, a theory that counteracts the optimistic visions of those times,* regarding the unlimited capacity for improvement of the society, visions shared by William Godwin or the Marquis of Condorcet. Malthus claimed that the power of growth of the population is far superior to the planet's power to ensure the subsistence of mankind, as the population grows in geometric progression, while resources increase in arithmetic progression. The increasing poverty will cause a population decline trend, but also a pressure on productivity growth that can raise the general standard of living, leading to another population growth, and so the cycle is resumed.

The productivity growth will not be able to support the population's geometric growth, so the ever-increasing poverty and misery, as well as human vices will inevitably generate humanitarian catastrophes: pandemics, famines, wars, that will lead to major population declines. Although he considers these as necessary, positive adjustments, Malthus does not remain a cynical spectator but offers solutions that could have a similar effect in reducing the population growth rate in order to decrease as much as possible the magnitude of the premature mortality generated by those disasters. For example, population growth can be kept under control with: an increased marriage age, premarital abstinence, birth control, abortion, cultivation of celibacy. He does not propose, nor excludes the possibility of generalizing the imposed celibacy for disabled people (bad specimens) in the future, an idea that anticipates the theory of Eugenics, launched in 1886 by Francis Galton.

Heavily criticized by some, enthusiastically appreciated by others, Malthus turned out to be a visionary. The last centuries of the second millennium have been marked by a sudden decline in mortality, caused by inventions such as penicillin, DDT and methods to clean polluted water[5] which was not accompanied by a corresponding decrease in birth rates, so population growth has continued rapidly. The industrial revolution and then the scientific revolution made it possible to eradicate terrible diseases and to improve the quality of life, but on the other hand, the 20th century was marked by unprecedented wars and dictatorships. The beginning of the third millennium marks an attenuation of the population growth rate, among other things also through ways foreseen by Malthus: an increased marriage age, contraception, etc. However, the problem of overpopulation remains. The isolation and alienation of the individual, the atomization of society in the great urban agglomerations can be explained by the fact that man is a territorial animal and has an inborn fear of strangers. The invasion of his personal space, especially in the great agglomerations, the multitude of unknown faces he meets continuously, push him towards self-isolation, reluctance, and increase his aggressiveness.

The society receives this negative feedback and tries to find ways to overcome the impasse. The categorical imposition of civilized cohabitation rules, the development of civic spirit, the community involvement, the development of huge leisure complexes, with multiple functions, but also with a clear role in social networking,

3 Lorenz, *Cele opt,* 22.

4 Published in six revised and updated editions between 1798 and 1826.

5 Aldous Huxley, *Minunata lume nouă. Reîntoarcere în minunata lume nouă* (Iași: Polirom, 2003), 347.

are all attempts to get the individual out of anonymity, to get him used to living in great agglomerations, to facilitate the natural contact with fellow humans.

Affecting the ecological balance

The animal world has adapted to environmental conditions, and species are able to coexist with each other on the same territory without destroying each other. The predator does not hunt more than he can eat because he himself is favored by the perpetuation of the species he hunts so to have food provided. The only causes of major disturbances, excepting human intervention, are the unfavorable climatic phenomena or unpredictable catastrophes (volcanic eruptions, fires, earthquakes, etc.). The old human communities of hunters and farmers have adapted to the environment in a similar way to the animal, realizing empirically that the biological resources of the areas in which they lived were not inexhaustible. But overpopulation has led to a destructive, globalized action on the environment of the people. Illegal exploits, the pursuit of profit at all costs, lack of responsibility and care for the next generations, excessive pollution, fishing and hunting without limits have caused ecological disasters with dramatic consequences on the environment and implicitly on the future of mankind. „When civilized man destroys in blind vandalism the natural habitat surrounding and sustaining him, he threatens himself with ecological ruin."[6]

Greed, as a pathological manifestation of aggression in Lorenz, Fromm, and even Adler's vision, the continuous and insatiable accumulation of goods that exceeds by far the vital and comfort needs of some people, no matter how sophisticated these needs are, in parallel with the other form of aggression - the desire for power and the exercise of this power without judgement and scruples, lead to a generalized, destructive action on the environment, endangering the very survival of the planet. The global warming is just one of the phenomena that mankind faces today, and the USA's refuse to ratify the Kyoto Protocol, signed by the vast majority of the world's states and designed to reduce pollutant emissions, cannot be dissociated by the position of great power, including, or above all, the military power, of the world.

However, the last decades have marked a strong offensive of ecological movements and initiatives, both civic and governmental, but especially at international level, which have led to a significant decrease in the pollution of the planet. It is an optimistic start, but the big issues are far from being resolved.

The atrophy of social life

The great urban agglomerations, developed under the urgency of building houses rapidly for as many people as possible, led to an ugliness of old cities. Neighborhoods with dull, identical blocks, repeated indefinitely, without a personality, called with bitter irony by Lorenz „batteries for utility people," have nothing in common with the traditional house concept. The chaotic, cramped, devoid of any elegance, inexpensive and fast urbanism developed like a malignant tumor, obliterating traditions by the endless repetition of poor taste constructions have as immediate effect the atrophy of aesthetic and ethical senses of man. The dweller of the „utility battery" is instinctively isolated from „his fellow sufferer". „One cannot, and will not, come in contact with him „across the fence", for one is afraid of

6 Lorenz, *Cele opt,* 30.

seeing one`s own frustrated face reflected in his. In this way, living in masses leads in loneliness and to apathy toward one's neighbor."[7] The identical, dull blocks, which do not offer the minimum intimacy necessary for reflection, are a characteristic of the former communist countries, whose leaders sought to immerse the citizen in the huge, anonymous and obedient mass of party soldiers.

Today, in the developed countries, the situation has changed remarkably, many local communities being deeply concerned with the appearance of their own homes, the preservation of historical heritage and the enhancement of tourism potential, the general increase of the quality of life. It is true that these concerns are primarily about old or touristic centers, because the big neighborhoods offer too little chances of being radically restructured. But there is much to do to bring people closer. Even if the standard of living increases, man gets used to it quickly, and the fear of strangers remains. The emotional involvement it's much more than simply reshaping the habitat; it requires a sustained cultivation of empathy, of that noble sense of *social communion* that Adler spoke of.

The absurd competition and the new fears of the individual

In addition to the regulating cycles with negative *feedback*, designed to adapt the behavior of individuals to external stimuli, the ultimate goal being to maintain the species, there are also regulating mechanisms with reverse positive connection, that can generate single changes, in avalanche, so the final result might be even the extinction of the species. Such a harmful behavior for the human species is the fierce, ruthless competition of the individual with the other fellow humans, and with himself.

The modern man is in constant agitation, in a permanent and aberrant competition with his fellow humans to earn money and time (the two notions will get to be perceived as equivalent: time is money). Money and time are no longer the necessary means to achieve a certain goal, but have become goals in themselves, have become the new values of the modern society. More serious is the fact that this money-driven race against time incites to the modern man an increasingly acute sense of fear: „the fear of being overtaken in the race, fear of poverty, fear of making wrong decisions, fear of not being able to keep up with the nerve-racking situation".[8] Fear and stress have multiplied to an alarming number the coronary and psychiatric illnesses and, ultimately, the premature deaths.

In this fearful agitation, man has lost one of his essential qualities: reflection. Subject to a continuous flow of false information, terrified that any hesitation can pull him out of this absurd competition, the individual can no longer think objectively, reflect on the values, the meaning of life, and thus becomes very vulnerable and easy to manipulate. The anonymous and cowardly man is an easy prey for the big companies who manage to convince him to buy unnecessary or more expensive products through an avalanche of advertisements, as well as to political propaganda.

A striking manifestation of this stressful competition is the „noise vice". Some individuals find no other way to overcome their inferiority complex than to outflank his fellow humans through the volume of the noise they make. Their innate aggressiveness increases in the face of serious social imbalances. Overcrowding, lack of clear rules and laws, the spread of anomie, plus the strong feeling of frustration felt in this chaotic competition, are all factors that increase the aggressive behavior.

7 Lorenz, *Cele opt,* 32-33.
8 Lorenz, *Cele opt,* 39.

Their only way of self-affirmation, of imposing, of domination over the fellow humans is this „noise vice". Because they cannot or do not want to „scream in despair" in the face of their own human misery, they make noise by any other means.

The aberrant aspects of the race can be criticized, but competition itself is fundamental for the evolution of the human being. It can be guided by laws and specific rules that limit the excesses. A moderate society in which competition takes place on numerous levels, not only on that of rapid enrichment, may inhibit, through the laws and rules it imposes, the latent or active aggression of the citizens, or can channel it to acceptable and even useful manifestations.

Existential Triad: Pleasure, Comfort, Apathy / Going soft

The survival of man and the maintenance of the human species are conditioned by a continuous adaptation to the external environment and to the social situations that come across. The adaptation is made through the dual action of cycles with positive *feedback*, which determines the individual to accustom with a certain behavior that is useful to him, and cycles with negative *feedback* that makes the individual unaccustomed to behaviors that are not useful, triggering inhibitory mechanisms. Habituation and dishabituation are directly related to the sensations of pleasure, and unpleasure (pain).

Freud claimed that the principle of pleasure motivates all human actions. The *instinct of life* is, in essence, an uninterrupted search for pleasure. Before him, the founding fathers of utilitarianism, Jeremy Bentham and John Stuart Mill, identified the good with pleasure, and claimed as a fundamental moral principle of the society the maximizing of good for the benefit of as many people as possible. For Bentham[9], seeking pleasure and avoiding pain determines what a man does, says and thinks.

From the perspective of the strong cultural component of human behavior, pleasure and unpleasure are stimulated by the dual action of reward and punishment. In general, pleasure and unpleasure, reward, and punishment can lead to a stable or changing behavior based on the value of the gain-loss ratio. An animal, just like a man, does not risk freezing to death to seek food unless he is in danger of starving.

In the case of people, the strong development of science and technology, of society in general, has focused on eliminating as much as possible the sources of unpleasable experiences. The habituation, doubled by inertia, makes the man to gradually lose his phylogenetic mechanisms of adaptation to the environment. The consequences are extremely serious. History offers many examples of societies or social groups with an intense concern to diversify and maximize the sources of pleasure that have come to a state of self-sufficiency, stagnation, decadence, thus becoming extremely vulnerable. „In many of the highly civilized societies of the past, people became greatly adept in the Avoidance of *unpleasurable* experience-producing stimulus situations, a state that often led to a dangerous going soft, and even to the fall of a civilization."[10]

It has not always been so. In time immemorial, the rulers and wise men of the people understood that avoiding unpleasure could have dramatic consequences, so they tried to limit pleasures and alter pleasure with unpleasure. So the notion of *sin* appeared. The fasting, for example, in addition to the beneficial effects on the organism, keeps intact the pleasure of returning to meat consumption.

---

9 Jeremy Bentham, *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation. Chapter I: On principle of Utility* (1789), **http://www.econlib.org/library/Bentham/bnth PML1.html**

10 Lorenz, *Cele opt,* 50.

In the contemporary society, the exponential development of the pharmaceutical, clothing industry, consumer goods industry, the development of the infrastructure, the extension of utilities, all together, permanently raises the degree of comfort of the individual and makes him accustomed to such a degree with the pleasure that even this feeling disappears precisely because there is no longer the opposite feeling, the unpleasure, to which it could be related with. Only an infinite boredom remains.

Moreover, not only the pleasure disappears, but also the joy, that extraordinary feeling, most often felt after a painful but successful effort. „This „emotional entropy" seems to threaten particularly those pleasures and pains that are inherent in our social ties, ties between married partners and children, between parents, relations and friends."[11]

Increasing the degree of comfort, and consequently, diminishing the pleasure resulting from the satisfaction of fundamental needs leads to the emergence of new desires, whose satisfaction is to offer new pleasures. „Man is a wanting animal and rarely reaches a state of complete satisfaction except for a short time. As one desire is satisfied, another pops up to take its place, etc."[12] Bored with the comfort he takes for granted, the modern man becomes extremely receptive to those who offer him new stimuli, new pleasures, new joys. Or new ideals. The increasing and without discernment receptivity of man (and of masses in general) to the „new" is heavily exploited by manipulation specialists, whether their interests are of a commercial or political nature.

A possible genetic degeneration

If at animal level there are no mechanisms for counteracting asocial individuals, the maintenance of species is regulated by its two fundamental pillars: mutation and selection, at cellular level and at the level of human society, such mechanisms exist. Any vertebrate body develops antibodies capable of fighting against „asociative" cells. In the absence of antibodies, malignant tumors would wreak havoc. In the case of human society, from the mist of the times a certain moral identity, essentially common to all cultures, has crystallized. The mythic commandments, based on which morality has developed, result from the reorientation of aggressiveness towards inhibitory behaviors, common in essence - and of course, with specific differences - to all human cultures. Morality and its practical extension, ethics, developed in law systems, require the isolation and punishment of asocial individuals. Lorenz accuses the pseudo democratic doctrines claiming that there is no phylogenetic determination of human behavior, but only cultural, the consequence being a blind and absurd belief in the possibility of re-educating any criminal. This leads to an increased tolerance of justice and, implicitly, to an increased crime rate. He advocates for a balance between the two „genuine values: on the „left" the value of the free, individual development, on the „right" the value of social and cultural soundness. It is the excesses in *both* that lead to inhumanity."[13] Unfortunately, the public opinion is not driven by reason, but by feelings, by emotions, being extremely oscillating depending on those who have greater power of persuasion. The exclusive, extremist trends, with high-adherence to the masses at some point, can easily lead to reprehensible deeds and even to humanitarian catastrophes. Moreover,

11 Lorenz, *Cele opt,* 54.

12 Abraham H Maslow, *Motivație și personalitate,* translation of Andreea Rauceanu (Iași: Trei, 2007), 70.

13 Lorenz, *Cele opt,* 69.

by annihilation of some innate inhibitions, it can lead even to the genetic decay of the human species.

An example of a dangerous genetic mutation, in Lorenz's view, is the „remarkable combination of sexual precociousness and persistent youthfulness"[14] encountered both in pet animals and the modern man. The importance of the childish character as a premise of becoming a man, in the sense of the desire for exploration, learning, innovation, creativity, but some negative impulses caused by other sins of civilized mankind such as the antropy of senses, is in no way disputed. Thus, the desire for immediate satisfaction of pleasures, lack of responsibility or lack of interest in peoples' problems marks a harmful infantilism of the modern man. On the other side is the common sense, the responsibility, the respect for traditional values. These characteristics of the mature man, reflecting phylogenetic and cultural behaviors, are in danger of being lost in the modern world. The most vulnerable are the young generations exposed to pseudo-values on behalf of which they are willing even to fight or revolt. As long as no vigorous and sustained educational revival of the pseudo values, dismantling of pseudo democracy is made, the danger of genetic decay remains.

The Growing Clash of Generations

The selection of information that deserves to be retained in the collective memory of mankind is different from the one made phylogenetically in the case of other animals, and because man retains a great deal of knowledge that is not necessarily useful, such as those related to maximizing the degree of comfort or various pleasures at the risk of entropy of senses or even genetic degeneration. However, in the evolution of species and culture, the basic criterion of selection is repeated verification. The chosen variant will enter into the cultural heritage of mankind, becoming, throughout the historical age, a unanimously accepted norm, a doctrine or a belief. „It seems also that inventions and discoveries arrived at by insight and rational exploration, assume a ritual, even religious character, if they have been transmitted long enough."[15]

The fact that in the present society the development of science and technology can induce the idea that it is or remains valid only what can be scientifically verified or rationally understood, the rest being rejected, leads to unfavorable consequences. Traditions of inestimable value for certain cultures are lost, which leads to their vulnerability. The danger is all the more so as the arrogant rationalism causes a clash of generations, often even marked by hatred. The younger generations, in Lorenz's vision, come to look at the elderly, who preserve traditions, even with a hatred characteristic of cultural pseudospeciation. As if the young and the elderly are part of two different and irreconcilable species. Eibl-Eibesfeldt[16] is more reserved and more realistic: the intergenerational conflict is necessary, as long as it does not have a winner. The elderly are the conservative forces that defend the tradition and thus provide the point of support, the landmarks of a society, as well as a valuable treasure of experience that provides security and is useful in solving the various problems that arise in the life of society; young people are the progressive forces that bring renewal and are willing to risk to find new solutions or development paths. The victory of one or another of these forces would either

14 Lorenz, *Cele opt,* 75.
15 Lorenz, *Cele opt,* 83.
16 Irenaus Eibl-Eibesfeldt, *Agresivitatea umană,* translation of Vasile Dem Zamfirescu (Bucharest: Trei, 2009), 48-49.

lead to the ossification of society or to instability, both generating serious vulnerabilities to the entire society.

Another cause of pseudospeciation that separates elderly from the young people is the diminishing of affective ties between parents and children in modern society, where adults are always busy and in constant competitive agitation, having no time to deal with their young children. The affective connection of the child with the mother is seriously disturbed, the paternal pattern is in danger of extinction, the consequence being that young people, frustrated by the absence of these phylogenetically determined ties and, at the same time, driven by the instinctive desire to fight for something, to consume energy, to channel the aggressiveness in some way, refuse violently the teachings of the elders, becoming extremely receptive to the various current trends - new forms of ritualization - some of them extremely harmful or premeditated by the masters of manipulation.

The renewal and enrichment of a culture are unquestionable needs, while the denial of traditional heritage in favor of a whole new culture often has catastrophic consequences for both the individual and society.

Increased vulnerability to manipulation

The knowledge process, in the case of man, implies the assumption of hypotheses on seemingly incomprehensible phenomena, followed by their verification. Generally, this process translates into a progressive approach to the reality by updating or modifying initial hypotheses as a consequence of the checks' results. Often, the man, in the desire to satisfy his need for knowledge and in the absence of factual material or means of verification, accepts certain hypotheses as valid, and refers to them as absolute truths which need to be defended, even with vehemence, against any challengers.[17] The hierarchy instinct expressed by accepting the wise man - disciple relationship, as well as the instinct of belonging to a certain group, manifested by the instinctive desire to identify with the members of this group, at a behavior, experiences and way of thinking level, make the individual to consolidate his belief system, doctrines, or truths above all doubt if these are delivered to him by charismatic leaders and are shared with the same conviction by as many of his fellow humans.

Overcrowding has led to the formation of large masses of people who have no time for reflection. More specifically, reflexivity is mainly reduced at the continued effort to satisfy its own, immediate, vital needs, disregarding the general social context. That is why, in the crowd, the individual no longer behaves rationally, but he abandons himself to the primary impulses of the crowd. In the modern world, the exponential development of mass media no longer requires direct contact. They maintain the cohesion of the masses and form public opinion. „Strictly speaking, the mass, as a psychological fact, can be defined without waiting for individuals to appear in mass formation. In the presence of one individual we can decide whether he is „mass" or not. The mass is all that which sets no value on itself - good or ill - based on specific grounds, but which feels itself „just like everybody", and nevertheless is not concerned about it; is, in fact, quite happy to feel itself as one with everybody else."[18]

The great crowds are the most receptive to indoctrination. Moreover, the sharing of a doctrine by many people inevitably leads to cultural pseudospeciation.

17 Lorenz, *Cele opt,* 103-105.

18 Jose Ortega Y Gasset, *Cunoașterea omului*, translation of Leonard Gavriliu (Bucharest: Editura Științifică, 2002), 51.

Those who do not adhere to the doctrine in question are automatically qualified as heretics, enemies, reactionaries, associalists, strangers, etc., having an inevitable tide of hatred falling upon them.

In the consumer society, where the market makes the rules, the dehumanized and standardized masses are an easy prey for the big manufacturers who constantly manipulate them to make them buy new *fashionable* products or even products they do not even need. A dramatic and representative example: aggressive advertising of fast-food networks, grafted onto the state of insecurity, uncertainty and vulnerability of large category of people, has led to a true epidemic of obesity with dramatic effects on health and hope of life for tens of millions of people. Smoking, vice encouraged by fabulous advertising budgets, is responsible, according to some statistics, for the death of approximately eight million people a year.

Conclusions and modest hopes

This ethological perspective, based in particular on the analysis of the Nobel Prize laureate Konrad Lorenz, highlights the main problems faced by the postmodern society, characterized by market dominance and risk distribution. Even though the vision seems pessimistic, even with fatalistic accents, there are hopes for overcoming major global dangers. Even Lorenz noticed, more than four decades ago, the visible progress in the field of ecology, a trend that is maintained and accentuated globally, with beneficial effects but still far from solving the problem. Also, the end of the Cold War marked the end of the aberrant race of nuclear arming that endangered the very existence of the planet. The problem, however, is not definitively settled as long as some totalitarian or dictatorial governments defy international regulations and continue various nuclear programs, intensifying conflictual states with resonance across the world.

Regardless of the perspective from which these global dangers of the second modernity are identified and analyzed, the action is necessary to contribute to the difficult process of collective awareness of these issues - a mandatory condition for shaping initiatives, ways and programs for their solution.[19]

BIBLIOGRAPHY

1. Alfred Adler, *Cunoașterea omului [Understanding Human Nature]*, rom. tran. Leonard Gavriliu (Bucharest: Editura Științifică, 1991).

2. Alfred Adler, *Sensul vieții [Understanding Life]*, rom. tran. Leonard Gavriliu (Bucharest: IRI Publishing, 1995).

3. Ulrich Beck, *Risk Society: Towards a New Modernity* (London: SAGE Publications Ltd, 1992)

4. Jeremy Bentham, *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation* (Oxford: Basil Blackwell, 1967), Chap. I.

5. Irenaus Eibl-Eibesfeldt, *Agresivitatea umană [Krieg und Frieden aus der Sicht der Verhaltensforschung],* rom. tran. Vasile Dem Zamfirescu (Bucharest: Trei, 2009).

6. Erich Fromm, *Texte alese*, rom. tran. Nicolae Frigioiu (Bucharest: Editura Politica, 1983). pp 396-449, pp 450-496

7. Aldous Huxley. *Minunata lume nouă. Reîntoarcere în minunata lume nouă [Brave New*

19 This paper was published in a similar form in *Antropomedia* 2 (2010): 117-126, **http://reviste.ulbsibiu.ro/antropomedia/obj/docs/Abstracte%20editia%20a%20II%20a/Bogdan%20Ficeac%20Pericolele%20globale%20ale%20modernitatii%20reflexive.pdf**

World. Brave New World Revisited], rom. tran. Suzana Bantas, Andrei Bantas (Iași: Polirom, 2003)

8. Konrad Lorenz, *Cele opt păcate capitale ale lumii civilizate [Civilized Man's Eight Deadly Sins]*, rom. tran. Vasile V. Poienaru (Bucharest: Humanitas, 1996)

9. Abraham H. Maslow, *Motivație și personalitate [Motivation and Personality]*, rom. tran. Andreea Rauceanu (Iași: Trei. 2007)

10. Jose Ortega Y Gasset, Revolta maselor [The Revolt of the Masses], rom. tran. Coman Lupu (Bucharest: Humanitas, 2002)

11. United Nations, „The World at Six Billion", 1999 **http://www.un.org/esa/population/publications/sixbillion/sixbilpart1.pdf**, accesat 9.12.2017

Funcționalitatea Agenției Naționale de Integritate din România – vulnerabilități și puncte forte (2007-2014)

■ DIANA CARLA BENEA
[University of Bucharest]

Abstract

This article will pursue the political and institutional context in Romania during which the National Integrity Agency has been estabilised, pointing out the relevant events underlying this process. Once the causality is identified, the article will analyze the institutional functionality of the Agency by identifying the vulnerabilities and strengths of the new institutional model. The political context and the institutional framework are defined by the time of Romania's accession to the European Union and the immediate post-accession stage – opening a transition period with good prerequisites for political, economic and social development of the state.

Keywords

European Union; integrity; corruption; strengths; vulnerabilities

Uniunea Europeană este clădită pe principiul statului de drept, caracteristică ce trebuie să fie comună tuturor statelor membre ale comunității, reglementată prin Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul de instituire a Comunității Europene. Această reglementare presupune ca toate statele membre să dețină instrumentele necesare pentru a face față luptei anticorupție: un sistem judiciar și administrativ imparțial, eficient și mai ales independent. În raportul Comisiei Europene din 2006 îi sunt recunoscute României eforturile de aderare, dar sunt identificate câteva aspecte îngrijorătoare care trebuie îmbunătățite, ținând cu precădere de eficiența sistemului judiciar și a organelor de aplicare a legii. Progresele suplimentare vor fi susținute și urmărite cu ajutorul instituirii unui mecanism de cooperare și verificare, în baza unor obiective specifice prestabilite.[1]

Agenția Națională de Integritate (ANI) este un mecanism nou al politicilor

1 Decizia 2006/928/CE a Comisiei din 13 decembrie 2006 de stabilire a unui mecanism de cooperare și de verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției (Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 354, 14.12.2006) 56.

de cooperare, însuși acest aspect reprezentând un punct forte al noii instituții. Înființarea ANI fiind unul dintre obiectivele Mecanismului de Cooperare și Verificare (MCV), activitatea acesteia este în permanență monitorizată de Uniune, prin intermediul unor rapoarte specifice, cu frecvență anuală. Monitorizarea activității ANI de către organismele UE reprezintă pentru această instituție un stimul de a înregistra progrese și de a nu atrage atenția în mod negativ la nivel european. Dacă rapoartele anuale înaintate Comisiei Europene de către România prezintă motive de îngrijorare, există această garanție că statul poate beneficia de un ajutor terț în vederea realizării obiectivelor vizate.

În discuția despre puncte forte și vulnerabilități ale ANI, vom începe cu aspectele pozitive, pentru a seta cadrul favorabil unei bune funcționalități a instituției. Ulterior, vom discuta despre aspectele care necesită îmbunătățiri și care prezintă semne de întrebare. În rândul punctelor forte ale Agenției privind funcționalitatea instituțională se înscrie un aspect care ține de atribuțiile compartimentelor funcționale din structura sa organizatorică. Agenția dispune de un Compartiment de audit public intern (C.A.P.I.), a cărui organizare și funcționare sunt guvernate de o serie de legi și norme. C.A.P.I. este responsabil cu auditul intern al Agenției, aflându-se în subordinea președintelui ANI.[2]

Pentru a aprofunda acest subiect este necesar să apelăm la definiția auditului public intern, acesta fiind „o activitate funcțional-independentă și obiectivă, care dă asigurări și consiliere conducerii pentru buna administrare a veniturilor și cheltuielilor publice, perfecționând activitățile entității publice."[3] C.A.P.I. este o structură funcțională de bază, aflată în subordinea directă a conducătorului entității publice și exercită efectiv funcția de audit intern.[4] Activitatea C.A.P.I. privind strategia, scopul și conformitatea legală este monitorizată prin evaluări regulate de către Unitatea Centrală de Armonizare pentru Auditul Public Intern din cadrul Ministerului Finanțelor Publice, U.C.A.A.P.I., căreia îi este subordonată metodologic.[5] Ceea ce aduce aspectul de față în zona de punct forte al ANI este menirea C.A.P.I. de a desfășura la nivelul Agenției o activitate funcțională, independentă și obiectivă. Scopul acestei activități este de a oferi consiliere și ghidare conducerii Agenției, pentru buna administrare a veniturilor și cheltuielilor publice. Auditul intern este responsabil și de evaluarea și îmbunătățirea eficacității sistemului de conducere bazat pe gestiunea riscului, a controlului și a proceselor de administrare.[6]

Un alt punct forte al Agenției este din aceeași arie, anume un audit extern independent. Scopul acestui audit este de a evalua calitatea managementului Agenției, cu o frecvență anuală, finanțarea fiind suportată de către instituție. Entitatea care efectuează auditul este selectată conform prevederilor legale privind achizițiile publice, anume faptul că nu pot participa entități din sectorul public sau din sectorul privat la care statul este acționar.[7] Acest raport este întocmit în primele 3 luni ale anului, cuprinzând recomandări privind „modul de îndeplinire a atribuțiilor manageriale, organizarea eficientă, comportamentul și comunicarea,

2 Regulament de Organizare și Funcționare al Agenției Naționale de Integritate, (Monitorul Oficial al României, Partea I, Nr. 158/25.03.2013, Art. 32 – Art. 33).

3 Norme generale privind exercitarea auditului public intern (Anexă la Hotărârea nr. 1086 din 11 decembrie 2013 pentru aprobarea normelor generale privind exercitarea activității de audit public intern) 6.

4 Hotărârea nr. 1086 din 11 decembrie 2013 pentru aprobarea normelor generale privind exercitarea activității de audit public intern, Anexa 1, Capitolul I, 1.2.1.1.2.3.

5 Regulament de Organizare și Funcționare al Agenției Naționale de Integritate (Monitorul Oficial al României, Partea I, Nr. 158/25.03.2013, Art. 34).

6 Regulament de Organizare și Funcționare al Agenției Naționale de Integritate, Art. 36.

7 Legea nr. 144 din 21 mai 2007, republicată privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate, Art. 32.

asumarea responsabilităților de către conducerea Agenției, precum și recomandări privind necesitatea de reducere sau, după caz, de suplimentare a posturilor Agenției."[8]

Aici intervine rolul Consiliului Național de Integritate, căruia îi este comunicat raportul de audit de către președintele Agenției în termen de maximum 5 zile de la finalizare. Potrivit Legii nr. 144/2007, CNI adoptă recomandări privind măsurile și acțiunile necesare pentru creșterea eficienței și a eficacității Agenției, în baza informărilor trimestriale din partea președintelui Agenției, sau în baza concluziilor rapoartelor anuale de audit extern independent.[9] Acest punct este important pentru ANI, care a semnalat probleme clare privind activitatea managementului. Deși există măsura auditului public extern, care urmărește de aproape activitatea acestei funcții, am observat cum de-a lungul timpului conducerea ANI a dovedit contrariul, chestiune ce va fi discutată în a doua parte a articolului. Articolul de față consideră că, la nivel teoretic, există o serie de norme și măsuri puternice pentru asigurarea calității și eficacității mangementului Agenției.

În cadrul discuției despre aspecte puternice ale ANI, se cuvine să menționăm și anumite măsuri administrative importante și eficiente, precum Sistemul Informatic de Management Integrat al Declarațiilor de Avere și de Interese și Sistemul de Management integrat al activității desfășurate de compartimentele administrative. Dovedind o deschidere clară privind tehnologia și instrumentele ajutătoare în acest sens, Agenția Națională de Integritate a reușit transparentizarea activității pe care o desfășoară, punând la dispoziție pe site-ul propriu instrumente de monitorizare a stadiului dosarelor finalizate. De asemenea, Agenția folosește instrumente moderne de comunicare externă, de tip social media, care oferă informații clare ce sunt accesibile inclusiv cetățenilor tineri. ANI a câștigat suport din partea cetățenilor și a mass-media pentru transparența declarațiilor de avere și de interese.[10]

Fiind o instituție nouă, un model european, ANI a fost întâmpinată cu scepticism atât din partea sistemului, cât și din partea opiniei publice. În acest sens, anumite măsuri ale instituției menite să demonstreze deschidere, transparență și progres contribuie în mod pozitiv la schimbarea percepției. Aducem astfel în discuție portalul public al declarațiilor de avere și de interese, cel mai important instrument al Agenției pentru asigurarea transparenței, care include câteva componente cheie: „Conversia declarațiilor de avere și de interese din format hârtie în format electronic, ca fundament al unei baze de date atât pentru Portal, cât și pentru aplicația de Document Management; Crearea și managementul arhivei electronice a declarațiilor de avere și de interese; Accesul publicului la toate declarațiile primite de A.N.I. prin intermediul Portalului."[11]

Agenția Națională de Integritate este independentă operațional, un punct forte esențial, dublat de faptul că se bucură de sprijin din partea instituțiilor Uniunii Europene, dar și a ambasadelor străine din România. Fiind o instituție înființată în baza obiectivelor Mecanismului de Cooperare și Verificare, ANI are un statut preferențial în ceea ce privește atitudinea celorlalte state membre. Agenția a dezvoltat un flux de lucru procedurat și standardizat, la nivelul Inspecției de Integritate și al departamentelor administrative, auditat în conformitate cu standardele internaționale în materie – 158 de proceduri operaționale la nivelul ANI.[12]

8 Legea nr. 144 din 21 mai 2007, Art. 33.

9 Regulamentul de Organizare și Funcționare a Consiliului Național de Integritate, Art. 3.

10 Strategia Agenției Naționale de Integritate pentru combaterea și prevenirea acumulării averilor nejustificate, conflictelor de interese și a stărilor de incompatibilitate (2011-2014) 10-12.

11 Strategia Agenției Naționale de Integritate pentru combaterea și prevenirea acumulării averilor nejustificate, conflictelor de interese și a stărilor de incompatibilitate (2011-2014) p. 9.

12 Strategia Agenției Naționale de Integritate (2011-2014) 10-12.

La nivel teoretic și organizatoric, Agenția are toate caracteristicile care-i conferă premisele unei bune funcționări.

Exemplele comentate mai sus au fost prezentate ca puncte forte ale funcționalității Agenției, acestea demonstrând caracterul riguros al reglementărilor existente în această privință. Fie că este vorba despre reglementări interne, al căror rol este acela de a asigura o bună organizare și funcționare a instituției, fie că discutăm despre reglementări externe, în scopul atingerii obiectivelor de referință MCV, există o serie de norme serioase care se angajează la garantarea activității corespunzătoare a Agenției. Rolul acestor norme este atât de a evalua rezultatele Agenției, cât și de a identifica și a combate la timp posibile amenințări privind buna sa funcționare. La nivel teoretic, lucrurile sunt funcționale, însă ANI trebuie să acorde atenție următorului nivel, acela al pregătirii temeinice a persoanelor din interior, predispuse greșelii. Diferite proceduri organizaționale ar trebui să îi ajute pe oficialii publici să identifice și să combată interese private relevante care sunt predispuse a intra în conflict cu datoriile lor oficiale. O recunoaștere imediată a situației îi poate absolvi de vină, în vederea faptului că nu au cunoscut situația în care se află și că au acționat imediat ce au realizat.[13]

Odată stabilite câteva puncte forte relevante ale acestei instituții, putem aduce în discuție câteva vulnerabilități și slăbiciuni ale construcției, unele dintre acestea fiind pe scurt punctate în prima parte a studiului de față. Agenția Națională de Integritate este o construcție hibridă, aflată sub control parlamentar. Atât membrii ANI cât și membri Consiliului Național de Integritate sunt numiți de către Senat. Aici intervine o altă vulnerabilitate a ANI, anume recrutarea politico-profesională. Pentru a nu confunda cele două slăbiciuni identificate până acum, vor fi tratate în detaliu separat, în cele ce urmează.

Putem discuta despre un control parlamentar al Agenției ce rezultă din implicarea Senatului în diferite chestiuni ce țin de organizarea și funcționarea ANI. Totodată, controlul parlamentar neacceptat încă la nivel oficial și nereglementat se resimte la nivelul practicilor Parlamentului. Acest tip de control parlamentar este concret prin prisma procedurilor de numire a membrilor Consiliului Național de Integritate, care controlează ANI și care, la rândul său, răspunde în fața Senatului. Membrii recrutați pentru personalul Agenției sunt oameni politici. Observăm că nu putem discuta despre o garanție a imparțialității funcționarilor numiți și aleși în cadrul Agenției Naționale de Integritate. Controlul parlamentar nu este asumat de către Agenție, aceasta fiind o construcție cu rol independent, care nu ar trebui să aparțină de structurile clasice ale statului, precum DNA. Cu toate acestea, ANI este o instituție cu legitimitatea contestată, pusă sub semnul întrebării și afectată pe parcursul timpului de către instituții ale statului român. În rândul acestor instituții se numără chiar puterea statului care controlează agenția – Parlamentul.

Agenția Națională de Integritate formează o triadă controversată cu instanțele de judecată și puterea legislativă a statului român – Parlamentul. Problema este facil de identificat dacă discutăm despre efectivitatea aplicării deciziilor, urmărind parcursul cazurilor derulate de ANI. Pentru ca hotărârile definitive și irevocabile ale instanțelor de judecată să fie aplicate, este nevoie de acordul Parlamentului. Există exemple de situații în care, pe lângă faptul că judecarea cazurilor a durat câțiva ani, decizia definitivă a întârziat să fie pusă în aplicare de către Parlament, denotând dificultăți ale sistemului și generând conflicte de natură constituțională între puterile statului.

Este relevant un exemplu pentru a creiona o situație în care această triadă își redă singură descrierea. În ajutorul acestui exemplu vine Decizia Nr. 972 din 21

13 *Managing Conflict of Interest in the Public Service* (Paris: OECD Guidelines and Country Experiences, 2013) 17.

noiembrie 2012 referitoare la sesizarea formulată de președintele Consiliului Superior al Magistraturii privind existența unui conflict juridic de natură constituțională între autoritatea judecătorească, reprezentată de Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de o parte, și autoritatea legiuitoare, reprezentată de Senatul României, pe de altă parte, publicată în Monitorul Oficial nr. 800 din 28.11.2012. Discutăm astfel despre un conflict a cărui soluționare este căutată la Curtea Constituțională, sesizare întemeiată pe prevederile art.146 lit. e) din Constituție și ale art.11 alin.(1) pct. A lit. e), ale art.34, 35 și 36 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale.[14]

Președintele Consiliului Superior al Magistraturii expune argumentele pentru care a înaintat această sesizare, făcând trimitere la Agenția Națională de Integritate, care a solicitat Consiliului să analizeze posibilitatea acestei sesizări la CCR, pentru a soluționa conflictul dintre autoritățile publice. În sesizarea înaintată Curții Constituționale a României, Consiliul Superior al Magistraturii indică existența unui conflict juridic de natură constituțională, prin încălcarea de către Parlament a art. 71 din Constituția României, potrivit căruia: „Nimeni nu poate fi, în același timp, deputat și senator. Calitatea de deputat sau de senator este incompatibilă cu exercitarea oricărei funcții publice de autoritate, cu excepția celei de membru al Guvernului."[15]

Discutăm despre o situație în care Senatul a votat negativ punerea în executare a unei hotărâri a Înaltei Curți de Casație și Justiție, care confirmase starea de incompatibilitate a domnului fost senator Mircea Diaconu. Pentru a putea fi discutat cazul de față în mod obiectiv, trebuie definit conflictul juridic de natură constituțională, conform instanței de contencios constituțional, stabilind că acesta presupune „acte sau acțiuni concrete prin care o autoritate sau mai multe își arogă puteri, atribuții sau competențe care, potrivit Constituției, aparțin altor autorități publice, ori omisiunea unor autorități publice, constând în declinarea competenței sau în refuzul de a îndeplini anumite acte care intră în obligațiile lor"[16].

Este extrem de importantă soluționarea acestor conflicte juridice de natură constituțională, în vederea unei reușite privind eliminarea unor blocaje instituționale între diferite autorități publice. Astfel, CCR afirmă că în cazul prezentat de Agenția Națională de Integritate privind refuzul Parlamentului României de a pune în executare o decizie a ÎCCJ, se poate genera un blocaj instituțional care va fi o amenințare pentru principiul separației și echilibrului puterilor în stat. CCR face o mențiune privind Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care a stabilit că Parlamentul nu are dreptul să intervină în procesul de realizare a justiției, tot conform principiului separării puterilor în stat.[17]

În conformitate cu dispozițiile art. 35 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, cererea președintelui Consiliului Superior al Magistraturii a fost comunicată președintelui Senatului, președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție și Consiliului Superior al Magistraturii pentru a prezenta punctele lor de vedere asupra conținutului conflictului juridic de natură constituțională

14 Decizia Nr. 972 din 21 noiembrie 2012 referitoare la sesizarea formulată de președintele Consiliului Superior al Magistraturii privind existența unui conflict juridic de natură constituțională între autoritatea judecătorească, reprezentată de Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de o parte, și autoritatea legiuitoare, reprezentată de Senatul României, pe de altă parte (publicată în Monitorul Oficial nr. 800 din 28.11.2012) 1.

15 Constituția României, Art. 71.

16 Decizia nr. 53 din 28 ianuarie 2005 (Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 144 din 17 februarie 2005).

17 Decizia Nr. 972 din 21 noiembrie 2012 referitoare la sesizarea formulată de președintele Consiliului Superior al Magistraturii privind existența unui conflict juridic de natură constituțională între autoritatea judecătorească, reprezentată de Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de o parte, și autoritatea legiuitoare, reprezentată de Senatul României, pe de altă parte (publicată în Monitorul Oficial nr. 800 din 28.11.2012) 2.

și a eventualelor căi de soluționare a acestuia.[18] În urma acestor demersuri, „Curtea constată existența unui conflict juridic de natură constituțională între autoritatea judecătorească, reprezentată de Înalta Curte de Casație și Justiție și autoritatea legiuitoare, reprezentată de Senatul României."[19]

Punctam mai sus faptul că recrutarea politico-profesională reprezintă o altă vulnerabilitate a Agenției Naționale de Integritate. Managementul Agenției este numit de către Senat, pe bază de concurs. Concursul este organizat de către CNI, aflat, de asemenea, sub autoritatea Senatului. CNI este responsabil și de concursul pentru recrutarea inspectorilor de integritate.[20] Este important de menționat faptul că există un regulament care stabilește procedura desfășurării acestui concurs de numire a inspectorilor de integritate, aprobat prin hotărâre de către CNI și publicat în Monitorul Oficial al României și pe pagina de internet a Agenției. Concursul este compus dintr-o probă scrisă și un interviu. Tematica acestuia dar și componența comisiilor sunt stabilite tot prin hotărâre de către CNI.[21]

Atingând subiectul conducerii Agenției, voi aduce în discuție încă o vulnerabilitate a ANI, anume modul în care au ieșit din funcție primii președinți ai instituției. Cei doi demnitari au avut un parcurs asemănător, ambele mandate sfârșindu-se într-un mod controversat. Primul președinte al ANI, Alexandru Macovei, a fost declarat vinovat de către Comisia de anchetă a Consiliului Național de Integritate, omițând să treacă în declarația de avere faptul că este administratorul unor firme la momentul intrării în funcția publică. CNI a cerut Senatului eliberarea acestuia din funcția de președinte al ANI, pentru nerespectarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese și regimul incompatibilităților. În lumina acestor evenimente, fostul secretar general al ANI, Horia Georgescu, câștigă concursul și devine noul președinte al Agenției, în aprilie 2012. Și de această dată integritatea conducerii ANI a fost pusă sub semnul întrebării, Horia Georgescu fiind adus cu mandat la Direcția Națională Anticorupție, pentru abuz în serviciu, în raport cu cei care au fost membri ai Comisiei Centrale de Despăgubiri din cadrul ANRP.[22]. Faptele celor doi foști președinți ai Agenției au fost considerate cu atât mai grave cu cât aceștia s-au angajat să vegheze asupra integrității demnitarilor publici, încălcând astfel ceea ce reprezintă însăși funcția pe care o dețineau[23]. Revenind la discuția privind recrutarea membrilor Agenției, putem conchide că modalitatea de recrutare are o traiectorie imprevizibilă.

Pe lângă aceste vulnerabilități de ordin major ale Agenției, există și o serie de puncte slabe ale instituției, pentru care se poate găsi mai ușor rezolvare. Printre acestea numim o chestiune de ordin administrativ, anume numărul mare de dosare ce trebuie soluționate de către inspectorul de integritate, o încărcătură masivă per inspector. În același timp există și vulnerabilități de ordin financiar, anume lipsa resurselor bugetare și umane interne destinate dinamizării activităților de conștientizare și educare. De asemenea, relevant este faptul că

18 Decizia Nr. 972 din 21 noiembrie 2012 referitoare la sesizarea formulată de președintele Consiliului Superior al Magistraturii privind existența unui conflict juridic de natură constituțională între autoritatea judecătorească, reprezentată de Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de o parte, și autoritatea legiuitoare, reprezentată de Senatul României, pe de altă parte (publicată în Monitorul Oficial nr. 800 din 28.11.2012) 2.

19 Decizia Nr. 972 din 21 noiembrie 2012, 14.

20 Legea nr. 144 din 21 mai 2007, republicată privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate (Art. 13 – Art. 19).

21 Legea nr. 144 din 21 mai 2007, (Art. 22 – Art. 23).

22 **http://www.gandul.info/politica/ce-avere-are-seful-ani-horia-georgescu-13992724**, vizitat la 4.12.2017.

23 *Managing Conflict of Interest in the Public Service* (Paris: OECD Guidelines and Country Experiences, 2013) 19.

site-ul Agenției Naționale de Integritate este disponibil doar în limba română, cel puțin momentan.[24]

Acest articol punctează principalele puncte tari și slabe ale Agenției Naționale de Integritate, fără a avea scopul de a reda o analiză SWOT. Totuși, într-o discuție de acest tip, se cer a fi pe scurt menționate câteva oportunități și amenințări privind instituția analizată. Un aspect dificil pentru care instituția se luptă să facă progrese poate fi văzut ca o oportunitate, anume prevenirea și identificarea situațiilor care determină un conflict de interese în procesul de achiziții publice. Pe plan administrativ, putem indica oportunități precum reducerea timpului de instrumentare a dosarelor și reducerea costurilor prin informatizarea activității. Privind activitatea efectivă și relaționarea cu justiția, putem considera ca oportunitate creșterea numărului de dosare transmise Parchetelor, instanțelor, Comisiilor de cercetare a averii, sau Comisiilor de disciplină, dar și îmbunătățirea cooperării dintre ANI și alte autorități administrative și judiciare. Primordială pentru această instituție este creșterea gradului de încredere al Agenției în rândul opiniei publice.[25]

Pot fi văzute ca amenințări printru viitor chiar și anumite slăbiciuni precum întârzierile și lipsa de consistență în urmarea administrativă și judiciară a cazurilor înaintate de către ANI instituțiilor competente.[26] Majoritatea cazurilor care ajung în instanță trimise de către ANI au un parcurs asemănător privind durata judecării și greutatea pronunțării unei decizii definitive și irevocabile de către instanțe. Prin urmare, numărul dosarelor înaintate de către Agenție versus numărul cazurilor soluționate, oferă un procentaj care defavorizează ANI. Alte amenințări rămân în continuare instabilitatea legislativă, restrângerile bugetare, atacurile politice, intimidarea inspectorilor de integritate, atacuri mediatice etc. Pe lângă toate acestea, să nu uităm faptul că rezultatele Agenției sunt atent monitorizate de către Uniunea Europeană, iar progresul acestei instituții și performanțele sale sunt obligatorii pentru îndeplinirea obiectivelor MCV.

Caracterul de noutate al acestui articol este redat de studierea și analizarea activității unui model de instituție încă nou pentru statul român, fiind identificate punctele forte și vulnerabilitățile acesteia. Caracteristicile reies din lecturile parcurse și din sursele primare analizate, lucrarea încercând să le ofere o structură, o interpretare și chiar propuneri de soluții. Noutatea acestui subiect de analiză este confirmată de puținele surse scrise disponibile. Pe parcursul studiului de față am utilizat surse primare, pentru a extrage informația brută, iar interpretarea acestora a fost consolidată de literatura de specialitate care tratează subiectul la nivel conceptual[27].

BIBLIOGRAFIE

Surse primare

1. Decizia 2006/928/CE a Comisiei din 13 decembrie 2006 de stabilire a unui mecanism de cooperare și de verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției (Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 354, 14.12.2006).

24 Strategia Agenției Naționale de Integritate pentru combaterea și prevenirea acumulării averilor nejustificate, conflictelor de interese și a stărilor de incompatibilitate (2011-2014) 10-12.

25 Strategia Agenției Naționale de Integritate pentru combaterea și prevenirea acumulării averilor nejustificate, conflictelor de interese și a stărilor de incompatibilitate (2011-2014) 10-12.

26 Laura Ștefan și Septimius Pârvu, *Conflicte de interese și incompatibilități în România* (Expert Forum, București, România, 2013) 14.

27 Acest articol reprezintă o secțiune a unei teme pe care am abordat-o extins în cadrul tezei mele de doctorat, intitulată: *Agenția Națională de Integritate. Strategii de implementare a principiilor de integritate în perioada 2007-2014*.

2. Decizia Nr. 972 din 21 noiembrie 2012 referitoare la sesizarea formulată de președintele Consiliului Superior al Magistraturii privind existența unui conflict juridic de natură constituțională între autoritatea judecătorească, reprezentată de Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de o parte, și autoritatea legiuitoare, reprezentată de Senatul României, pe de altă parte (publicată în Monitorul Oficial nr. 800 din 28.11.2012).

3. Decizia nr. 53 din 28 ianuarie 2005 (Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 144 din 17 februarie 2005).

4. Hotărârea nr. 1086 din 11 decembrie 2013 pentru aprobarea normelor generale privind exercitarea activității de audit public intern, Anexa 1.

5. Legea nr. 144 din 21 mai 2007, republicată privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate.

6. Norme generale privind exercitarea auditului public intern (Anexă la Hotărârea nr. 1086 din 11 decembrie 2013 pentru aprobarea normelor generale privind exercitarea activității de audit public intern).

7. Regulament de Organizare și Funcționare al Agenției Naționale de Integritate, (Monitorul Oficial al României, Partea I, Nr. 158/25.03.2013).

8. Strategia Agenției Naționale de Integritate pentru combaterea și prevenirea acumulării averilor nejustificate, conflictelor de interese și a stărilor de incompatibilitate (2011-2014).

Lucrări de specialitate

1.˝Brian Z. Tamanaha, O*n the Rule of the Law*. *History, Politics, Theory* (Cambridge University Press, 2004).

2. Laura Ștefan și Septimius Pârvu, *Conflicte de interese și incompatibilități în România* (Expert Forum, București, România, 2013).

3. Managing Conflict of Interest in the Public Service (Paris: OECD Guidelines and Country Experiences, 2013).

Prerogativa de planificare a Președinției Consiliului UE

Frank M. Hage, „The Scheduling Power of the EU Council Presidency", în *Journal of European Public Policy*, 24:5, 2017, pp. 695-713

Întrebarea la care încearcă autorul să ofere un răspuns este dacă Președinția Consiliului Uniunii Europene (UE) reușește să influențeze, în cele șase luni de conducere rotativă, agenda Consiliului Uniunii, fie prin capacitatea de a determina rezultatul deciziei, fie prin abilitatea de a promova anumite subiecte/politici în detrimentul altora. Cu alte cuvinte, acest tip de conducere rotativă a Consiliului are o putere reală sau este doar una simbolică, decorativă?

Răspunsul la întrebare este dat cu ajutorul unei cercetări empirice care inventariază reuniunile și grupurile de lucru ale Consiliului, în perioada 1995-2014. Analiza, care se concentrează doar pe prerogativa de planificare a Consiliului (cealaltă dimensiune a puterii acestei instituții, identificată de literatura de specialitate, este prerogativa de propunere), va arăta că Președinția rotativă are un rol semnificativ în influențarea agendei acestei instituții, determinând ce subiecte/politici sunt discutate, când sunt discutate și cât de mult sunt discutate la nivelul UE.

Autorul își structurează cercetarea plecând de la distincția dintre *scheduling power* (putere de planificare) vs. *proposal-making power (*putere de a face propuneri*)*, făcând un inventar al prerogativelor formale și informale ale Consiliului, în funcție de cele două dimensiuni ale puterii. Se continuă apoi cu detalierea metodologiei analizei empirice și cu analizarea datelor.

Titlul ar putea sugera faptul că, dintre cele două dimensiuni asociate puterii Consiliului, autorul pledează pentru cea privind capacitatea de planificare. Autorul precizează însă că studiul se apleacă doar asupra dimensiunii de *scheduling power*, pentru simplul motiv că literatura de specialitate a scris foarte puțin pe această zonă.

Scheduling power vs. *proposal-making power*. Prerogativele Președinției Consiliului UE

Studiile de specialitate care au scris despre acest subiect au făcut distincția între două tipuri diferite de puteri de agenda setting ale instituției Președinției Consiliului Uniunii Europene: *scheduling power* (prerogativa de planificare) exprimă capacitatea Președinției de a influența ce subiecte sunt puse pe ordinea de zi și de a decide asupra momentului și duratei alocate diverselor reuniuni formale și informale; *proposal-making power* (prerogativa de a propune) se referă la capacitatea Președinției Consiliului de a influența rezultatele deciziilor luate la nivelul Consiliului UE.

Autorii care au scris pe acest subiect fac deosebire între cele două

dimensiuni ale puterii Președinției, precizând că distincția este necesară atâta timp cât cele două prerogative au surse de autoritate diferite, precum și mijloace și scopuri diferite. În acest fel, prerogativa de planificare are ca sursă de autoritate reguli de planificare formale (tratate) și informale (practica reuniunilor), ca scop – influențarea subiectelor de pe agenda Consiliului și ca mijloace – alocarea de timp și spațiu unor anumite subiecte. La rândul său, prerogativa de propunere își are sursa de autoritate în regulile informale, care îi dau Președinției posibilitatea de a amenda propunerile Comisiei Europene, având ca scop influențarea rezultatului deciziei și ca mijloace – posibilitatea de a face propuneri care să vizeze compromisul între statele membre.

Fiecare dintre cele două dimensiuni ale puterii își are originea atât în reguli legale (formale) cât și în diverse practici (informale). Însă nici tratatele, nici practicile nu oferă uneia sau alteia dintre puteri prerogative exclusive, astfel încât să se poată spune clar că influența Președinției asupra agendei Consiliului este una clară.

În sprijinul ideii de *scheduling power* vine prerogativa formală potrivit căreia Președinția poate convoca reuniunile formale sau informale, influențând agenda prin faptul că stabilește cine se întrunește, ce se discută și când se iau în discuție anumite subiecte sau politici. La o primă vedere, s-ar putea trage concluzia că influența asupra agendei este una semnificativă. Pe de altă parte însă, această prerogativă formală nu este una exclusivă, ea fiind limitată de prevederi ale tratatelor sau ale Regulamentelor de procedură care dau dreptul de a convoca reuniuni formale ale formațiunilor Consiliului și statelor membre ale Uniunii Europene sau Comisiei. Mai mult, acești actori pot stabili și ce subiecte să fie incluse pe agendă. Și cele mai multe studii empirice scot în evidență limitările influenței Președinției asupra agendei, arătând că multe dintre obiectivele Președinției sunt preluate de la președințiile anterioare și marja de manevră a Președinției în funcție devine mică. Tot analizele empirice arată că mare parte din activitatea Consiliului este ocupată de reacțiile la evenimentele internaționale urgente, astfel că Președinției îi mai rămâne puțin timp pentru a încerca să influențeze agenda.

Pe de altă parte, regulile de procedură la nivelul Consiliului nu stabilesc cine prezidează reuniunile. Cu toate acestea, practica arată că, informal, participanții la reuniuni acceptă unanim că această prerogativă îi revine Președinției rotative a Consiliului, având de-a face cu o sursă informală de autoritate pe dimensiunea *scheduling power*.

O altă regulă formală spune că Președinția Consiliului are obligația de a face cunoscut, cu 7 luni înainte de începerea președinției rotative, toate reuniunile formale, astfel încât ceilalți actori implicați acceptă, informal, această planificare pe termen mediu și lung făcută de Consiliu. Din nou, deși această regulă formală pare să fie constrângătoare pentru Președinția Consiliului, planificarea cu 7 luni înainte este flexibilă, Președinția putând oricând modifica data unei reuniuni sau anula una deja planificată.

În ceea ce privește prerogativele Președinției pe dimensiunea de *proposal-making*, nu există nicio prevedere legală care să îi ofere acesteia dreptul de a amenda propunerile Comisiei. Informal însă, o pârghie importantă este considerată posibilitatea acesteia de a elabora, pe marginea reuniunilor formale, așa-numitele texte de compromis, pentru a se asigura că lucrările avansează în cadrul acestor întâlniri. În acele situații în care, diversele propuneri ale Comisiei ajung pe ordinea de zi a reuniunilor formale[1], fără să existe un consens prealabil în privința lor, Președinția

1 Primul stadiu legislativ în cadrul Consiliului îl reprezintă grupurile tehnice de lucru, al doilea stadiu legislativ este reprezentat de dezbaterile în Coreper, iar al treilea stadiu este dat de dezbaterile în cadrul reuniunilor formale ale Consiliului, în cadrul cărora se încearca ajungerea la un compromis, pentru a se putea adopta o anumită decizie.

trebuie să formuleze niște texte de compromis care să reflecte concluziile unei anumite reuniuni formale. În abilitatea Președinției de a găsi un compromis rezonabil rezidă, practic, ceea ce se numește *proposal-making power*. Pentru a ajunge la consens, este nevoie ca Președinția să aibă o bună cunoaștere a pozițiilor tuturor statelor, astfel încât compromisul rezonabil să reflecte o poziție care să fie împărtășită de cât mai multe state membre.

În plus, se consideră că, prin tipul de majoritate cu care se ia decizia in Consiliu – majoritatea calificată –, Președinția poate duce negocierile mai aproape de obiectivele sale, – dar în acord cu poziția majoritară a statelor –, putând, astfel, influența rezultatul deciziei.

Stadiul actual al cercetării în privința influenței Președinției asupra agendei

Autorul precizează că, per total, studiile arată o influență a unui stat membru asupra agendei Consiliului, atunci când deține președinția rotativă. Deși consecințele prerogativei *scheduling power* par a fi mai vizibile și mai clare, studiile recente scot în evidență, prin aplecarea asupra acestei dimensiuni, prerogativa *proposal-making*. În acest sens, autorii care s-au preocupat de *proposal-making power* au arătat că un stat care a deținut Președinția într-un moment în care s-a luat o anumită decizie, a crescut influența acelei țări asupra rezultatului deciziei.

Puțini autori au studiat însă gradul în care Președinția are capacitatea de a impune subiecte pe agenda reuniunilor sau de a face anumite subiecte mai puțin vizibile. Autori precum P. Alexandrovna și A. Timmermans (2013) au studiat, de exemplu, influența Președinției Consiliului UE asupra agendei Consiliului European și au constatat că nu există nicio influență.

Un alt autor, A. Warntjen (2008), care a studiat empiric influența Președinției Consiliului asupra instituției doar pe politica de mediu, a ajuns însă la concluzia că există o influență a Președinției Consiliului pe această zonă.

Și studiul lui Hage pleacă de la una dintre concluziile lui Warntjen (2013), potrivit căreia programarea unor reuniuni suplimentare[2] de către anumite președinții a condus la decizii favorabile în acele domenii, în raport cu prioritățile Președinției respective.

Metodologie

Spre deosebire de Warntjen, Hage examinează o zonă trans-sectorială, prin măsurarea duratei și datelor reuniunilor Consiuliului în perioada 1 ianuarie 1995 – 31 decembrie 2014 și a variațiilor de la o președinție la alta. Studiul analizează în egală măsură și reuniunile formale, dar și pe cele informale (ședințele grupurilor de lucru sau ale Coreper), autorul susținând că marja de manevră a Președinției Consiliului în cazul convocării acestor ședințe pregătitoare este mult mai mare decât în cazul mult mai instituționalizatelor reuniuni formale, ședințele de lucru fiind cele în care se pregătesc proiectele de acte normative ce urmează a fi dezbătute în cadrul reuniunilor formale.

Pentru reuniunile formale, s-au măsurat întrunirile a 17 Consilii, obținute prin comasarea celor 19 Consilii existente la nivelul UE înainte de reforma din 2002 (după reforma din 2002, există 10 Consilii), și corespunzând la 17 politici sectoriale: Afaceri generale; Afaceri externe; Dezvoltare; Buget; Telecomunicații; Sănătate și politica consumatorului; Economie și afaceri financiare; Justiție și afaceri interne; Agricultură; Pescuit; Piață internă; Energie; Mediu;

2 Practica în ceea ce privește reuniunile Consiliului arată că Președințiile ajung să convoace și întruniri informale, dar nu mai mult de cinci pe perioada celor șase luni de președinție rotativă. În cadrul acestor reuniuni informale, nu se iau decizii, nu se votează, ele având doar rolul unor întruniri de orientare și negociere.

Transport; Ocupare și politică socială; Cercetare; Educație, tineret și cultură. Pentru partea de ședințe de lucru, autorul a prelucrat datele obținute de la Secretariatul General al Consiliului, grupând informațiile obținute în funcție de cele 17 politici sectoriale.

Dificultatea metodologică vine, spune autorul, din imposibilitatea de a face o analiză calitativă asupra datelor analizate. Folosindu-se planificările reuniunilor publicate pe site-ul Consiliului, se observă că fiecare reuniune are anexat un anumit număr de documente de diverse dimensiuni. Pentru a face o analiză calitativă, autorul explică că ar fi trebuit deschis fiecare document în parte, pentru a vedea cât de multă atenție este acordată unui anumit subiect în raport cu altul. De aceea, Hage se limitează doar la analiza cantitativă, făcută prin doi indicatori: numărul de reuniuni pe fiecare politică în parte în cele 220 de luni – durata reuniunilor; variația de atenție de la o președinție la alta, pentru a se vedea influența asupra agendei pe dimensiunea de *scheduling power*. Un număr mare sau mai mic de reuniuni pe un anumit subiect/politică va arăta, astfel, că Președinția Consiliului este interesată într-o mai mare sau mai mică măsură de anumite teme (primul indicator), în timp ce variația de atenție de la o președinție la alta va indica dacă Președinția Consiliului reușește să influențeze în vreun fel agenda Consiliului, prin mutarea atenției de la anumite politici spre altele (al doilea indicator).

Analiza datelor empirice. Cât de mult influențează Președinția Consiliului agenda instituției

În ceea ce privește primul indicator, cel referitor la timpul alocat diverselor subiecte, datele practice arată că domeniile Afaceri externe, Afaceri generale, Justiție și Afaceri interne, Piață internă, Agricultură s-au bucurat de cele mai mari alocări de timp în perioada analizată. La polul opus, cele mai mici alocări de timp le-au avut Transporturile, Bugetul, Educația, tineret și cultură și Mediul.

Măsurarea variației de atenție de la o președinție la alta (cel de-al doilea indicator) arată că domeniile Cercetare (31%), Telecomunicații (29%), Dezvoltare (20%), Sănătate și politica consumatorului (19%) au cele mai mari deviații (cea mai mare discontinuitate) de la o președinție la alta. Cele mai mici deviații pe același indicator s-au observat la Educație, tineret, cultură (5%), Transporturi (5%), Afaceri externe (3%). Excepție a făcut-o politica Mediu, unde s-a înregistrat deviația 0. În rest, cele mai multe dintre politicile analizate au avut o deviație de la o președinție la alta cuprinsă între 5 și 20%.

Prin faptul că această variație de atenție asupra politicilor de la o președinție la alta este cuprinsă între 3 și 31%, considerată de de autor ca fiind semnificativă, Hage respinge ideea că Președinția este incapabilă să redirecționeze atenția politică a Consiliului spre alte teme, așa cum arată puținele studii existente.

O altă concluzie desprinsă de autor este că acele politici care au alocate cele mai mari durate ale reuniunilor tind să aibă și cele mai mari fluctuații în timp: Afacerile externe, Afacerile generale, Justiția și afacerile interne, care au cele mai mari durate alocate au și cele mai mari fluctuații în timp; similar, acele politici cu durate alocate mici au și fluctuații mai mici (Mediu, Transport, Buget).

Astfel, autorul concluzionează că, în ciuda constrângerilor formale ale Consiliului (o mare parte din agendă este moștenită de la președințiile anterioare; se fac acele programări pe termen lung ale reuniunilor; există permanenta nevoie de coordonare a Consliului cu Comisia etc), totuși o parte importantă din variația atenției instituției este legată sistematic de rotirea Președinției Consiliului.

Analiza empirică nu a putut dovedi vreo relație de cauzalitate între prioritățile Președinției și atenția politică a acesteia, pentră că analiza a fost una

strict cantitativă. Însă, adaugă autorul, studiul calitativ al lui Warntjen (2013), pe politica de sănătate (12 președinții analizate), arată că prioritățile Președinției sunt legate de numărul de reuniuni sau întâlniri de lucru programate de Președinție. În acest fel, Hage precizează că studiul său cantitativ poate servi drept punct de plecare pentru eventuale studii viitoare, pe partea calitativă, acest tip de analiză putând explica și motivele pentru care se înregistrează variațiile în cazul diverselor politici.

O observație critică ar fi aceea că datele studiului nu arată că politicile cu cele mai mari durate alocate au și cele mai mari fluctuații de la o președinție la alta, așa cum generalizează autorul. Pentru anumite politici, observația poate fi valabilă, în timp ce pentru altele nu. Cel mai relevant exemplu este cel al Afacerilor externe. Acestui domeniu, Președinția îi alocă cele mai multe reuniuni, dar are în același timp și cele mai mici fluctuații de la o președinție la alta. Și Justiția și afaceri interne înregistrează fluctuații mici de la o președinție la alta, deși atenția acordată reuniunilor acestei politici este, în studiul lui Hage, printre cele mai mari. Explicațiile intuitive, în ambele cazuri, ar fi că cele două politici au un caracter de generalitate mai mare și în privința lor consensul la nivelul Uniunii este mai mare. Așa se face că fluctuațiile în timp în privința acestor domenii este mică. Un domeniu aparte îl constituie politica de mediu, căreia Președinția îi alocă cel mai puțin timp, iar fluctuația din șase în șase luni este zero. Explicația ar putea fi cam aceeași, mediul fiind o politică cu un consens larg la nivelul UE.

O altă observație ar fi că analiza cantitativă a lui Hage este una limitativă în raport cu scopul articolului, acela de a răspunde la întrebarea dacă Președinția Consiliului influențează agenda acestei instituții. Răspunsul la întrebarea de cercetare este parțial și incomplet, în funcție de tipul de analiză teoretică sau empirică. Analiză teoretică (prerogativele formale ale Președinției) a lui Hage relevă faptul că Președinția Consiliului influențează agenda, însă investigarea teoretică nu este suficientă. În ceea ce privește partea empirică, pe dimensiunea cantitativă, s-au constatat variații pe anumite subiecte/politici de la o președinție la alta. Nu este clar însă dacă aceste variații sunt datorate perioadelor de președinție. Pentru a se vedea dacă președințiile rotative influențează într-adevăr agenda Consiliului, este nevoie de o analiză calitativă a priorităților fiecărei Președinții. Aceste priorități comparate, apoi, cu atenția politică asupra anumitor subiecte ar putea arăta dacă Președinția reușește să redirecționeze agenda în acord cu prioritățile proprii. Hage însă nu a putut măsura și acest indicator calitativ (prioritățile Președinților, de exemplu), perioada analizată de el și numărul de politici fiind foarte mari.

Ionela Gavril
[Independent Researcher]

Index de autori

Diana Carla Benea este absolventă a Școlii Doctorale din cadrul Facultății de Științe Politice a Universității din București. Domeniul său de expertiză vizează ariile de constituționalism și democratizare. Profesional este activă în domeniul Comunicare și Relații Publice, cu o expertiză de peste cinci ani în publicitate și marketing.

Daniel Buti este Doctor în Științe politice, lector universitar la Școala Națională de Studii Politice și Administrative (SNSPA). Autor al mai multor articole privind alegerile și partidele politice din România postcomunistă. Este autor/ coautor al unor cărți precum *Postcomunismul românesc. Sistemul politic: structură și funcționare* (Pro Universitaria, 2016), *Pe cine reprezintă partidele politice. O analiză a partidelor din postcomunismul românesc* (Pro Universitaria, 2014), *Statul sunt eu! O istorie analitică a crizei politice din iulie-august 2012* (Monitorul Oficial, 2013).

Ion Cristoiu este jurnalist și scriitor, editorialist la cotidianul „Evenimentul Zilei". La începutul anilor '90, sub conducerea lui Ion Cristoiu au apărut unele dintre cele mai citite publicații ale perioadei, precum „Expres Magazin" sau „Zig Zag". În 1992 pune bazele ziarului „Evenimentul zilei", cotidian considerat un fanion al presei românești de după 1989

Bogdan Ficeac este doctor în sociologie, este conferențiar universitar la Universitatea Hyperion din București, profesor asociat la Institutul Diplomatic Român și a lucrat ca cercetător științific II la Institutul de Cercetare a Calității Vieții aparținând Academiei Române. Este autorul cărților „Tehnici de manipulare", „Cenzura comunistă și formarea omului nou", „De ce se ucid oamenii", „România captivă. Dosarul unei tranziții eșuate" etc., a publicat articole științifice în domeniul sociologiei, politologiei, științelor juridice, științelor comunicării etc., a participat cu comunicări la conferințe internaționale din țară și străinătate și a scris peste 2500 de articole de presă.

Ionela Gavril este licențiată în Științe Politice la Facultatea de Științe Politice, Universitatea București (2007) și a urmat masterul de Politică Europeană și Românească (2009) la aceeași facultate. A urmat cursuri de drept comunitar și politică europeană, la IEP Toulouse. Este autoarea articolului „Alegerile prezidențiale din 2014 și impactul lor asupra regimului premier-prezidențial din România".

Ion M. Ioniță este jurnalist, senior-editor al ziarului „Adevărul" şi redactor-şef al revistelor „Historia". Și-a început cariera de jurnalist în 1990, la cotidianul „Adevărul", fiind, pe rând, reporter, redactor, publicist comentator, șef de secție și senior editor. Este cunoscut prin comentariile sale de politică internă şi de politică europeană şi internațională, fiind un colaborator permanent al celor mai importante posturi TV şi de radio.

Rucsandra-Elena Mierloiu este doctorandă a Facultății de Științe Politice din cadrul Universității din București. Absolventă a Facultății de Relații Economice Internaționale - Academia de Studii Economice din București (2014) și a programului de master Economie Internațională și Afaceri Europene în cadrul aceleiași facultăți (2016). Domenii de cercetare actual vizează dinamica modului de implementare specific Fondului Social European în Europa Centrală și de Est pe parcursul Agendei 2020.

Alexandru Radu este Prof. univ. dr. Facultatea de Științe politice, Școala Națională de Studii Politice și Administrative (SNSPA). Publicații recente: *Politica între proporționalism și majoritarism. Alegeri și sistem electoral în România postcomunistă*, Institutul European, Iași, 2012; *FSN - un paradox politic (1989-1992)*, Pro Universitaria, București, 2013; *Statul sunt eu! O istorie analitica a crizei politice din iulie-august 2012*, Monitorul Oficial, București, 2013.

Stelian Tănase este este scriitor, publicist, scenarist, regizor și realizator de televiziune. Profesor la Facultatea de Științe Politice din cadrul Universității din București, Stelian Tănase este autorul a numeroase articole și cărți în domeniul Istoriei și Științei politice. A susținut conferințe la prestigioase universități din Europa și SUA. Este laureat a numeroase premii de televiziune, și premii literare.

Stelian Tănase a fost, imediat după Revoluția din decembrie 1989, o personalitatate de referință a societății civile românești, fiind primul președinte al Grupului pentru dialog social (GDS). Este unul dintre fondatorii revistei „22", dar și al primei reviste de științe politice din România postcomunistă, „Sfera politicii". A fost unul dintre fondatorii Partidului Alianței Civice (1991) și a devenit deputat în Parlamentul României în 1992, candidând pe listele Convenției Democratice. Printre lucrările sale se numără: *Anatomia mistificării. Procesul Noica-Pillat* (Humanitas, 1997, ed a II-a Humanitas, 2003), *Elite și societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej, 1948–1965* (Humanitas, 1998), *Istoria politică a căderii regimurilor de stat comuniste* (Humanitas, 2009), *Moartea unui dansator de tango* (Corint, 2011), *Playback* (Ed. Fundației Culturale Române, 1995; ediția a II-a, Paralela 45, 2004; ediția a III-a, Humanitas, 2008).

SUMMARY

Electoral File – May 20, 1990

Alexandru Radu
The first elections of the Romanian post-communism 3

Stelian Tănase (interview)
The fact that the FSN declared itself a political party was the key element that distorted the electoral process 20

Ion Cristoiu (interview)
A referendum confirming the victory of Ion Iliescu over Nicolae Ceaușescu 23

Ion M. Ioniță (interview)
The Victory of the FSN is the victory of Ion Iliescu obtained with the support of the former PCR apparatus 26

Sfera Politicii
1990 Electoral File. 28 years after the 20 May 1990 elections, the founding elections of the post-communist Romanian political system 30

Varia

Daniel Buti
National Political Culture. A Study on Political Orientations in Post-Communist Romania 81

Rucsandra-Elena Mierloiu
Cohesion Fund 2007-2013. An analysis of implementation and results in Romania 106

Bogdan Ficeac
Global Hazards of Reflexive Modernity. An Ethological Perspective 116

Diana Carla Benea
The Functionality of the National Agency of Integrity in Romania – Strengths and vulnerabilities (2007-2014) 127

Review

The Scheduling Power of the EU Council Presidency (Ionela Gavril) 135
Frank M. Hage, „The Scheduling Power of the EU Council Presidency",
Journal of European Public Policy

Index of authors 141

Summary 143

Electoral File – May 20, 1990

„Sfera Politicii" este înregistrată în Catalogul Publicațiilor din România la numărul 4165.

Textele vor fi trimise redacției. Deciziile privind publicarea sunt luate de către echipa editorială.
Pentru a reproduce un text din revistă este necesar acordul scris al redacției „Sfera Politicii".
Reproducerea textelor în alte condiții constituie o infracțiune
și se pedepsește conform legilor în vigoare.

ISSN: 1221-6720